François Caradec
Çeviri
Ceyda Akaş

Beden Dili Sözlüğü

Beden Dili Sözlüğü

Kitap Yayınevi

KİTAP YAYINEVİ – 127
BAŞVURU KİTAPLIĞI DİZİSİ – 5

BEDEN DİLİ SÖZLÜĞÜ/ FRANÇOIS CARADEC

ÖZGÜN ADI
DICTIONNAIRE DES GESTES

© 2005 LIBRAIRIE ARTÈME FAYARD
© 2006, KİTAP YAYINEVİ LTD.

DESENLER
PHILIPPE COUSIN

ÇEVİRİ
CEYDA AKAŞ

YAYINA HAZIRLAYAN
ORÇUN TÜRKAY

DÜZELTİ
FEVZİ GÖLOĞLU

KAPAK RESMİ
MICHELANGELO, YARATILIŞ, SİSTİNE ŞAPELİ FRESKİNDEN AYRINTI

KİTAP TASARIMI
YETKİN BAŞARIR, BEK

TASARIM DANIŞMANLIĞI
BEK

GRAFİK UYGULAMA VE BASKI
MAS MATBAACILIK A.Ş.
DEREBOYU CADDESİ, ZAĞRA İŞ MERKEZİ B BLOK 1
MASLAK-İSTANBUL
T: (0212) 285 11 96
E: INFO@MASMAT.COM.TR

1. BASIM
EKİM 2006, İSTANBUL

ISBN 975 6051-36-1

YAYIN YÖNETMENİ
ÇAĞATAY ANADOL

KİTAP YAYINEVİ LTD.
CİHANGİR CADDESİ, ÖZOĞUL SOKAĞI 20/1-B
BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
T: (0212) 292 62 86 F: (0212) 292 62 87
E: kitap@kitapyayinevi.com
W: www.kitapyayinevi.com

Beden Dili Sözlüğü

François Caradec

Desenler
Philippe Cousin

Çeviri
Ceyda Akaş

İKÜ
KÜTÜPHANESİ

Kitap Yayınevi

Ivan Lapse'nin Anısına

Teşekkürler
Otuz yıldan beri araştırmalarıma yardımcı olanlara ve özellikle de
François Le Lionnais, Vassilis Alexakis,
François Billetdoux, Céline Carlen, Bernard Cerquiglini,
Anne F. Garreta, Jean-Paul Goujon, Jacques Jouet,
Claude Kannas, Kenji Kitayama, Jacques Legris, Claudia Moatti,
Ian Monk, Jacques Roubaud, Olivier Salon ve François Sullerot'a.

İçindekiler

Giriş: Hareketin Güzelliği İçin 7

I- Baş 41 / 1.01 - 1.34

II- Şakaklar 51 / 2.01 - 2.10

III- Kulak 57 / 3.01 - 3.22

IV- Alın 63 / 4.01 - 4.19

V- Kaşlar ve Kirpikler 67 / 5.01 - 5.07

VI- Göz 69 / 6.01 - 6.25

VII- Burun 75 / 7.01 - 7.41

VIII- Ağız 85 / 8.01 - 8.42

IX- Dudaklar 97 / 9.01 - 9.13

X- Dil 103 / 10.01 - 10.12

XI- Dişler 107 / 11.01 - 11.09

XII- Yanak 111 / 112.01 - 12.23

XIII- Çene 117 / 13.01 - 13.26

XIV- Boyun 123 / 14.01 - 14.18

XV- Omuzlar 129 / 15.01 - 15.14

XVI- Koltukaltları 135 / 16.01 - 16.03

XVII- Kol 137 / 17.01 - 17.44

XVIII- Önkol 147 / 18.01 - 18.14

XIX- Dirsek 151 / 19.01 - 19.09

XX- Bilek 155 / 20.01 - 20.19

XXI- Tırnaklar 159 / 21.01 - 21.10

XXII- El 163 / 22.01 - 22.87

XXII (devam)- Yumruk 187 / 22.88 - 22.112

XXIII- İki El 193 / 23.01 - 23.84

XXIV- El Ele 213 / 24.01 - 24.24

XXV- Başparmak 221 / 25.01 - 25.18

XXV (devam)- Başparmak Yalnız Değil 226 / 25.19 - 25.42

XXVI- İşaret Parmağı 233 / 26.01 - 26.68

XXVII- Orta Parmak 253 / 27.01 - 27.10
XXVIII- Yüzük Parmağı 256
XXIX- Şerçe Parmağı 257 / 29.01 - 29.06
XXX- Gövde 259 / 30.01 - 30.04
XXXI- Göğüs 261 / 31.01 - 31.29
XXXII- Kalçalar 269 / 32.01 - 32.05
XXXIII- Bel ve Karın 271 / 33.01 - 33.13
XXXIV- Kıç 275 / 34.01 - 34.08
XXXV- Kasık, Cinsel Organ, Baldırlar 279 / 35.01 - 35.12
XXXVI- Dizler, Bacaklar 285 / 36.01 - 36.12
XXXVII- Ayak 289 / 37.01 - 37.12

Kaynakça 293

Dizin 295

Giriş

HAREKETİN GÜZELLİĞİ İÇİN

İnsanlar sözcüklere çok önem verir ama aynı önemi onlara eşlik eden hareketlere göstermezler.
Boris Vian

Hareketle Sözü Birleştirmek

Bu sözlüğün konusu insan tarafından hemcinsleriyle ilişki kurmak için kendi isteği doğrultusunda yapılan beden işaretleridir. Kitapta, sadece istemli hareketler yer alıyor. Bunları mümkün olduğunca, kodlanmış[1] ifadelerle karıştırmamaya çalıştım, ama az sayıda da olsa, bana özgün görünen ve daha fazla tanınmayı hak eden özel anlamlara sahip örnekler de bu sözlükte yer alıyor (örneğin rahiplerin yaptıkları hareketler). Çalışmada dünyanın başka bölgelerinde kullanımda olan hareketler de bulunuyor, birçok yanlış anlamaya yol açabilecek olan bu hareketleri karşılaştırmalı olarak sunuyorum. Örneğin işaret parmağı ve başparmakla yapılan "O," Birleşik Devletler'de "O.K." anlamına gelirken, ona müstehcen bir anlam yükleyen Arap ülkelerinde ise ciddi bir hakarettir.

Evrensel hareket yoktur. Batı terbiyesi, konuştuğunuz kişiye bakmanızı ister, oysa Asya ve Afrika'da saygı duyulan bir kişiye gözlerinizi dikemezsiniz. Bu kültürel zıtlık beyazların: "Asla bizim yüzümüze bakmıyorlar," siyahların da "Beyazlar bizi küçük düşürmeye çalışıyorlar" demelerine yol açmıştı.

Hareketler zamanla da değişime uğradıkları için antik dönem ya da ortaçağ Avrupası'ndaki konuşmacıların hareketlerini incelemek ilginçtir. *Bibliothèque bleue de Troyes*'nın *Les Règles de la Civilité puérile et honnête*'in-

1 Hakem hareketleri, sağır-dilsiz hareketleri, apronda uçaklara yol gösteren hareketler gibi tümü önceden üzerinde anlaşma sağlanmış, belirli meslek ya da koşullara ait kabul görmüş hareketler –ed.n.

Resim 1. Baldri van Horicke'nin el yazmasından, Brüksel, 1630'a doğru.

de [Çocuksu ve Dürüst Uygarlığın Yasaları] "yürürken elleri sırtın arkasında tutmak doğru değildir, işsiz güçsüz insanlar yapar bunu, onlara özenmenin bir anlamı yok" deniliyordu. Bundan bir yüzyıl sonraki eğitimde de elleri önde tutmak gerektiği tekrarlanıyordu.

Ancak hareketlerin büyük bir kısmı bir süreklilik gösterir, tıpkı 18. yüzyılda yazılmış *Les Allures de Paris* isimli şarkının sözleri gibi:

Lum tum tum
Muş muş muş
Herkeste var bir duruş
Bir tutum.

Bu parmakla işte (*işaret parmağı*)
Tehdit edilir böyle (*parmak işareti yaparak*).
Bununla kabul edilir (*baş hareketi yapılır*),
Ve böyle reddedilir (*kaş kaldırılır*),
Her halükarda bu hareket kesin (*el uzatılır*),
Bu ise demektir boş verin (*omuz silkinir*),
El sıkmak arkadaşlıktan,
Fahişedeki aşk öper onu dudaktan.

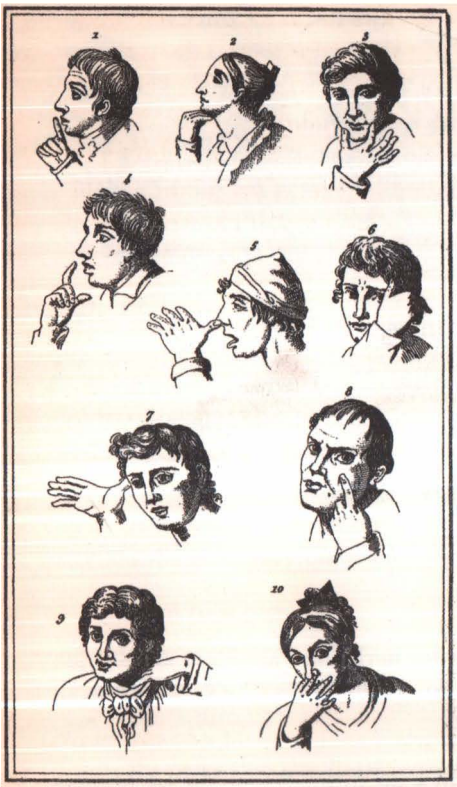
Lum tum tum
vb...

Bu hareketle işte
Dur denir gidişe
"*Ah baylar yavaş olun, gürültüsüzce,*"
Bununla barış istenir (*eller çapraz kavuşturulur*),
Sırlar söylenmemelidir (*dudağa parmak konur*).
(...)
Mutsuzluklar gitsin uzağa
Bakışlar yukarıya.
Övmek için güzel bir nesneyi
Ağzın üstüne koyarız parmakların beşini:
"*Nasıl da güzel!*"
Bu yapılır güçlükle (*eller birleştirilir*).
Korku adımı ikiletir,
Acıma 'ah ah' dedirtir,
"Size acımam öyle böyle değildir,"
Sıkıntıyla kollar serilir.
Lum tum tum
vb...

O dönemde bu duruş ve hareketler herhalde Parislilere ait olsa gerek. Ama her halükarda diğer Fransızların gözünde, üstüne şarkı yazılacak kadar özgün hareketlerdir bunlar.

1832'de piskoposluk üyesi Andrea de Jorio, Napoli'de *La Mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano*'yu yayınlayarak, Napolililerin hareketlerinin kökeninin antikçağ resimlerinde ve amforalarında görüldüğünü ispatlamak istiyordu. Bunu yaparak, bize en azından Napolililerin hareketlerinin 170 yıldır değişmediğini ispatlamış oldu.

Peki, hareketleri sınıflandırmak mümkün müdür? Alfabetik sıralamadan kaçınmak gerekir (ama "kol hareketi," "nanik" ve "tokalaşma" gibi birçok hareket, dil sözlüklerinde yer almıştır), bunun yerine bedenin bölümlerini, birbirini takip edecek şekilde, yukarıdan aşağıya, saçtan kollara, oradan da ayak tırnağına dek ele almak gerekir.

Resim 2. Piskoposluk üyesi Andrea de Jorio, *La mimica delgi antichi investigata nel gestire napoletano*, Napoli, 1832.

Böylece 37 bölümde, 850'ye yakın, Batı, Akdeniz ya da Doğu kökenli hareketin tanımını, tanımlayıcı çizimlerle, anlamlarıyla, sözlü ifadeler ve edebiyattan alıntılarla bir araya getirdik ve bunları bir dizinde de sıraladık. Bazı "Ünlü hareketler" ise fotoğraf ya da grafik belgelerle görselleştirildi.

Bu *Beden Dili Sözlüğü*, Fransızca dilinde hazırlanmış tüm sözlüklerle aynı sınırlamalara maruz kaldı, teknik ve mesleki terimlerin tamamının yer almaması, bazı yabancı sözcüklerin, halen kullanılan ya da artık kullanılmayan bazı sözcüklerin eksikliği gibi; bu yüzden spor karşılaşmalarındaki hakem hareketleri, sağır-dilsizlerin kullandığı hareketler ya da Borsa simsarlarının hareketleri burada yer almıyor. Bu genel döküm bizim öngördüğümüzden daha fazla sınırları zorluyordu ve şüphesiz çok sayıda karışıklığa yol açacaktı.

Tasarruf açısından gerekli inceleme yolculuklarının yapılamaması sebebiyle, uluslararası hareketlere de eksiksiz olarak yer veremedik. Çoğunlukla son bölümde yer alan kaynakçada belirtilen belgelerden yararlanmakla yetindik.

Ne olursa olsun bu sözlük, dilbilimciler kadar göstergebilimcilerin de ilgisini çekecek. Fransız dilinin dökümü yapılarak oluşturulan bu yapıt, dil sözlükleri karşısında alçakgönüllü bir duruşa sahiptir ve hareketle sözcüğü uzlaştırmanın yollarını arayan bir ektir.

Bu, Henri Bergson tarafından *Le Rire*'de daha önceden ifade edilmiş bir bağı ortaya çıkarıyor: "Mükemmel insanın tarzı da mükemmel olur ve kullandığı her ifade, farklı bir anlık harekete de sahip olmalıdır."

Bunu istemek biraz ileri gitmek olabilir. Ancak yine de doğru bir istektir bu. Bergson'un bahsettiği "tarz"da, tüm hareketler istemlidir –edebiyatın tamamının da istemli olması gibi. İstemdışı yapılan hareketleri yani "tikler, tikler ve tikler"i de memnuniyetle psikologlara bırakabiliriz.

Raymond Queneau'yla birlikte Oulipo'yu kuran ve otuz yıl kadar önce çalışmalarımıza eşlik etmesini kendisinden istediğim François Le Lionnais 9 Mayıs 1973'te bana şöyle yazmıştı:

"Beden hareketlerinin Üçüncü Sektörle ilişkisini ortaya koymuş olacağız. Rabelais'in anlattığı gibi Panurge'le İngiliz arasında geçen düelloyu ve onun utanma şeklini unutmamamız lazım."*

Bu gerçekten de edebiyatta hareketlerin nasıl kullanıldığına dair çok güzel bir örnektir:

PANURGE, HAREKETLERLE KENDİSİNİ SUÇLAYAN İNGİLİZ'İ NASIL BOZUM ETTİ

Herkes oradaydı ve tam bir sessizlik hakimdi, İngiliz iki elini ayrı ayrı havaya kaldırdı, parmak uçlarını Chinon dilinde söylendiği gibi tavuk götü biçiminde birleştirmişti ve dört kez her birinin tırnaklarını birbirine vuruyor, ardından ellerini açıyor ve avuç içlerini keskin bir ses çıkaracak şekilde birbirine vuruyordu. Az önce yaptığı gibi parmaklarını tekrar birleştirdi, iki defa vurdu, sonra onları açarken de dört defa vurdu; derken, onları tekrar birleştirip sanki Tanrı'ya inançla yakarıyormuşçasına birbirlerine yapıştırdı.

Panurge hemen sağ elini havaya kaldırdı, ardından bu elin başparmağını aynı tarafın burun deliğine koydu, diğer parmaklarını gerili ve burun ucuna paralel şekilde düzgün biçimde tutu-

* Rabelais (1494-1553). Fransız rönesansının parlak isimlerinden. "Gargantua" olarak adlandırılan fantastik hikayelerin yazarı.

yordu; sol gözünü sımsıkı kapadı ve gözkapağıyla kirpiklerini ağırca indirerek sağ gözüyle baktı; sonra soldakini yukarıya kaldırdı: Dört parmağını güçlüce sıktı ve onları tutup başparmağını kaldırdı; sağ eli tamamıyla sağda ve bir buçuk karış uzaklıktaydı. Bu duruşu koruyarak ellerini yere doğru indirdi; son olarak onları, İngiliz'in burnunun tam karşısına gelecek şekilde ortaladı.

"Ya Merkür..." dedi İngiliz.

Panurge onun sözünü kesti: "Konuşanın maskesi düşer."

Bunun üstüne İngiliz şu hareketi yaptı. Genişçe açtığı sol elini havaya kaldırdı, bu elin dört parmağını kıvırarak yumruk yaptı ve gergin başparmağıyla burnunun ucuna dokundu. Hemen bunun ardından genişçe açtığı sağ elini kaldırdı, el açık halde başparmağını sol elinin katlanmış serçe parmağıyla birleştirmek için aşağı indirdi ve bu elin dört parmağını havada hafifçe hareket ettirdi; sonra da bunun tersi olarak, sol elle yaptıklarını sağ elle, sağ elle yaptıklarını da sol elle yaptı.

Panurge buna şaşırmayarak, sol eliyle devasa pantolon ağını çekiştirdi ve onun içinden, sağ elle dana kaburgasından beyaz bir kemikle birbiriyle aynı şekle sahip iki tahta parçası çekti, biri abanoz gibi kapkara diğeri Brezilya ağacı gibi kıpkırmızıydı; onları o elin parmakları arasına pek düzgünce yerleştirdi ve birbirine tokuşturdu, Bretagne'lı cüzamlıların tahta aletlerinin çıkardığı sese benzer ama daha kuvvetli ve daha uyumlu bir ses çıkarıyordu, ağzının içinde büzüşmüş diliyle de, bakışlarını İngiliz'den hiç ayırmadan, neşeyle bir şeyler mırıldanıyordu.

Din adamları, doktorlar ve cerrahlar bu hareketle İngiliz'i cüzamlı olarak nitelediğini düşündüler.

Müşavirler, hukukçular ve kilise hukukçuları onun böyle yaparak, cüzamlılarda da bir tür insani kıvanç bulunduğunu göstermek istediğini düşündüler, Tanrı da vaktiyle onları desteklemişti.

Öte yandan İngiliz pek irkilmemişti, iki elini havaya kaldırdı, başparmakları işaret parmaklarının ve orta parmakların arasına geçirdi ve serçe parmaklarını gergin tutup üç büyük parmakla bir yumruk yaptı; bunu Panurge'e gösterdi, sonra onları sağ başpar-

mak soldakine ve sol serçe parmağı da sağdakine dokunacak şekilde birleştirdi.

Bunun üstüne Panurge, tek kelime etmeden, ellerini kaldırdı ve şu hareketi yaptı. Sol elinin baş ve işaret parmağının tırnaklarını bir kemer tokası çizermiş gibi birleştirip, sol elin iki parmağı arasında defalarca gidip gelen sağ elin işaret parmağı dışındaki tüm parmaklarıyla bir yumruk oluşturdu. Sonra sağ orta ve işaret parmağını mümkün olduğunca aralayarak Thaumaste'a doğru yöneltti. Ardından sol elini bir kuş kanadı ya da bir balık kılçığı gibi açıp başparmağını sol gözünün kenarına koydu ve elini bir oraya bir buraya sallamaya başladı; bunu sağ eliyle sağ gözünün kenarında da tekrarladı.

Thaumaste'ın yüzü soldu ve titremeye başladı ve şu hareketi yaptı. Sağ elinin orta parmağıyla başparmağın altındaki avuç kasına bastırdı, sonra sağ elinin işaret parmağıyla sol elle yaptığı kemer tokasına benzer bir şekil oluşturdu ve onu Panurge gibi yukarıya doğru değil de aşağıya doğru koydu.

Panurge bunun üstüne ellerini birbirine vurdu ve avuçlarına üfledi. Bunu yaptıktan sonra sol tokanın içine sağ işaret parmağını koyarak birçok defa oradan geçirdi; ardından Thaumaste'a dikkatlice bakarak çenesini tuttu. Bu hareketlerden hiçbir şey anlamayan insanlar, bu son hareketle tek kelime etmeden Thaumaste'a şunu sorduğunu anladılar:

"Ne demek istiyorsunuz burada?"

Gerçekten Thaumaste boncuk boncuk terlemeye başladı, derin düşüncelere dalıp kendinden geçmiş bir adam gibi görünüyordu. Sonra karar verdi ve sol tırnaklarının hepsini sağdakilerin karşısına getirdi, parmaklarını yarım daire şeklinde açarak ve bu hareketi yaparak elleri mümkün olduğunca yukarıya kaldırdı.

Neden sonra Thaumaste aniden sağ elinin başparmağını alt çenesine koydu, bu elin serçe parmağını da sol tokaya yerleştirdi ve üst dişlerini son derece melodik sesler çıkararak alt dişlerine vurdu.

Thaumaste ayağa kalktı, ancak kalkarken sıkı bir oduncu osuruğu saldı, zira bunu dışkı takip etti; tazyikle sirke işedi, şeytanlar gi-

Resim 3. Rabelais, *Üçüncü Kitap*'tan bir illüstrasyon. Panurge ile İngiliz. B. Picart'ın gravürü.

bi pis kokuyordu. Seyirciler burunlarını tuttular çünkü korkudan sıçıyordu. Sonra sağ elini, tüm parmaklarının uçlarını bir araya getirecek şekilde kapatarak kaldırdı ve sol elini göğsünün üstüne yatay olarak koydu.

Neden sonra Panurge pantolon ağını püskülünden tuttu ve bir buçuk karış kadar çekti; sol eliyle onu havada tuttu ve sağ eliyle portakalını alıp yedi defa arka arkaya havaya fırlattı, sekizincisinde onu sağ yumruğunda sakladı ve kıpırdatmadan yukarıda tuttu; ardından güzelim pantolon ağını Thaumaste'a göstererek salladı.

Bundan sonra, Thaumaste iki yanağını bir gaydacı gibi şişirmeye başladı ve bir domuzun sidik torbasını şişiriyormuş gibi üfledi.

Neden sonra Panurge sol elinin parmaklarından birini kıç deliğine koydu ve ağzıyla, midye yerken ya da çorba içerken yapıldığı gibi havayı içine çekti; bunu yaptıktan sonra, diyaframın derinliklerinden çıkıp soluk borusundan geliyormuş gibi duyulan bir ses çıkartarak, ağzını biraz açtı ve sağ elinin yüzeyiyle üstüne vurdu, bunu arka arkaya on altı defa yaptı.

Fakat Thaumaste hâlâ bir dana gibi nefes alıp veriyordu.

Panurge bunun üzerine ağzına sağ işaret parmağını koydu ve onu ağız kaslarıyla kuvvetli bir şekilde sıktı. Sonra onu oradan çekti ve çekerken de küçük oğlan çocuklarının mürverden yapılmış küçük tüfekleriyle bayır turpu parçalarını attıkları zaman duyulana benzer büyük bir gürültü çıkardı.

Bunun üzerine Thaumaste şöyle dedi:

"Ah, efendiler, işte büyük sır! Elini dirseğine kadar soktu."

Ardından da ucunu aşağıya doğru tuttuğu bir hançeri çekti.

Neden sonra Panurge uzun pantolon ağını tuttu ve kasıkları izin verdiği kadar salladı; sonra iki elini bir tarak gibi çaprazlayarak başının üstüne koydu, dilini olabildiğince çıkartarak gözlerini can çekişen bir keçininki gibi döndürdü.

"Anlıyorum da, ne bu?" dedi Thaumaste şu hareketi yaparak: Hançerinin sapını göğsüne koyup elini yatay bir şekilde koyduğu noktada, parmak uçlarını hafifçe çevirdi.

Neden sonra Panurge başını sola eğdi ve başparmağını yukarıya kaldırarak orta parmağını sağ kulağının içine soktu. Sonra iki kolunu göğsünde çaprazladı, arka arkaya beş defa öksürdü ve beşincisinde ayağını yere vurdu. Ardından sol kolunu kaldırdı, tüm parmaklarıyla bir yumruk yaparak başparmağını alnına koydu ve göğsüne arka arkaya altı defa sağ eliyle vurdu.

Fakat Thaumaste bundan pek de memnun kalmamışçasına, elinin diğer parmaklarını kapatarak sol başparmağını burnunun ucuna koydu.

Panurge de ağzının her iki yanına iki büyük parmağını koydu, bunu yaparken dişlerini gösteriyor ve ağzını olabildiğince geriyordu, seyircileri taklit ederek yüzünü buruşturarak iki başparmakla gözkapaklarını indirdi.

Rabelais, *Üçüncü Kitap*
Guy Demerson'un derlediği metinden alınmıştır, Le Seuil, 1973

Hareketlerle bezeli bu uzun diyalogun Fransız edebiyatında bir eşi daha yoktur; ancak yazarlar her zaman hareketleri betimlemeyi severler. İşte Kafka'nın baş kahramanlarından birinin bir kazayı nasıl anlattığını görelim:

Öncelikle kazanın nasıl olduğunu açıklamak gerekiyor. Arabanın sahibi, avuçları havaya dönük, yaklaşan arabaya işaret ediyor; bu esnada üstüne doğru gelen üç tekerlekli taşıtı görüyor, sağ eli bağımsızlığını ilan ediyor ve onu uyarmak için sağdan sola hareket etmeye başlıyor, yüzü endişeli; bu mesafede fren yapabilecek bir otomobil var mıdır ki? Üç tekerlekli durumu anlayıp otomobile yol verecek mi? Hayır, her şey için çok geç, sol el uyarıdan vazgeçiyor, iki el yaşanılan sarsıntıyı göstermek için birleşiyor, son anı inceleyebilmek için dizlerini kırıyor. İşte bitti, üç tekerlekli çarptı, hareketsiz ve sessiz, daha sonra olan biteni anlatmaya yardımcı olabilecek.

Franz Kafka, *Yolculuk Notları, Günlük*'ten

Bazı diğer yazarlar ise hareketleri betimlemeden anlatmaktan hoşlanır:

Krallığının tüm topraklarında kitap başına bir kütüphaneci yaratma çabasından bitap düşmüş olan kral, hiçbir şey anlamadığı bu kozmopolit laf kalabalığından sıkılmaya başlamıştı, kendisine her şeyi açık seçik anlatmalarını ve ona mümkün olan en kısa zaman zarfında öylesine arzulanan güzelliği bulmalarını istedi, aksi takdir-

de... Sözlerine hangi korkunç hareketlerin eşlik ettiğini anlatmaya cesaret edemiyorum, ama zavallı bilginlerin hepsi sallanan eski madalyaların gürültüsüyle sarsıldı ve büyük bir heyecana kapılarak, yeniden ana dillerini kullanmaya başladılar, korkuların en büyüğü karşısında sözler verdiler.

Henry Somn, *Çocukları Deli Etmek İçin Masal*
Le Chat Noir, 20 Ocak 1833

Ya da daha özlü bir anlatımla:

Sainte-Chapelle (sessizlik) (hareket) gotik sanatının mücevheri (hareket) (sessizlik)

Raymond Queneau, *Zazie Metroda*

Raymond Queneau hareketleri betimlemez. Bu pek de açıkyürekli olmayan Normandiyalı, roman karakterlerinin anlatımı içinde sadece varlıklarının altını çizer, daha fazlasını yapmaz: Ona göre önem taşıyan sözcüklerdir, hareket bir vurgulamadan öteye gitmez.

Bu edebi hareketler, onların da yazılı sözcükler gibi bir dilbilgisi ve sözdizimine sahip olup olmadıkları sorusunu sormaya olanak tanır. Çok uzağa gitmeden bunların şimdiki zaman bildirme kipinde bir hareket kipi olduğu saptanabilir: Bir hareket yapılır, bu emir kipinde olsa bile ne olup bittiğini göstermek için bir davettir, örneğin, gelecekteki bir zamanı göz önünde bulundurur (bu durumda hareket sadece bir davettir, eylem değil).

Çalışmam esnasında, herhangi birine en çok hareket kullanan toplumun hangisi olduğu sorusunu yönelttiğimde, her defasında bana önce İtalyanların geldiği söylendi... bunu Amerikan yerlileri izliyordu. Bu konuda, örneğin Fransız hareketlerinin Napoli hareketlerinden daha az vurgulu olduğu eklendi. Akdenizlilerin "elleriyle konuştuğu" ve İngilizlerin de bunun tersi olarak "ağırkanlı" oldukları bilinir –Parislilerin hareketleri hakkında ise tamamıyla göreceli görüşler var. Nasıl dilin aksanı varsa, hareketler de toplumlar arasında anlaşılması zor bir aksana sahip.

İngiliz gibi hareketlerle, İtalyan gibi omuzlarını oynatarak, Fransız gibi tüm ağzını kullanarak konuşuyor, üstelik bunları yapan bir Alman.

Lichtenberg, *Ruhun Aynası*

Bir etimoloji bulunmadığından, eğer bir köken arayışına girilirse, birçok hareketin kültürel bir temele gönderme yapmasına karşın, çoğu zaman bunun farkında olunmaz. Ben ihtiyatlı davranıp sadece, kesinlikten yoksun olsalar da, en azından özgün bir yan içeren yorumlara dayandım.

Bununla birlikte bazı hareketlerin kaybolduğu ya da görsel fosiller olarak yaşadığını kabul etmek gerekir –başkan Jacques Chirac'ın kullandığı el öpme hareketini düşünüyorum örneğin. Bir yelpazeyle yellenene ya da yazın şemsiye taşıyana, tıpkı söz konusu nesneler gibi, çok rastlanmıyor artık, en azından Fransa'da yarım yüzyıldan fazla bir süredir peçe kaldırma hareketi bütünüyle kaybolmuş durumda, kadınlar peçe takmıyorlar, bu hareket peçeli Müslüman kadınların hareketiyle kültürel anlamda karşılaştırılabilir.

Resim 4. Peçe, *Journal*'in resimli ekinden.

Yine aynı şekilde saldırgan hareketlerin sözsel şiddetle aynı ilerlemeyi kaydetme eğiliminde olduklarının farkına varılabilir. Yakın zamana kadar pek rastlanmayan müstehcen hareketler, günümüzde erkekler kadar kadınlar tarafından da çok kullanılan, çok alışılageldik hareketlere dönüştüler.

Dilde olduğu gibi hareket ifadelerinde de farklılıklar bulunuyor. Belagatın kaybolmaya başlayıp yerini ekrandaki iletişim retoriğinin almasıyla, bu konuda en üst seviyeyi oyuncular kapıyor. İşgal ettikleri sahne ne olursa olsun –mim gösterisi, İtalyan tiyatrosu, sokak etkinliği, sinema, televizyon dizisi– her birinin kendine özgü bir hareket dili var.

Bizim saydığımız hareketlerin sınırlı alanından çıkıyor olsalar da, Georges Polti'nin, kendi uyguladığı hareketler konusundaki düşüncelerini aktarmak ilginç olacak. Açıklık getirme zevkinin çok uzaklara varabileceğini göreceksiniz:

> Çok büyük zevk alınarak tamamlanmış bir gösteride gözümüzün önünde hareket eden insan biçimlerini incelediğimizde, *baş*, *gövde*, *kol* ve *bacaklar*'da sanki bir hareket orkestrasının üç ana grubuyla karşı karşıya olduğumuzu fark ederiz. Bu dört uzuv da kendi içinde üçe ayrılır (kol, önkol, eller; oyluk, bacak ve ayak). Sonuçta her bir uzvun, kolun ya da bacağın, ucunda beş parmak vardır, onlar da eklemlerinde bu üçlü bölünmeyi yansıtırlar.
>
> Hareketli bölümlerin altbölümlere ayrılması bu üçüncü aşamada kesin olarak durur. Çünkü belirttiğimiz parçaların biri (bu önkol, uyluk ya da bir eklem olabilir), önkolun kolun üstüne katlanması, uyluğun bedene, tırnağı taşıyan eklemin orta ekleme doğru kıvrılması gibi, birbirinin üzerine katlanmaya muktedir değildir artık. Bu eklem, bu uyluk, bu önkol vb, birbirlerinden ayrı olarak bükülmez bir biçim alır: Kendi bağlanma noktalarının alanı dışında hareket edemez bu son tahlilde bir nevi ışık demetidir, dış hatları değişken ama bükülmez ve bir bağlanma noktasından hareket eden bir ışık demeti.
>
> İnceleyeceğimiz kişinin başlangıçta (yani hareketlerini not alacağımız insanın önüne geldiğimiz esnada), bir Mısır mumyası gibi, başı dik, gözleri dudakları kapalı, kolları beden boyunca uzanmış, avuçlarının içi uyluklarına yapıştırılmış ve iki ayağının topuktan parmaklara kadar birbirine birleştirilmiş bir halde, hareketsizce durduğunu varsayalım.

Bu bütünün hareketli her bir parçasının hareket edeceği her bir kürede bunu önce *enlemler*'e ayıralım; bu enlemler yatay hareketlerin çoğalması ya da azalmasını derecelendirir; normal küçük harflerle tanımlanacaklardır; bu tanımlamalar başlangıç noktasından yola çıkar ve kişinin önünde yükselir sonra arkasından çıkış noktasına geri dönmek üzere alçalır; toplamda 12 derece bulunur. Aynı şekilde üstlerinden dikey hareketlerin geçtiği 12 *boylam* vardır; bunlar çıkış noktasına içerden girmek için önce çıkış noktasını terk edip öne ve dışarıya çıkmak üzere ayrılırlar; boylamlar *italik* küçük harflerle gösterilir. Yunan alfabesinden alınmış 12 benzer harf de ekseni etrafında bükülen kol ve bacağın oluşturduğu küreleri derecelendirmeye yarar.

Her hareketli bölümde, yapılabilen hareketlerin farklı türleri birleştirilerek oldukça yüksek sayılara ulaşılır: Baş için 441 örneğin; ancak gerçekte yaklaşık 200 baş duruşu imkan dahilindedir. Omuzlar için öngörülen 930 birleşim (onları hem bir bütün olarak ele alıp hem de her birinin farklı hareketlerini de hesaba katarak) içinde ancak 400 ya da 500'ü gerçekleştirilebilir olanlardır. Gövde'nin 125 duruşu arasından da en azından 100'ünü sayabiliriz.

Kollar için ise 178 hareketten ancak 130'u gerçekleştirilebilir; ama her şekliyle düşünülen önkol için 18 ve yumruk için 64 hareket (75 üzerinden) mümkündür, bu bir kol için toplamda yüz altmış bin hareketten fazlası anlamına geliyor. Bu esnada bu üç komut aygıtından her biri diğer ikisi üzerinde biraz hakimiyet gösteriyor ve oyunun kurallarını belirliyorsa da, bu toplam hareketlerin gerçekleştirilebilecek bir onuncusu yoktur: Yine de güzel bir rakam oluşturur bu.

Uyluk için bir önceki verileri de göz önünde tutarak, yaklaşık 300 hareketten 200'ünü saymak gerekir; Bacak için açıkça söylemek gerekirse 18 ve ayak için de (72 üzerinden) 58. Böylelikle yine ayakların her biri için on binlerce hareket sayılacaktır. [...]

Bir el içinse, 240 temel hareket başparmak için (buna ek olarak altmış tane uygulanamayacak hareket vardır), 61 diğer temel eklemler için, 20 orta eklemcikler için, 20 tırnakları taşıyan eklemcikler

için, bunlar birbirlerine eklendiklerinde, elde, Watteau'nun çok hoşlandığı *8 milyon*'dan fazla harekete ulaşıyoruz ki bunların beş milyonu farklı karakterde ve gerçekleştirilmesi çok kolay olanlar.

Hareket halindeki ayağın vardığı rakam on binlerle gösteriliyor. Bu olağanüstü uzvun, heykellerimizde duyarsız, hareketsiz olarak tasvir edildiğini görenler buna inanır mı? O uzuv ki toprak üstünde bir ırkın geçmişini dile getirir ve onun Yunan biçimi söylediklerinin en önemlilerinden biridir!

Georges Polti, *La Notation des Gestes*

Sahnedeki şarkıcılar da, oyunculara benzer şekilde, "sahte" hareketler yaparlar. Lirik şarkıcıların bel cantoyla dışavurumsal hareketleri bir araya getirmekte çektikleri zorluğu hatırlatmadan bile, bazı popüler şarkıcıların, özellikle çok ünlü olanların, gitarlarını tıngırdatmak ve "odun" gibi durmanın dışında, sahne üzerinde hiçbir hareket yapmadıklarını görürüz, oysa çalgılı kahvelerdeki şarkıcılar yüzyıldır kendilerine özgü hareketler yapmaya özen gösterirler; tüm sahneyi doldurup çılgınca "dans edenler" de eksik olmaz oralarda. Hiç şüphe yok ki hareketler yakın iletişimde genelde daha çok gereklidir, uzaktan, sahneden, halka ulaşabilmeleri için hareketlerin sesle "fırlatılmaları" gerekir.

Koreografi sanatı bir hareket sanatıdır ve burada, 1889 ile 1900 yıllarındaki uluslararası sergilerde ve 1931'deki sömürge sergilerinde birçok amatörü ve dansçıyı etkisi altında bırakan oryantal danslardan da bahsetmek gerekir, o zamanlardan bu yana hareketle daha sıkı ilişkiler kurulmuştur.

Vaizlerin, avukatların ve siyaset adamlarının söylevleri, gitgide sözler kadar hareketlere de dayalı olmaya başlamıştır. Demosthenes her ikisinin de aynı önemde olduğunu söyler. Anlatıldığı üzere, Areopagos Meclisi'nin bazı yargıçlarına göre, hatipler o kadar çok hareket yapmaktadır ki etki altında kalmamak için onları karanlıkta dinlemeyi tercih ederler.

Desenler çizen Christophe, *İstihkamcı Camember*'in (1893'te) savunmasını üstlenen Mösyö Bafouillet'nin hareketlerini iyi yakalamıştır, buna karşılık olarak, hemen hemen aynı dönemde Steinlen, *Le Chat Noir'da*,

Resim 5. Salis, *Destan*'ı yorumlarken. C. Léandre'ın deseni.

Henri Rivière'in gölge tiyatrosunda gösterilen, Caran d'Ache imzalı *Destan*'ı yorumlarken Rodolphe Salis'in hareketlerini tek bir sayfada özetler.

18. yüzyılda R.P. Sanlec (şiirleri 1653 yılında R.P. Bouhours tarafından bir araya getirilmiştir) *L'Art de prescher, ou du Geste* [Vaaz Verme ya da Hareket Sanatı] başlıklı, kafiyeli uzun bir söylev yazar, aşağıda başından ve sonundan iki bölüm bulacaksınız:

> Bir doktorun İncil'i okutması boş iştir
> Ama bu Hıristiyanca hoş ve gereklidir:
> Bilmezse güzel konuşma sanatına hoş bir hareket katmayı
> Bilmezse kendisini ayarlamayı
> Sesi olmaz çekici, güzel olmaz cümlesi;
> Bir söyleve girişte çekerim içime ebedi zaferi;
> Bazı zamanlar olur ara vermeden uyuyanlar,

Kazanırım hayırlarla dolu dualar.
Vaazlar vermek için dolaşır durursunuz yedi denizi,
İster misiniz kürsünüze koca bir toplumun üşüşmesini;
İster misiniz bankları, sandalyeleri müzayedeye çıkartmayı
İnsanların kapıları zorlamasını?
(...)
Aramızda bazıları var, salak ki hem ne salak
Tek bir sözcük için yüz hareket yapacak;
Başkalarını da tanıyorum, salak en az onlar kadar
Tek bir hareket için yüz söz ortaya atar:
Ancak hareketler ve anlamlar aynı değerdedir
Gözü de kulağı da aynı oranda büyülemelidir:
Hareketler ve sözcükler aynı yola baş koydularsa,
Söze ters düşecek tek bir hareket olmaz asla.
Taklit etmeyiniz bu aptal adamı özellikle
Sarkaç gibi sallandırır kollarını gevşekçe:
Parmaklarınızın ucunda olmasın görülecek hiçbir nokta;
Ve vaaz vermeyin sanki görüşme odasındaymışçasına.
Yeni oyuncular bakın, onlarda bu hareket moda
Yüzmektense her bölümün sonunda.
Öteki gençlerde, böylesi şık bilinir
Konuşurken havaya yazılar yazılır, resimler çizilir.
Biri topluluğu yücelten bir ele benzer,
Diğerinin eğri büğrü parmakları soğuktan titrer.
Şurdaki çıplak göstermekten hoşlanır kollarını,
Burdaki sayar gibi yapar paralarını.
Burada hiç açılmaz kol manşeti,
Şurada açılan parmaklar sanki bir kazın ayak izi.
Anlamlarla bezeli konuşmalarıma hep bayılırım
Ben de kendimi alkışlar, ellerimi çırparım.
İstemem cümlelerim bitsin,
En azından yaparım bir işaret, kaşırım kasığımı anlayın hepiniz.
Hayal gücüm daha bir şey yaratamadığında,

Bana çok yaraşan şapkamı takarım başıma.
Kimi zaman bastırırım bir şimşeğin sesini,
Kürsümün ucunda çalarım dümbeleği.

Patafizik* takvimine göre 22 Hah 78 tarihinde, *Cahiers du College de Pataphysique*'in 3-4 sayısında, *R.P. Ravignan'ın 31 Duruşu* yayınlandı, Notre Dame De la Croix de Menilmontant naibi, papaz A. Girard tarafından sunulmuştur:

Bu metin, tanımı yapılan hareketler özenle uygulanarak okunmalıdır.

1. Sergileme – Sağ kol önde, yarı daire. Bu durumda başlangıç sözlerine başlamak söz konusu olabilir.
2. Zıtlıkların sıralanması (Burada, orada, öteki tarafta, bir diğerinde) – Sağ kol sola, sonra sağa.
3. Haykırış – Gözler ve kollar göğe doğru kaldırılmış.
4. Merhamet – Eller sola doğru birleştirilmiş ya da açılmış, fakat biraz aşağıda. Baş sola doğru eğik.
5. ?
6. Korku – Sağ kol sağa doğru ileri uzatılmış, baş sola dönük, zaman zaman sadece sol el ya da iki kol birden sağa dönük.
7. Doğrulama – Sağ kol ileride, el yatay bir konumda, avuç içi dinleyicilere doğru.
8. Savunma, Buyruk – Sağ kol kalkmış, parmaklar işaret parmağı dışında kapalı, el eğik.
9. Bastırmak İçin – Sağ kol kıvrılmış, parmaklar kapalı, işaret parmağı yukarıda.
10. Aşağılama – Sağ kol ya da sadece sol el sertçe sola dönük.
11. Takdir – Kollar biraz kalkık, gözler de aynı şekilde, bakışlar sabit.
12. Soru – Sağ kol önde, bazen hafif bir el hareketiyle.
13. Kaygı, Korku – Beden hafifçe arkada, kol hafif çaprazlanmış, avuç içi dinleyicilere dönük.

* Patafizik, ünlü Fransız yazar Alfred Jarry'nin 1893'te yarattığı bir terimdir. İstisnalar bilimi, hayali çözümler bilimi olarak da tanınır. Jarry absürd edebiyatın yaratıcısıdır.

14. Gösterme (Bakın Baylar) – Olumlu bir durum karşısında, sağ kol sağa dönük, eğer olumsuz bir durum varsa sola dönük, baş hafifçe sağa eğik. Üzücü, acınası bir durum için, iki kol birden sola ya da ileriye dönük, ama aşağıda.

15. Ant Verme, Yalvarma (İstirham Ederim) – Kollar önde, baş hafifçe sağa eğik.

16. Direnme – Sağ kol gergin şekilde önde, el yatay bir duruşta.

17. Ters Çevirme Hareketi – Kolun sağdan sola sertçe hareket ettirilmesi.

18. Kırma, Zarar Verme Eylemi – Kollar aynı yönde.

19. Büyüklük – Kollar yukarıda biraz çember oluşturacak şekilde.

20. Çoğalma, Büyüme – Kollar yavaş yavaş bedenden uzaklaşır ve eller hafif dalgalanmalar yapar.

21. Çekme Eylemi – Sağ kol, soldan sağa yavaşça taşınır.

22. İroni – Sağ kol biraz önde, sağ el ve baş küçük hareketler yapar, bazen ters yöne doğru hareket edilir ya da elin hareketine (19) ironik bir ton ve bir gülümsemeyle eşlik edilir.

23. Geçen Zaman – Sağ kol sola doğru; şimdiki zamanda, sağ kol önde, biraz sağa dönük; gelecek zamanda, sağ kol sağ omzun biraz arkasına doğru.

24. Uzaklaşma – Sağ kol gergin, parmak bir şeyi gösterir.

25. Zafer, Kazanç, Sevinç – Sağ kol göğsün ortasından başlayarak hızla bir parabol çizer, yukarıya kalkar, bazen ikisi birden yapılır.

26. Anlatmak, Betimlemek – Sağ kol, eller hareket halinde.

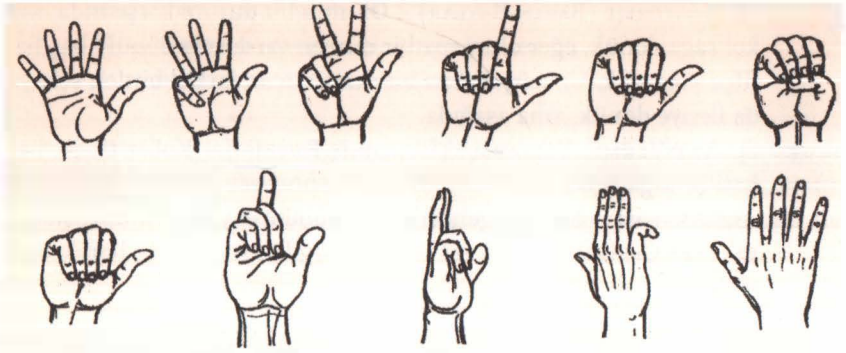
27. Dilek, İç Çekme – Eller göğsün üstünde çaprazlanır ya da kollar katlanır.

28. Kalbi Göstermek – El, göğsün sol tarafına konur, parmaklar aşağıya doğru, bel hizasıyla dik açı yapacak şekilde tutulur.

29. Güçsüzlük, Üzüntü – Baş eğik, kollar bozguna uğramış gibi, sağ el hafifçe sola yaslanmış.

30. Kaygı, Hak Etme Eylemi – Kol önden, kalp hizasında kıvrık.

31. Fakat, Bununla Birlikte – Sadece işaret parmağı ya da kol kıvrılmış, ama yukarıya doğru.

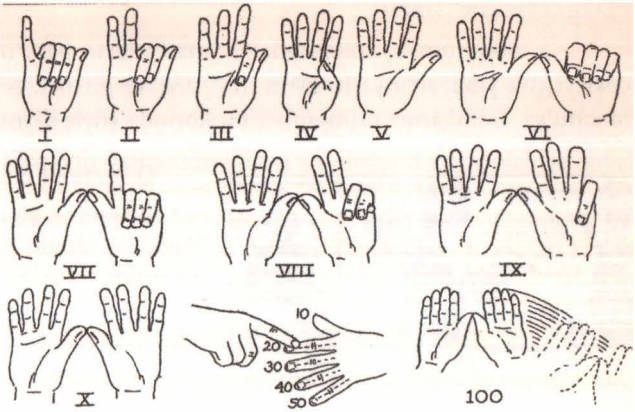
Resim 6. Antikçağ hatibinin gerekçelerini sıralama şekli.

Bir antikçağ hatibinin gerekçelerini sıralama şekli bize bir geçiş sağlıyor: Hatip elinin beş parmağını açar, sonra bunları teker teker, bir, iki, üç, dört parmağı avucunun içine kapatır ve elini yumruk yaparak bitirir; ardından bir, iki, üç, dört, beş parmağını açar.

Parmakla sayma sanatına geçmeden önce, palyaçolara özgü bir giriş yapalım. Beyaz palyaço soytarıya yönelerek şöyle der:

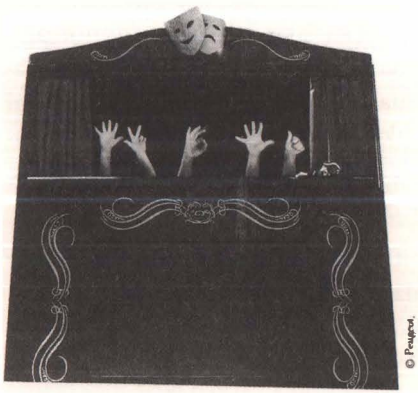
> Bahse girer misin? Senin 11 parmağın olduğuna bahse varım! Kollarını havaya kaldır, sana 11 parmağın olduğunu ispat edeceğim. (*Önce sol, sonra da sağ elinin parmaklarını sayar*). On... Dokuz... Sekiz... Yedi... Altı... Bir... İki... Üç... Dört... Beş... Altı beş daha 11. Senin 11 parmağın var. Bahsi ben kazandım!

Herkes parmaklarını aynı şekilde saymaz. Avrupalılar saymaya başparmakla başlar (bir), Amerikalılar işaret parmağıyla (bir). Japonlar için başparmak 5'tir. (Bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi el'e ayrılmış 22. bölümde bulunmaktadır). Avrupa'da 1 (başparmak), 2 (başparmak+işaret parmağı), 3 (başparmak+işaret parmağı+orta parmak), 4 (başparmak+işaret parmağı+orta parmak+yüzük parmağı), 5 (beş parmak birden) olarak kabul görür. ABD'de 1 (işaret parmağı), 2 (işaret parmağı+orta parmak), 3 (işaret parmağı+orta parmak+yüzük parmağı), 4

Resim 7. Amerikan yerlilerinin işaret dili.

Resim 8. Peugeot'nun 806 modeli için reklam kampanyası, 1995 (altta).

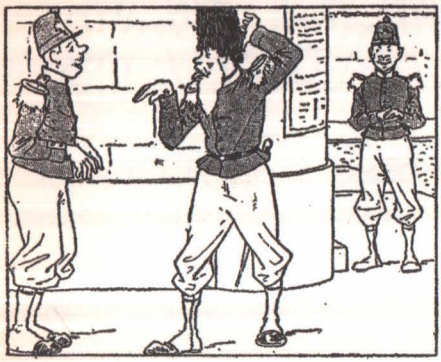
(işaret parmağı+orta parmak+yüzük+serçe parmağı) ve 5 (beş parmak) olarak kullanılır.

Parmakla sayma bazen sürprizleri de beraberinde getirir, 1997 yılında televizyonda yayınlanan bir yarışmada, jüri üyelerinden birinin dalgınlığa düşüp üç parmağını kalçasına koyması, yarışmacının tesadüfen doğru yanıtı vermesini sağlamıştır...

7. yüzyıldan itibaren, Raban Maur takvimi (Sevillalı Isidorus ismiyle de bilinir) bilinmekte ve bu yolla sayıları oluşturmak için iki elin eklemleri kullanılmaktaydı (ki bu da 28 yapıyor). Bugün çoğunlukla ayın kaç gün çektiğini hesaplamak için yumruktan yararlanılıyor (bkz. 22.111).

Sayıların biçimleri çoğu zaman hareketlerle kesin bağlara sahiptir. Örneğin haç işareti (alın, göğüs, sol omuz, sağ omuz) 4 rakamının takipçisidir.

1. dönemin 2. bölüğündeki, "masonların para ödemeden girebilecekleri çok yeni bir tiyatro oyununa" bedava girmek isteyen acemi er Pitanchu'ya, İstihkamcı Camember bu konuda şöyle diyor:

© Armand Colin, 1972.

Resim 9. Christophe, *İstihkamcı Camamber.*

O vezneye benzer şeyin arkasında duranlara sana şu anda göstermekte olduğum hareketi yapman yeterlidir. Bu hareket Nesle Kulesi'ni ziyaret etmek isteyen masonların hareketidir... Böylece seni hemen içeri alırlar.

Ve istihkamcı, acemi ere, sol eliyle kendi ensesine vurmasını, sağ elini karşısındakinin burnunun altına gelecek seviyede kaldırarak sallamasını, aynı zamanda da ona dilini çıkarmasını öğütler. Ne yazık ki, hareket yanlış anlaşılır çünkü acemi er eldivenlerini takmayı unutmuştur ve hareket bir top mermisi etkisi yaratır: "Ayol ne şeker şey!."

Özel anlam taşıyan çoğu hareket, bu konuda bilgisi olmayan kişiler tarafından yapıldığında yanlış anlamalara neden olabilir... Christophe'tan önce Edgar Allan Poe, *Amontillado Fıçı*'sında yer alan bir harekete şaşkınlıkla yaklaşmıştır:

> Bir Grave şarabı şişesi açtım ve ona uzattım. Bir dikişte bitirdi. Gözleri alev alev yanıyordu. Gülmeye başladı ve anlayamadığım bir hareketle şişeyi havaya attı.
>
> Ona şaşkınlıkla baktım. Hareketi tekrarladı, tuhaf bir hareketti.
>
> – Anlamadınız mı? dedi.
>
> – Hayır, dedim.
>
> – Öyleyse locadan değilsiniz.

– Nasıl?

– Yani mason değilsiniz.

Aynı şaşkınlık Jean-Paul Sartre'ın *Sözcükler*'inde de yer alır:

> Vincent Auriol'e benziyordu ve büyükbabam onun Mason Biraderlerden olduğunu sanıyordu: "Ona merhaba dediğimde, diyordu kulamparacı yaklaşımlarla mücadele eden dürüst bir adamın korku içindeki tiksintisiyle, başparmağıyla avucumun içine mason üçgeni çiziyor."

Loncaların ve masonların ortaya çıkmasından itibaren haftalık resimli gazeteler –masonların yönetimde ya da yazı işlerinde bulunduğu gazeteler–, en azından yılda bir kere masonların bilinen hareketlerini gündeme getirme zevkini yaşarlar. İşte yakın zamanda, farklı haftalık gazetelerden alınmış bir-iki örnek:

Sırlarını açıklamaktansa ölmeyi yeğlediğini ifade etmek için, çırak sağ elini boğazının altına yerleştirir, dört parmağı sıkıca kapalı, başparmağı dik açı oluşturacak şekilde açık, başını, boğazını koparana dek elini orada tutacakmış gibi yapar.

Lonca arkadaşı aynı hareketi kalbi hizasında yapar. Ustanınkinin aynısıdır bu hareket, ama el karnın üstüne sol böğrün karşısına yerleştirilir.

Hiram'ın ölümü düşüncesinden yola çıkan korku işaretinin kökeni klasik hatiplere dayanır: Bu, gövdenin geri çekilmesidir.

Sonuçta, masonların yas işareti, lejyonerlerinkiyle aynıdır ve bu harekete bir haykırış eşlik eder: "Dulun çocukları bana!" ya da "Lejyon bana!:" İki el birleştirilir, parmaklar birbirine geçirilir, avuç içleri romanesk eserlerdeki gibi acıyı havaya kaldırıyormuşçasına yukarıya dönüktür.

Sırların değiş-tokuşu yüz yüze yapılır, başlar eğik ve birbirine yaklaştırılmış, sağ el aynı hareketi yapan karşıdaki kişinin sol omzuna konmuştur, iki kişi üç kez birbirlerine sarıldıktan sonra parola fısıldanır.

Ellerin birbirine teması bu konuda bilgisi olmayanları titretir: Çırak karşısındakinin işaret parmağını üç defa sıkar; bunu lonca arkadaşı iki orta parmak sıkmasıyla yanıtlar; ustalar arasında eller birbirine geçer, işaret parmağı ve orta parmakla diğerinin bileğine bastırılır.

Bu açıklamalar masonları hiçbir zaman öyle çok rahatsız etmemiştir.

Popüler resimler sayesinde yine çok iyi bilinen bir başka hareket de, Tour de France Biraderleri arasında yapılan, içkilerini bir başka biraderin kolundan geçirerek içip "kardeşlik bağlarını ortaya koyma" hareketi, yani "guillebrette"tir.

Resim 10. "Guillebrette"

Birlik ve kardeşlik "zincirleri" loncalar dışında da oldukça yaygındır ve devlet başkanlarının buluşmalarında, aile fotoğrafı çektirirken yaptıkları gibi diplomatik bir oyun çeşididir.

1960'ların başında André Martel, Paralloïdre Papapafol'ü,[2] Parapotlar için dokuz bölümlü bir "gizli selamlaşma" yarattı, el bileğinde uygulanan çok sayıda parmak hareketini de içeriyordu bu. Parapotların sayısı çok az olduğundan bu sır pek ortalığa dökülmedi.

Her gizli topluluk kendine ait bir ritüele sahiptir ve onların birbirini tanımalarını sağlayan işaretler de Georges Perec'in *53 Gün*'ünde şöyle yer alır:

> K.E. [Kara El] birçok gizli topluluktan –Sicilya mafyası, Napoli Camora'sı,[3] Bari'deki Dorianiler, Montenegrolu Fiscalrassiler– ve onların yapılarıyla metotlarından esinlendi. Üyelerine mortaretti ismi verilir: Bu, kökeninde "küçük havan topları" anlamına gelen, ama aslında aralarından birçoğunun kullandığı doğrama namlulu tüfekleri ifade eden İtalyanca bir sözcüktür (Grianta'da bir zamanlar İtalyan ve Maltalı çok küçük bir azınlık vardı). Genellikle beşli

2 André Martel tarafından uydurulan bir dil ve yine Martel'in kendine verdiği unvan –ed.n.

3 Napoli Mafyası –ed.n.

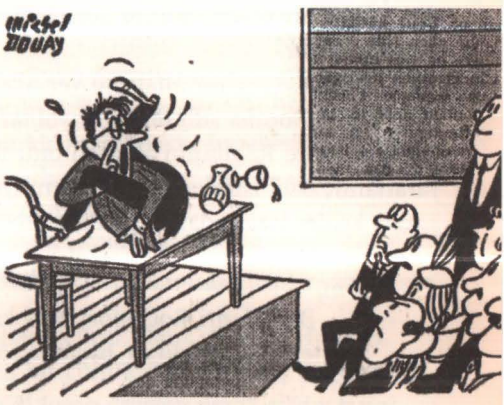
gruplar halinde operasyon yaparlar: Buna bir "el" denir: dört "parmak" ve bir şef yani "başparmak"; dört "başparmak" da bir "baş başparmak" tarafından yönetilir, dört "baş başparmak" da "büyük başparmak" tarafından; bunun ötesinde bu yukarıdan aşağı organizasyon daha cafcaflı unvanlarla da süslenir: "şövalyeler," "kumandanlar," "baş ustalar," "ustalar," "Büyük Usta."

Amerikalı genç siyahlar, masonlar kadar sebatlı bir şekilde olmasa da, düzenli olarak, genelde bu konuda ABD'de yayınlanan gazetelerden makaleler almaktan başka bir şey yapmayan Fransa basınında kendilerinden bahsettirdiler. Ve yine, 1995'te Los Angeles'taki Crips ve Bloods çeteleri arasındaki savaş ve barış onların el işaretlerini bütün dünyaya tanıttı.

Tamamıyla saygıdeğer bazı meslekler de, kimi zaman belli belirsiz ama asla gizli olmayan, kendilerine özgü kodlara sahiptir: Seyretmesi her zaman eğlenceli olan Borsa; balıkçı limanlarında balık mezatları (elektronik aletler ortaya çıktığından beri göz kırpmaları ortadan kayboldu); müzayedelerin de, müzayedeye girilmeden önce bilinmesi faydalı olacak, kendilerine ait bir kodu vardır.

Tüm bu meslekler –ve yarış alanlarındaki İngiliz *bookmaker*'lar [bahisçiler]– haberleri kol hareketleriyle anlatan Chappe telgrafındaki gibi hareketler kullanır.

Sporcuların, yapılan spora bağlı olarak değişen hareketlerini, denizcilik ve dalgıçlık hareketlerini, ulaşım alanında çalışanların, kamu çalışanlarının, itfaiyecilerin, paraşütçülerin hareketlerini, havaalanlarındaki iniş esnasındaki yöntemleri vb. de unutmamak gerekir.

Resim 11. Bilmem kendimi iyi anlatabildim mi? Michel Douay'nin deseni, *Carrefour*, 7 Şubat 1950.

Belirtilmesi gereken son gizli hareketler, hırsızların ve iskambil oyuncularının "gizli işaretler" olarak nitelendirilen hareketleri.

> (1828'de) Saint-Denis sokağındaki yeni ürünler satan *Laperche* mağazasında, üç şal çalındı. İki kadın birbirlerine "gizli işaretler" gönderirken görüldü.
>
> Y. Lemoine, *Crime à Paris*

Yeri gelmişken, *serre* ya da *serbillon*[4] sözcüğüne bakalım, argo sözlükleri bunların en fazla 1835'ten beri kullanıldığını söylüyor. Bu hareketi tanımlayan sözcüğün kökeni karanlık ve fanteziye açık. En akla yatkın olanı iskambil oyuncularının dilinde *"serrer"* [sıkmak, kapamak] fiilinden türemiş olması: *"serrer son jeu"* elinde ne olduğu anlaşılmasın diye oyunda sakınımlı davranmak anlamına geliyor; *"jouer serré"* ise çok sakınımlı oynamak anlamına. Dolayısıyla, *"serre"* sözcüğü fiilin emir kipindeki halinden ada dönmüş.[5]

Sessizliğin Hareketleri

Fransız işaret dili (LSF) işitme özürlülerin diliyle hiçbir ortak noktaya sahip değildir: Bir ya da iki elin üç boyutlu hareketlerle eşlik ettiği kendine özgü bir dildir. Somut görüntüleri ve soyut düşünceleri ifade etme olanağı vardır.

Daktilofazi ise alfabede yer alan harfleri görselleştirme şifresidir, Juan Pablo Bonnet adlı bir İspanyol tarafından 1620'de icat edilmiş ve 19. yüzyılda Epée Rahibinin alfabesi onu takip etmiştir; LSF bu alfabeden de yararlanır, özel isimlerin ve onların imlasının ifadesinde kullanılır. Fakat şakacı kişiler tarafından da kullanıldığı görülmüştür:

Hareketli bir makale

> Bay Henri Rochefort yeni kanunların tanıdığı özgürlüğü ifade etmek için, kendince, basında şöyle bir yol izledi. *L'Intransigeant*'da,

4 *Serre* ve *serbillon*, Fransız argosunda yapmak (*faire*) fiiliyle birlikte kullanıldığında "işaret çakmak, uyarmak" anlamını taşıyorlar –ed.n.

5 "Dikkat!" anlamına gelen bir söz ortaya çıkıyor –ed.n.

temelinde bir makale olması niyetiyle, çizgili küçük desenlerden oluşan bir kolon hazırladı, burada sağır-dilsiz dilinde kullanılan el hareketleri yer alıyordu. Altında da "Henri Rochefort" imzası vardı.

Becerikli gazete dağıtıcıları, *L'Intransigeant* diye bağırırken, aynı zamanda bu bulmacayı çözmede yardımcı olması için amatörler için hazırlanmış sağır-dilsiz alfabesini de satıyorlardı. Her şey hızlıca gelişti fakat hayal kırıklığına uğrayan okurlar sadece şu iki ortalama dizeyi buldular:

Cumhuriyetçiler, işte giyotin;
Elysée'de bu gece dans edilecek,

Bu yazılanların gündelik bağlamla hiçbir ilgisi yoktu. Her halükarda yapılan, yönetimin birkaç saatini "harcamasına" neden olmuştu; bu, Bay Rochefort'un yegane amacıydı büyük olasılıkla.

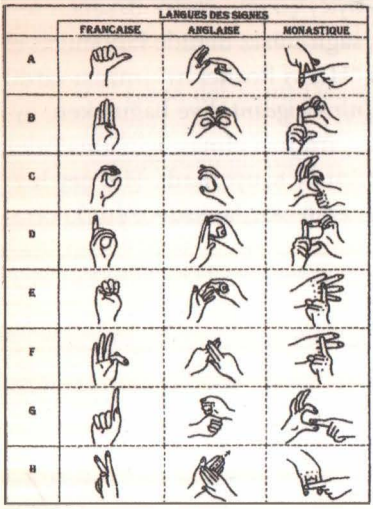
Revue Encyclopédique, Larousse, 1894, "Revue" bölümü, s. 267

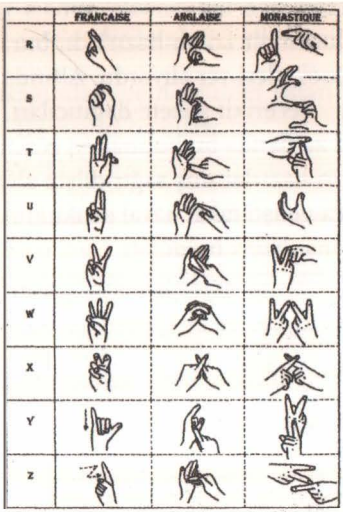
Dilsizlik her zaman insanın elinde olmayan bir şey değildir. Manastırlara çekilen ve sessizlik yemini eden kişiler, sözün yerine oldukça ilkel bir işaret dili oluşturdular. Ortaçağ döneminde, işaretler dizini en kısa dil 1083'te oluşturulan ve sadece 52 işaretten ibaret Uldaric dilidir, en çok işaret barındıransa, 11. yüzyılda Guillaume d'Hirsan'ın 365 işaretlik dilidir. Dilin bu göreceli fakirliği istemlidir, çünkü Aziz Benoit'nın katı kural mantığı içinde "sessizlik yemini" etmiş rahiplerin bir işaret "gevezeliği" yapmaları hiç de gerekli değildi. Aynı mantıkla bu manastır hareketleri olabileceği ölçüde tek elle yapılmak üzere sınırlandırılmıştır; anlatmak için tek bir parmak yetecekse bu işaret parmağı oluyordu.

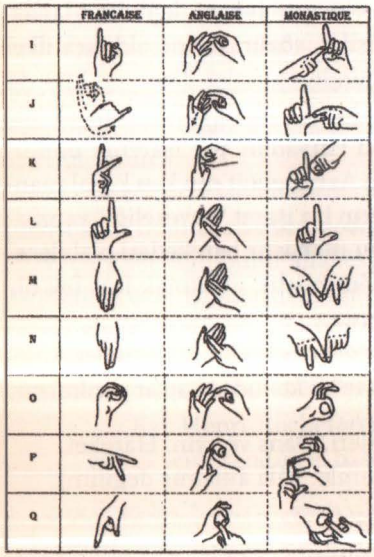
Bilinen başka bir dil de Amerikan yerlilerininkidir. Bu işaretler Amerikalılar tarafından da uzun süre incelenmiş ve bu konuda kitaplar yazılmıştır.

Güzel org müziği. Papazın hareketleri. Dans ve ayin. Hareket. (Guénon'da beni alt üst eden bir cümle: hâlâ anlamış değilim). Belli bir coşku. Hatta övgü.

Raymond Queneau, *Journal*, 22 Temmuz 1940.

Resim 11. Fransız, İngiliz ve manastır daktilofazileri, *Gestes des moines, regards des sourds*, 1997, Siloë Yayınları.

Dini hareketlerin, rahiplerin ya da bilinen farklı ritüellere bağlı kişilerin hareketlerinin eksiksiz bir dökümünü yapmak olanaklarımı zorluyor. Ancak en azından ileride temel hareketleri, haç işaretinden toprağa karın üstü secdeye varmaya dek, birtakım örnekleri bulacaksınız.

El Oyunları

El hareketleri birçok oyunda yer alır. En bilineni "mur" ya da "morra" diye bilinen Eski Mısır'da da oynanan oyundur. İki oyuncu yumruklarını kaldırıp aynı anda parmaklarıyla bir sayı gösterip aşağı indirirler, bu sırada da iki elde gösterilen bu sayıların toplamını tahmin ederler. Görüntüde bu bir tesadüf oyunudur çünkü genellikle hile yapılır ve oyun kavgalarla bozulur. Romalılar bir insanın dürüstlüğünü övmek için "Öyle dürüst biridir ki onunla karanlıkta mur oyunu oynayabilirsiniz" derlerdi.

Georges Soulie de Morant Pekin'de, 1911 devriminden önce, *Bijou de Ceinture* isimli eserde şöyle anlatıyor:

Resim 12.
Karel Dujardin, *Morra Oyuncuları*, Louvre Müzesi, Paris ©Photo RMN/Franck Raux.

Bu varlıklı şehrin zengin tüccarları, çalışma gününün sonunda, ender olarak gösterileri izlemeye giderlerdi. Işıklarla aydınlatılmış restoranlarda buluşmayı ve bir çeşit morra oyunu olan, *çae tiuan* oynayarak "yumrukları tahmin ederek" vakit geçirirlerdi, bu oyunda sağ elin açık ya da kapalı tutulan parmaklarının gösterdiği sayıyı tahmin etmeye çalışılır, iki oyuncunun aynı anda parmaklarını açmasıyla, her biri kendi kıvrılmış parmaklarıyla rakibininkinin toplamının oluşturduğu sayı konusundaki tahminini yüksek sesle söylerdi.

Buna benzer bir başka oyun da yine boş zamanlarda oynanır. Oyuncular eşzamanlı olarak ellerini uzatır ve şu hareketleri yaparlar:

KAĞIT: el uzatılmış, avuç içi yere doğru.
MAKAS: işaret ve orta parmak gergin ve birbirinden ayrılmış, diğer parmaklar avuç içinde.
TAŞ: kapalı yumruk.
KUYU: başparmak ve işaret parmağı bir halka oluştururken diğerleri silindir şeklinde tutulur.

Oyunun kuralı ise şöyledir: Oyuncu eliyle rakibinden daha "güçlü" bir şekil oluşturduğunda bir puan kazanır. Eğer iki şekil de aynıysa iki taraf da puan almaz. Şekillerin değerleri şöyle ilişkilendirilir:

KAĞIT makas tarafından kesilir, kuyuyu tıkar ve taşı sarar.
MAKAS kağıdı keser, taşla parçalanır ve kuyuya düşer.
TAŞ makası parçalar, kuyuya düşer ve kağıt tarafından sarılır.
KUYU taşı ve makası içine alır, kağıt tarafından tıkanır.

Kızgın El de başka bir ünlü oyundur. Bir oyuncu, gözleri bağlı, dizüstü çöker ve elleri sırtının arkasında avuç içleri yukarıya gelecek şekilde açık durur, eline vuranı tahmin etmesi gerekiyordur.

Islak Parmak'ta ise bir çocuk parmaklarından birini ıslattıktan sonra, parmaklarını arkadaşlarına gösterir ve birini seçmelerini ister: Islak parmağı bulan kazanır – ya da önceden belirtilen oyun kurallarına göre kaybeder.

Doğal olarak oyun skalasına bakıldığında parmaklarla oynanan tüm oyunlar çocuksudur: 15. yüzyıldan bir şarkıda anlatılan *kuklalar, yukarıya çıkan küçük canavar* ya da *seni keçi sakalından yakaladım* gibi oyunlar anaokullarında ve kreşlerde sıkça oynanır.

Boş zamanlarda, el oyunları çoğunlukla bayağı oyunlara dönüşür, bunun bir örneği de Claude Gaignebet'nin *Le folklore obscène des enfants* isimli kitabında yer alan oyunlardır:

1. Öykü

"Kız bunu yapmasaydı"

(*işaret parmağını ve orta parmağı aralayıp diğer parmakları avuç içinde tutma*)

"bunu gördüğünde"

(*yumruk kapalı, başparmağın ucunu işaret ve yüzük parmağının ilk iki ekleminde gezdirme*)

"buna sahip olmayacaktı"

(*el açık*)

Anlamı: Kız bacaklarını aralamasaydı, sertleşmiş bir organ gördüğünde, beş çocuğu olmayacaktı.

2. Öykü

"Jeannette ormana gider"

(*işaret parmağı ve orta parmak yürüyen bacakları taklit ederek bir düzlem üstünde hareket eder, diğer parmaklar yumruk içinde kapalıdır*)

"... ile (erkek ismi) karşılaşır"

(*avuç içi yukarıya dönük, parmaklar avuca göre dik duran orta parmak dışında kapalı*)

"ormandan böyle çıkar"

(ilkiyle aynı hareket ama "bacaklar" daha ayrık görünmelidir).

Anlamı: Jeannette ormana gittiğinde bakiredir, orada ereksiyon halindeki X'le karşılaşır ve kızlığı bozulmuş olarak geri döner.

Yetişkinlerde hareketler üzerinden anlatılan "komik hikayeler"e daha az rastlanır. İşte bir tanesi:

– Bir kadeh porto alır mısınız bayan?
– Bir parmak.
– Olur tabii ama önce bir kadeh porto alır mıydınız?

Mizah ve şarkı sözü yazarı François Chevais, 1950-60 arası kabarelerde, "chanson de gestes" (hareket şarkıları) olarak adlandırılan gösteriler yapardı. Charles Trenet'nin *La Mer* şarkısını cinas-hareketlerle söylerdi:

Açık körfezler boyunca (bir golf oyuncusunun topa vuruşunu taklit eder)[6]
Dans ederken (elin dalgalanma hareketi)
Görülen (iki yumruğu ikizler gibi gözlerin üstüne yerleştirir)
Deniz (bir çocuğu beşikte sallama hareketi yapar)
Gümüş yansımalarla (başparmağı işaret parmağına sürter)[7] vb.

Kabare ve müzikhollerde bir başka "el oyuncusunu," illüzyonisti de unutmamak gerekir, onların hareketleri iletişimden ziyade el becerisine dayanır.

Örnekleri *gölge oyunu* ile bitirelim:

Çocuk dergilerimizde, düzenli olarak "Yağmurlu perşembeleri geçirmek için neyle meşgul olmalı" başlığı altında, bize çizimleriyle beraber bu konuda izlenmesi gereken yol gösterilirdi. Fakat uygulamak için boşuna uğraşılır, parmaklar bükülür, hiçbir seferinde bir gelişme kaydedilmezdi. Ördek köpekle karışırdı, eşek tavşanla, fil hortumunu canlandırmak için sallanan bir işaret parmağıyla yetinmek durumundaydı ve deve hörgüçlerine kavuşamazdı. Bu masalsı canlılar alemindeki tek insan olan Kızılderili reisine gelince, açık duran beş parmakla yapılmış tüylü başlığı yüzünden daha çok bir iğne yastığını andırırdı. Sonuç olarak, bu şekilde en iyi yapılabilecek şeye geri dönülürdü: Kuş. Bunun için sadece başparmakları

6 Burada, Fransızcada körfez anlamına gelen "*golfe*" sözcüğüne gönderme yapılmaktadır –ç.n.

7 Burada da, "*argent*" sözcüğü Fransızcada hem para hem de gümüş anlamına geldiğinden, paraya gönderme yapılmaktadır –ç.n.

birleştirip elleri yavaş kanat hareketleriyle çırpmak yeterliydi. Tanımlanamaz bir kuştu bu ancak en azından gömleğimizin kollarından çıkmış bir güvercin gibi ellerimizde uçmaya layıktı.

Jean Rouaud, *Des hommes illustres*

1890 yılında Larousse tarafından altın rengi ve kırmızı ciltle basılmış olan, üç kitaplık *La Science Amusante*'ın yazarı Tom Tit bunun örneklerini gösterir. Daha yakın zamanda, Hetty Paerl, Jack Botermans ve Pieter

Resim 13. *Cassel's Complete Book of Sports And Pastimes*, Londra, 1896.

van Delft tarafından hazırlanan *Ombres et Silhouettes* (Le Chêne, 1979) adlı kitap da birçok model ve gerekli tavsiyeler verir. Beyaz duvar ya da ekranı tavsiye ettikten sonra yazarlar şu yolu izlerler:

> Mumu ya da lambayı oldukça alçak bir masanın üstüne koyun (ışık yaklaşık 1 m. yüksekliğinde olmalıdır). Yükseklik gösteriyi yapanın boyuna göre değişebilir.
>
> Masayı ekranın 2,5 m. kadar sağ arkasına yerleştirin. Gösteriyi yapan kişi lambayla perdenin arasına yerleşir, sol tarafı ışık kaynağına dönüktür, böylece gölge, ellerini lambadan 50 cm. uzaklıkta tuttuğunda ekranın ortasında yer alır. Bu hafif dönük duruş, seyredenlere gölgelerin tam bir görüntüsünü verir.

Dinlenme

Şimdilik hemen hemen bu kadar.

Bir devlet adamının biraz karışık bir şekilde söylediği gibi: "Elin de bir zekâsı vardır ve bundan kompleks duymaz, çünkü direkt olarak kalple ilişki kurar."

BAŞ

Zekânın merkezi olarak bilinmesi elleri doğal olarak onun üstüne çeker: Eller onu kaşırlar.

1.01

Başı yukarıdan aşağıya, önden arkaya bir ya da birçok defa sallamak

"Evet." Onaylama.

"Ahfeşin keçisi gibi başını sallamak"

> *Kendisine yöneltilen tüm edebiyat dışı paradokslar karşısında, ahfeşin keçisi gibi başını salladığı çok iyi bilinen Renan, başını onay verircesine sallıyordu.*
>
> Goncourt, *Journal*, 1874

1.02

Gözler kapalı ya da yarı kapalı halde, başı çevirerek sallamak

"Evet." Onaylama.

Japonya.

1.03

Başı yukarıya doğru kaldırmak

Küçümseme.

> *Kimseye aldırmadığını göstermek için, başını yukarıya doğru kaldırıp küçümseme dolu bir hareket yapar. Kendisine sakinleştirici bilgiler vermenin hiçbir faydası yok, tek yaptığı başını sallamak.*
>
> Antoine de Furètiere,
> *Dictionnaire Universel*, 1690

1.04

Başı arkaya atmak

a. "Gel." Birine yaklaşması için işaret etmek amacıyla yapılan el hareketinin yerine geçen baş hareketi.

b. Kendinden aşağıda olan birine karşı büyüklük taslayan bir işaret.

c. Bu hareket aynı zamanda, başkalarına fark ettirmeksizin, muhatap olunan kimseye gizli bir şekilde hitap etmeye yarar.

1.05

Başı, hafifçe arkaya atarak sallamak

"Evet." İkilemde bırakabilecek bir onaylama işaretidir bu, zira bu hareket "hayır" anlamına gelecek baş sallamasıyla da karıştırılabilir (bkz. 1.09).

Yolu Yunanistan'a, Bulgaristan'a, Hindistan'a ya da Pakistan'a düşmüş gezginler için bir "yanlış anlama"ya yol açabilir.

1.06

Başı soldan sağa, sağdan sola durmaksızın sallamak

"Hayır." Olumsuzluk ve ret hareketi. Bu çok kullanılan hareket, Yunanistan'da ve Hindistan'da kullanılan bir olumlama hareketiyle karıştırılabilir (bkz. 1.05).

> *Reddetmek için başını soldan sağa doğru çeviriyordu; onaylamak için eğiliyordu, ancak bunu öyle fark edilmez bir şekilde yapıyordu ki saçları neredeyse kımıldamıyordu bile.*
>
> Jules Verne,
> *Dünyanın Merkezine Yolculuk*

Başını olumsuzca sallayarak sözcükten tasarruf etti.

DASHIELL HAMMETT, *The Big Knockover,*

Başıyla hayır diyor
Kalbiyleyse evet.

Jacques Prevert, *"Le Cancre"*

1.07

Başını sertçe yana çevirmek

"Hayır." Olumsuzlama, ret.

Bir öncekine göre çok daha fazla bölgesel değişiklikler taşır.

1.08

Başı tereddütle soldan sağa, sağdan sola sallamak

Kararsızlık, şüphe. "Belki öyle, belki değil."

Aynı kararsızlığı ifade eden, buna benzer bir el hareketi de bulunmaktadır.

1.09

Başı sertçe arkaya atmak

"Hayır."

Arap ülkelerinin çoğunda kullanılır ve "Yunan hayır'ı" diye isimlendirilir, ayrıca Türkiye, Malta ve Sicilya'da da görülür.

1.10

Aynı baş hareketi Afrika kıtasının kuzeydoğusunda farklı yörelerde "evet" anlamına gelir.

I.11

Bakışları yerde tutarak, başı eğmek

Utancı gösteren bir hareket olarak değerlendirilebileceği gibi saygı, boyun eğme ve yakarış anlamı da taşıyabilir.

Her halükarda, bakış, kendinden üstün olandan kaçırılır.

I.12

Saçları yolmak

Bu şiddet içeren ve küçültücü hareket neyse ki ümitsizliği ifade etmek için çok sık kullanılmaz.

Alayla karışık, yalandan yapılır.

I.13

Bir saç telini koparmak

İspanya'da çocuklar bir pazarlığı, bir anlaşmayı, onayı göstermek için tek bir saç telini koparırlar ve üstüne üfürüp "*Pelillos a la mar*" diye bağırırlar.

I.14

Başın üstünden tek bir uzun teli işaret parmağı ve başparmak arasında tutup çekmek

İspanya'da bu hareket, saç yolma gibi, bir kadın için yoksun kalmayı ya da düş kırıklığını simgeler.

I.15

Başın tepesini karıştırmak, çimdiklemek ve kaşımak

Şaşkınlık, sersemlik.

Stan Laurel'in, arkadaşı Oliver Hardy'nin davranışları karşısında sıkça yaptığı komik hareket.

1.16

Aralanmış ve gergin parmaklarla saçı hafifçe düzeltiyormuş gibi yapmak

Bir konuşma esnasında, yazgıyı "Fatma'nın eliyle" önlemek anlamında yapılır, Tunus'ta kullanılır.

1.17

Kafayı kaşımak

Şaşkınlık. Bir durumu anlamada zorlanma.

1.18

İşaret parmağını, bir fikrin doğduğu yeri göstermek istercesine başın tepesinde sabitlemek

Bir fikre sahip olmak, kendinden emin olmak.

Aynı ifade, İtalya'da şakağa sabitlenmiş parmakla gösterilir.

1.19

Avucun içiyle başın tepesine dokunmak

a. Yemin. "Yemin ederim." Ortadoğu.

b. Aynı hareket ümitsizlik ya da pişmanlığı da gösterir. Ortadoğu.

c. Batı'da: "Amma aptalım! Bunu düşünmemiştim. Bir salaklık yaptım" anlamına da gelir.

d. Başın üstünde taşınan el, antik Roma'da yas göstergesidir (bkz. 1.29).

1.20

Avuç içiyle kafatasına dokunmak, hatta kapalı yumrukla kafaya vurmak

"Tahtaya vurayım." Nazara karşı gerçek tahtaya vurmanın yerine, kendi kafasına vurmak, sanki tahtadanmış gibi.

Aynı zamanda alaycılığın ifadesidir. Rusya'da "Deli bu" anlamına da gelir.

1.21

Başın üstünden avuç içini hızla geçirmek

"İllallah dedim. Burama kadar geldi."

1.22

Avuç içiyle başın ortasına hafifçe vurmak

Önceki hareketin Güney Amerika'daki şekli.

1.23

Eli başın üstüne koymak

Bir öneriyi kabul etme, onaylama.

Bu hükümdar, bir satranç takımı getirterek bana işaretlerle, oynamayı bilip bilmediğimi ve kendisiyle oynamak isteyip istemediğimi sordu. Yere eğildim; elim başımın üstünde, ona bu şerefe nail olmaya hazır olduğumu gösterdim (...).

Sultan bu davranışa şaşırmış, bana doğru dönmüştü, işaretlerle konuşmayı bir kenara bırakıp, kızının biraz önce söylediklerinin doğru olup olmadığını sordu. Konuşamadığım için, prensesin doğruyu söylediğini anlatmak için elimi başımın üstüne koydum.

Binbir Gece Masalları

1.24

Elleri bir başkasının başının üstünde tutmak

Bu "elleri koyma hareketi," bir papazlık unvanı verme töreni esnasında, piskopos tarafından yapılır.

1.25

Başın üstünde parmakları şaklatmak

Gerçeği belirtmek.

18. yüzyıl, İngiltere.

> *[...] ve Efendim salonda, sağ kanatta Bayan Wadman'la ilgilenirken ben mutfakta, sol kanatta Bayan Bridget'e saldıracağım; bu geçidi ele geçirince, gerisi benden sorulur, dedi Onbaşı, parmaklarını başının üzerinde şaklatarak – zafer bizimdir.*
>
> LAURENCE STERNE, *Tristram Shandy Beyefendi'nin Hayatı ve Görüşleri,*
> 8. kitap, 30. bölüm.

1.26

Kapalı yumruklarla başa vurmak

Bazı toplumlarda yas tutma işaretidir.

> *Ve sonra alnını kapalı yumruğuyla dövmeye, dudaklarını ısırmaya ve boş bakan gözlerini tavanda gezdirmeye başladı. (...)*
>
> DENIS DIDEROT, *Rameau'nun Yeğeni*

1.27

Bedeni arkaya eğip enseyi iki elle tutmak

Yapmacık bir şekilde, beklemeyi ve üstünlüğü gösteren rahatlama hareketi.

Özellikle de Güney Amerika'da.

1.28

Ensede ya da başın arkasında parmakları iç içe geçirmek

Teslimiyet. Boyun eğme. Tutuklunun teslim olduğu kişi karşısında yaptığı hareket.

Elleri yukarıya kaldırmak da aynı anlama gelir.

1.29

Kavuşturulmuş elleri başın üstünde, avuç içleri dışa gelecek şekilde tutmak

Masonların üzüntü ifadesi.

Üzüntü ifadesi: Sağ bacağı sol bacağının arkasında, bedeni hafifçe arkaya eğik, elleri kavuşmuş ve başının üstünde, avuçları dışa dönük bağırdı: " Dul kadının çocukları benim!"

René Daumal

O bir masondu, dedi. Mahkemeye girerken, üzüntü hareketini yapmıştı, jüride "kardeşlerinden" varsa ona seslenebilmek için. (...)
Ona verdiğim öğütler mi, yoksa sağ açılı selamı mı kendisini temize çıkardı? Bunu hiçbir zaman bilemedim.

Jean Grave,
Anarşist Propagandanın Kırk Yılı, 1973

Aynı hareket Antik Roma'da ve yabancı Lejyon'da "Lejyon benim!" anlamına gelir.

1.30

Beden neredeyse düşecekmiş gibi öne eğik durumda, iki eli başın üstünde tutmak

Derin ümitsizlik. Hitap hareketi.

1.31
Başı iki elin arasında tutmak
Ümitsizlik ve sıkıntının teatral ifadesi.

1.32
Şapkayı kısa bir süre çıkarmak
Selamlama. Başını çıplak olarak gösterme bir nezaket ifadesidir.
Şapka gitgide daha az kullanılır ve elin, şapkanın kenarına dokunması yeterli görünür.
Spor bere ya da kasket kullanan gençler ise bunu hemen hemen hiç uygulamazlar, kibarlık onları sıkmaktadır.

1.33
Eğilen bir kişinin kafasının üstüne elle bastırmak ve onun arabaya binmesine yardımcı olmak
Koruma.
Bir eşlikçinin ya da korumanın, alçak bir kapıdan geçerken, söz konusu kişinin başını vurmasını engellemek adına yaptığı harekettir.

1.34
Kafaya bir kılıçla ya da iki elle tutulan başka bir kesici silahla kanatıncaya kadar bastırmak
Öldürme.
Ayrıca bkz. 23.84 ve 31.29.
Şii hacıların, her yıl kutlanan Aşure günü esnasında, Muhammed'ın torunu Hüseyin'in şehit edilmesi anısına yaptıkları hareket.

ŞAKAKLAR

Şakaklar narindir. Narinlikleri yüzünden, parmaklar hemencecik deliliği orada ortaya çıkarırlar.

2.01

İşaret parmağıyla delecekmiş gibi şakakta burgu yapmak

Delilik. "Tamamıyla kaçık."

2.02

Şakağa ya da alna işaret parmağıyla birkaç defa vurmak

Delilik. "Bu bir deli." Aynı hareket işaret parmağıyla şakakta burgu yaparak da vurgulanabilir (2.01): "Kafan yerinde mi?"

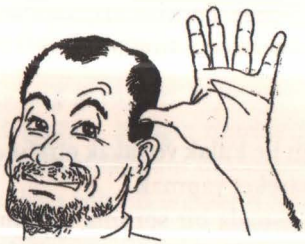
Hollanda'da bu işaret tam ters anlama sahiptir: "Bu, kurnaz biri."

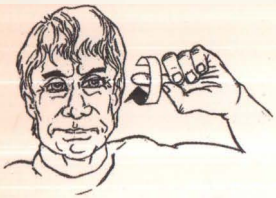
2.03

Başparmağın el açık bir şekilde şakağa konması

Delilik, aptallık. "O bir deli. Bir salak."

İtalya.

2.04

İşaret parmağıyla şakak etrafında küçük dairesel hareketler yapmak

Delilik. Japonya'da eskiden parmağın hangi yöne döndüğü önem taşırdı. Bugün artık bunun bir anlamı kalmadığı anlaşılıyor.

Çin'de bu hareketin yapıldığı kişinin beyninin yıkandığı, bir "yenilenme" geçirdiği anlaşılır.

> *Rejimin önde gelen kişisi, bize yol boyunca çeşitli olaylardan, özellikle günün öneminden söz etti, o gün, bir zamanlar Budist birlik yönetiminden atılan Pançen Lama yeniden göreve getirilecekti. Kendisine sorduğum bir soru üzerine, parmağıyla sağ şakağında dairesel bir hareket yapıp ekledi: You know, he has been remoulded... ("Bildiğiniz gibi, yenilendi kendisi...")*
>
> MARCEL MARIEN,
> *Le radeau de la Mémoire*, 1983

2.05

Başparmak şakağın üstünde, parmakları piyano çalar gibi hareket ettirmek

Delilik.

Şakaktaki işaret parmağıyla yapılan hareketin eşanlamlısı (2.02). İngiltere.

2.06

İşaret parmağı ile kulak ve şakak etrafında geniş dairesel bir hareket yapmak

Bu hareket o esnada bir sorunla ilgilenildiğini gösterir: "Düşünüyorum."

Sanscartier parmağıyla şakağının üstünde daireler çizerek, operasyon üzerinde düşünmek gerektiğini anlattı.

FRED VARGAS,
Sous les Vents de Neptune, 2004

2.07

Düz tutulan elle, parmaklar gergin, avuç içi düz olacak bir şekilde (askerler gibi) kepin, kasketin ya da başlığın kenarına dokunmk

Asker selamı. El bir "raketi" andırır. Ulusal ordulara bağlı olarak o kadar çok çeşidi vardır ki, verilen selamın şekline göre askerin hangi sınıfa ait olduğu bile anlaşılabilir.

Asker selamı, şapkalı bir ast taraf ından üstüne verilir (bu ikincisi de selamı "alır"). Elleri dolu olan bir asker, selamı, dikilip topuklarını birbirine vurarak verir. Siviller (genellikle askerlik hizmetini yapmış kişiler) bundan ötürü bir tik kazanmışlardır, ufak bir selamlama hareketi yaparlar (el, şapkalı ya da şapkasız kişinin şakağına dokunur).

Asker selamı, 1893'te General Poilloüe de Saint-Mars tarafından çok güzel bir şekilde tasvir edilmiştir:

Asker selamı açık ya da kapalıdır.

Parmaklar kapalı, avuç içi içeriye dönük, içbükey, sağ gözü yarı kapatacak bir şekilde ve dirsek aşağıda, başlığın siperine doğru bir hareket yapıldığında selam kapalıdır.

Bu bazı yabancı orduların selamıdır.

Başlığın siperinin sağ tarafında el açık, parmaklar ve başparmak gergin ve birleşmiş, avuç

içi öne doğru rüzgardaki bir bayrak gibi genişçe dönmüş ve dirsek yukarıda olacak şekilde verildiğinde de açık olur.

Bu, dürüstlük sembolü, açık elle yapılan, genel ve orduya ait bir harekettir.

Bu selamın biçimleri iç tüzüğe bağlı olarak son derece iyi belirlenmiştir. Askerlere özenle anlatılmalı ve onlara incelikleri öğretilmelidir.

Öte yandan, selam duruşu da alınmalı ve "hızlı ve kararlı ama kaba ya da gergin olmadan" terk edilmelidir.

Askerlerimize, kollarını bir yaydan fırlamış gibi birdenbire uzatmaları, sonra bir hava telgrafının sert kanadı gibi kesintili bir hareketle, önkolu başa doğru katlamaları öğretilmeye çalışılmayacaktır. Doğamızda robot olma eğilimi yoktur.

Kol bütün halinde hızlı bir şekilde açılmalı, bu esnada bilek ve dirsekle ince bir kavis sağlanarak bütüne ufak bir bükülme verilmelidir, el açık ve dikkati çekmek istercesine kaldırılmış olmalıdır. Ardından, hemen sonra, bu el hızlı, çevik ve eğik bir hareketle kurallarla belirlenmiş olan yerine geri döndürülür.

Asker selamı uyulması gereken bir nezaket kuralıdır; bir kılıç darbesi değildir. Şiddet içermeyen ve hoş bir görüntüsü olmalıdır.

Kurallara göre bakış, buna eşlik etmeli, sevimli ve içten olmalıdır.

İyi bir asker ve iyi bir komutan selamlaştıklarında, bakışları kesişir ve aynı zamanda karşılıklı bir sevgi alışverişi yapılır. Bu, tam disiplinli tümenlerin işaretidir.

2.08

Sağ elin işaret parmağını hafifçe alna dokundurup öne doğru uzatmak

Asker selamının değişikliğe uğramış bir hali.

2.09

İşaret ve orta parmak gergin ve şakakta, diğer parmaklar avuç içinde katlanmış, başparmak tetik görevini görecek şekilde indirilerek, sanki şakağa bir tabanca dayanmış gibi yapmak

İntihar. "Bu kendini öldürmektir."

> *Mek-Ouyes, kınayıcı bir şekilde, parmaklarını bir tabanca gibi kullanarak iyice açtığı ikisini sağ şakağına dayadı ve öne doğru uzattığı dudaklarını ısırdı.*
>
> JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

2.10

Başparmaklar şakaklara dayalı, iki el de tamamıyla açık, parmaklar aralıklı bir şekilde, küçük kanat çırpma hareketlerine benzer hareketler yapmak

Alaycılık. İtalya.

Ortadoğu'da bu hareket "boynuz yapmak" şeklinde de kullanılır.

KULAK

Burada işitme ve sözel iletişim için kullanılan organ saklıdır. El, ona birçok şekilde dokunur –hatta serçe parmağını içine sokar.

3.01

Kepçe yapmak

Eli çukur yapılmış bir halde duyma alanını genişletmek için kulağın arkasına, kulak kepçesini genişletecek şekilde yerleştirmek.

"Daha yüksek! Daha hızlı konuşun, sizi duyamıyorum!"

3.02

Elleri düz bir şekilde kulakların üstüne kapatmak

Duymayı reddetmek, özellikle de söylenen sözler rahatsız ediyorsa.

Edward Munch'ın *Çığlık* tablosundaki harekettir bu.

Çin bilgeliğini gösteren üç maymundan biri gürültüyü ve dünyevi kötülükleri duymamak için kulaklarını kapatır.

3.03

İki işaret parmağını kulağın içine sokmak

Bir önceki hareketin başka bir şekli.

Duymayı reddetme.

3.04

Kapalı yumruğu kulağın yanında, başparmak ve serçe parmağı açık kalacak şekilde tutmak

Eski tip telefon alıcılarının biçimini taklit etmek için yapılır.

Telefon. Uzaktan, konuşmadan, biriyle anlaşmada kullanılır, şu anlama gelir: "Telefonlaşırız."

3.05

İşaret parmağını kulağa doğru uzatmak ve çevirmek

Eski tip telefonlarda bir numara çeviriyormuş gibi yapılır.

Telefon. Bir önceki hareket gibi, uzaktan ve konuşmadan yapılan bir harekettir.

Burada, artık gündelik hayatta kullanılmayan ve fosilleşmiş kimi hareketlerin, beden dilinde hâlâ nasıl kullanıldığını görüyoruz: Artık sadece tuşlu telefonlar kullanılıyor, ancak halen bir kadranın etrafındaki numaraları çevirme hareketini yapmaya devam ediyoruz.

3.06

İşaret parmağıyla kulağı gösterip, bir yemiş ya da çekirdek kırıyormuş gibi yaparak ağızdan "pırrt" sesi çıkarmak

Bir çocuk oyunu. Genellikle sofrada yemek yerken yapılır ve azar işitmekle sonuçlanır.

3.07

Kulağı, başın üstünden dolanan, ters yöndeki elle kaşımak

Olayın gereğinden fazla karışık olduğunu gösterir. Kuzey Afrika.

3.08

Kıvrılmış işaret parmağıyla kulağın arkasını kaşımak

Şaşkınlık. Afallama.

3.09

Kulağa, birleştirilmiş parmaklarla dokunmak

"Dikkat, bizi dinliyorlar."

Akdeniz ülkeleri, aynı zamanda İngiltere.

3.10

İşaret parmağını kulağın arkasında, kulak kepçesinde tutmak

Tehdit. "Sonunda kulağını çekeceğim ama."

Arap ülkeleri.

3.11

İşaret parmağıyla kulak memesine küçük fiskeler vurmak

Antipati. Rusya.

Eşcinsellik kanısı. İtalya.

3.12

Kulak kepçesinin arkasına birçok defa vurmak

Eşcinsellik kanısı.

Bir önceki harekete çok yakın bir anlamı vardır.

İtalya.

3.13
Kulağı parmakla çekmek
"Tahtaya vurmak" gibi şans getiren bir hareket.
Türkiye.

3.14
İşaret parmağının kulağın çevresinde dairesel hareketler yapmak
Ceza tehdidi.
Ortadoğu.

3.15
Yelpaze yapılmış iki elin avuçları arkaya döndürülerek ve serçe parmakları kulağın içine yerleştirilerek yapılan hareket
Arapların bir salaklık karşısında yaptıkları hareket.

3.16
İki başparmak kulağın içinde, avuçlar öne dönük olarak elleri hareket ettirmek
Çocuk şakası; bu hareket yapılırken çoğu zaman dil de çıkartılır.

3.17
Bir başparmak kulağın içinde, açık eli oynatmak
Çocuk şakası. Bir öncekinin çeşitlemesidir.

3.18

Başparmak kulağın içinde açık eli oynatmak

Yoksulluk. Dara düşme. "Meteliksizim."

Portekiz.

3.19

Kulak memesini işaret parmağıyla başparmak arasına almak

Düşkırıklığı. Karşınızdaki kişinin para ödemeden kalkması ve tüm hesabı size yıkmış olması anlamına da gelir.

İspanya ve İngiltere.

3.20

Kulak memesini işaret parmağı ve başparmakla çekmek

Tehdit. "Kendini koru."

Türkiye ve Yunanistan.

3.21

Kulak memesini tutup yavaşça hareket ettirmek

Zevk. Beğenme. "Çok lezzetli."

Portekiz. Brezilya.

3.22

İki kulak memesini aynı anda çekmek

Pişmanlık. Azarlanan ve özür dileyen kişinin hareketi.

Hindistan.

ALIN

"*Faire front*:"[1] Bu deyim yüzün bu bölümünün rolünü, yani aklın korunmasını vurguluyor. Ancak alın sadece aklı korumuyor...

4.01

Başparmağı, biriken terleri silmek ister gibi alnın ortasından geçirmek

Yorgunluk. Bıkkınlık. Sıkıntı.

Daha 1832 yılında Napoli'de Andrea de Jorio tarafından listeye alınmıştır.

4.02

Elin üst yüzeyini alnın üstüne koymak

Bayılma. "Bana bir şeyler oluyor. Bayılacağım." Bir şeyle dalga geçerken kullanılan melodramatik hareket.

4.03

Alnı kapalı yumrukla ovuşturmak

Kafasından bir zoru var, deli.

Amerikan yerlileri.

1 Fransızca karşı koymak ya da bir şeyin karşısında bulunmak anlamlarına gelir. "*Faire*" fiili tek başına "yapmak" demekken, "*front*" "alın"dır –ed.n

4.04
Alnı iki elin arasına almak
Derin bunalma.

4.05
Avuç içini alna koymak
Bunalma.

4.06
Eli alna siper gibi koymak
Uzağa bakmak, uzaklaşan bir şeyi seçmeye çalışmak.

4.07
Eli alnın üzerine ter siliyormuşçasına siper gibi koyup sallamak
Korku duyulduğu, "sıcak geldiği" anlamına gelir.

4.08
Eli yüzün ve alnın önünden sinek kovarmış gibi geçirmek
Delilik. "Kafayı yedi."
Özellikle Hollanda.

4.09
Eli alnın önünden hızlıca geçirmek
Gına getirmek. Bıkkınlık.
1.21'in bir türevi.

4.10

Parmak uçlarını önce alna, sonra göğse ardından tekrar alna değdirmek

Arap selamı. "Size ruhumu, kalbimi, başımı sunuyorum."

4.11

Baş öne eğilirken parmak uçlarıyla alna dokunmak

Bir önceki selamlama şeklinin bir türevi.
Arap ülkelerinde çok sık kullanılır.

4.12

İşaret parmağını ve orta parmağı sırayla alna, göğüs kemiğine, sol omza ve sağ omza dokundurmak

Haç işareti.
Bu hareket daha dar bir alanı kapsayabilir ve göğsün dört köşesine dokunularak yapılabilir.

4.13

Avuç içiyle alna hızlıca vurmak

Özeleştiri: "Ne aptalım!"

4.14
Alna elin tersiyle vurmak
Bir önceki hareketin Yakındoğu'da yapılan hali.

4.15
Alna işaret parmağıyla vurmak
a. Delilik

> *Eliasar ona başını sallayarak baktı, Kaptan Heresa'ya döndü, bir parmağıyla alnına vurarak gözlerini salonun tavanına dikti.*
>
> PIERRE MAC ORLAN, *Le chant de l'Equipage*

b. Bu hareket olumlu bir anlam da taşıyabilir: "Burada bir şey var" ya da basitçe: "Bir fikrim var."

4.16
Parmak uçlarıyla alna vurmak
Bir öncekinin türevi.
Akdeniz ülkeleri.

4.17
İki elin parmak uçlarıyla alna vurmak
Öncekilerin türevi.
Akdeniz ülkeleri.

4.18
İşaret parmağı ile şakağın yakınındaki bir noktaya birçok defa vurmak
Zekâ. "Kurnaz biri" ya da "Her şeyi anladım."

4.19
Secdeye varmak
Bkz. 36.04.

KAŞLAR VE KİRPİKLER

Yüzün üst bölümünde bulunan, çenedekiler gibi tıraş edilmeyen ama şekil verilebilen tüyler, hareket ettirildiklerinde duyguların yansıtılmasında ve mimiklerde önemli rol oynarlar.

5.01
Kaşları kaldırmak
a. Şaşkınlık; kaygı.
b. Gizli bir anlaşmanın ya da uzaktan selamlaşmanın bir işareti, hatta bir baştan çıkarma hareketi de olabilir.

5.02
Tek bir kaşı kaldırmak
Kaygı; kuşkuculuk.

5.03
Kaşları çatmak
a. Tehdit; kaygı.
Çatık kaşlar, ebeveynlerin çocuğa verdikleri ilk gözdağlarındandır.
b. Aynı zamanda inkâr ya da ret anlamı da taşır.
c. Bir gizli anlaşmanın ifadesi olarak da kullanılır.

5.04
İşaret ve başparmağıyla kaş kemerini tutmak
Delilik. "Sen delisin."
İtalya.

5.05

İşaret parmağıyla kaş kemerinin ortasına dokunmak

Belli durumlarda bir şey yapamamaktan duyulan utancı ifade eder.

Arap ülkeleri.

5.06

Dille ıslatılmış serçe parmağını kaş üzerinde gezdirmek

Abartılı süs merakı.

Eşcinsellik kanısı.

5.07

Kirpikleri kırpıştırmak

Göz kırpmasına yakın bir anlamı vardır.

Baştan çıkarma.

GÖZ

Kirpikler ve kaşlarla korunan göz, görme organıdır. Ama göze parmağınızı sokarsanız koruyamazlar tabii! Allahtan yapılacak daha iyi şeyler de var.

Jean Veber'in deseni.

6.01

Hafifçe aralanmış parmakların arasından bakmak

Merak.

6.02

İşaret parmağıyla alt gözkapağını aşağıya çekmek

Bu hareketin birçok anlamı bulunmaktadır:

a. Avrupa'da en sık kullanılan şekliyle: Kolay kanmama, şüphecilik: "Var mı bende bunu yiyecek göz?"

b. Aynı zamanda "Dikkat et, gözüm üstünde, dikkat et!" anlamına da gelir. Avrupa ve Kuzey Afrika.

c. İtalya'da bu hareket söz konusu kişinin hilebaz ve kurnaz olduğunu ve ondan sakınmak gerektiğini gösterir.

d. Ya da hoşa giden bir kız söz konusudur.

6.03

Üst gözkapağına işaret parmağıyla dokunmak

Kem gözlere karşı korunma hareketi.

Ortadoğu.

6.04

İşaret parmağıyla, aynı tarafta bulunan alt gözkapağına dokunmak

Aptallık. "Düpedüz salaklık ediyorsun."

Arap ülkeleri.

6.05

İşaret parmağıyla, aynı tarafta bulunan üst gözkapağına dokunmak

Yemin. "Gözüm üstüne yemin ederim."

Arap ülkeleri.

6.06

Parmağı gözün üstünde tutmak

Uyarı şekli: "Göze parmak sokuyorsun."

6.07

Gözleri kaşları kaldırarak kocaman açmak

Cilveli bakış: "Hoşuma gitti."

6.08

Sert bakış, çatık kaşlar

Klineberg'e göre Melanezya'da konuklara hoşgeldin demek.

6.09

Çatık kaşlar ve dönmüş gözlerle karşıdaki kişiye dik dik bakmak

Genellikle bir çocuğa yapılan sözsüz tehdit anlamına gelir. "Dönmüş gözler."

6.10

Gözleri, sadece beyazı görünecek şekilde çevirmek

Alfred Delvau (1867) bu hareketi "gözlere takla attırmak" diye niteliyordu. Hafif meşrep davet.

6.11

Gözleri göğe dikmek

Sinirlenme, inanmama. "Bu söylenmemesi gereken bir şey!"

6.12

Gözler kapalı, ağızla hoşlanılmadığını belirten bir mimik yapmak

Abartılı tiksinme.

6.13

İşaret parmağı ve başparmaklarla daireler yapıp iki gözün üstüne koymak

Fotoğraf çekmek. Bakmak.

Papa II. Jean-Paul'ü, kendisinin fotoğrafını çeken fotoğrafçıların fotoğrafını çekerken gösteren bir fotoğraf... Bu aynı zamanda kızgınlık göstergesidir.

II. Jean-Paul.

6.14

Yumruk yapılmış iki eli arka arkaya koyarak dürbünden bakıyormuş gibi yapmak

Bakılan şeye dikkati çekmek için yapılan gözetleme hareketi.

Brezilya.

6.15

Eli yukarıdan aşağıya göz hizasında oynatmak

Görememe. "Hiçbir şey görmüyorsun. İyi bak."

İtalya.

6.16

İşaret parmağını ve orta parmağı kapalı gözlerin üzerine koymak

Yemin. "Gözlerimin üstüne yemin ederim. Yalan söylüyorsam kör olayım."

Hollanda.

6.17

Hiçbir şey görmemek üzere gözleri iki elle kapatmak

Utanç ve sıkılganlık hareketi.

Aynı zamanda Çin bilgeliğini gösteren üç hareketten biri: Bilge hiçbir şey görmemeyi tercih eder.

6.18

Gözleri, kapalı yumruklarla ovuşturmak

Uyanmaya, aymaya çalışmak.

> *... göz kapağını eklemleri ve kemikleriyle ovuşturarak...*
>
> *C.E. Gadda, Quer pasticciaccio brutto de via Merulana,*

6.19
Göze bir yumrukla vurmak
Aldırmazlık. "Gözümü döveyim, söylediklerin beni hiç ilgilendirmiyor."

6.20
Başı eğerek yan gözle bakmak
Sahte bir alçakgönüllülüğün ardına gizlenen işveli bir harekettir.

6.21
Gözkapaklarını kırpıştırmak
İşveli bakışmalara giriş hareketi.

> *Mesange'a bir dizi göz ve el hareketi yaptı. Öteki hayranlık verecek şekilde her şeyi anladı (zaten hareketlerle ne anlatılamaz ki? Ses tellerini kullanmak ne gereksiz bir lüks! – Pierrot'nun aklı ta buralara gitmişti).*
>
> RAYMOND QUENEAU, *Pierrot mon ami, 1943*

6.22
Karşısındakine göz kırpmak
Suç ortaklığı içeren göz kırpma.
Avam bir işaret sayılır. Hiç kuşkusuz tam bir davettir.

> *Hedefe nişan alan eski savaşçılar gibi bir gözü kapatarak birine bakmak büyük ayıptır, başı çevirerek omzun üzerinden bakmak da bundan aşağı kalmayan kabalıktadır, bir aşağılama hareketidir.*
>
> *Règles de la civilité puérile et honnête*
>
> TRUVA, *18.yy. başı*

6.23

İşaret parmağının üstünü gözkapağının ucundan geçirmek

Gözyaşını alır gibi yapmak.

Üzüntü. Sahte pişmanlık.

6.24

Gözlerin üstünde önkolu kıvırmak

Gözyaşlarını siliyormuş gibi yapmak. Gerçek ya da o kadar da gerçek olmayan bir üzüntüyü gösterir.

6.25

Gözyaşı dökmek

Az ya da çok içten bir üzüntüyü gösterir.

> *Ağlama başlar başlamaz, görgü kuralları gereğince, yüz avuç içi içeriye döndürülerek iki elle birden kapatılacak. Çocuklar, kollarından birini yüzlerinin üstüne kapatarak ve tercihen odalarının bir köşesinde ağlayacaklar. Ortalama ağlama süresi: üç dakika.*
>
> Julio Cortàzar, *Açıklayıcı Bilgiler El Kitabı*

BURUN

İnsanın, koku alma organıyla hangi "hareketleri" yapabileceği şeklinde bir soru gelebilir akla. İşte burada buna örnek teşkil edecek 40 kadar hareket bulunuyor!

7.01
Burnu, muhatabına doğru kaldırmak
Üstünlük. Aşağılama. Alay.

7.02
İşaret parmağıyla burna bastırmak
Kendinden aşağı olan birini reddetme.
Orta Avrupa.

7.03
Burnu kenara doğru eğmek
Tiksinmeyi, hoşlanmamayı belirten küçük bir hareket.

7.04
Burnu büzüştürmek
Tiksinti, kötü bir kokuyla karşılaşılınca verilen tepki.

7.05
Burnu yana doğru oynatmak
Yadsıma, baş sallamaktan daha az içten bir hareket (1.06).

7.06

Yüzün dikine, işaret parmağının ucuyla burna dokunmak

Ben. Kimlik.

Japonya.

7.07

Aynı hareket, ama işaret parmağıyla burnun ucuna karşıdan dokunmak

Ben. Kimlik.

Çin.

(Doğu'da insan kendisi hakkında konuştuğunda burnunu gösterir, Batı'daysa göğse dokunulur.)

7.08

İşaret parmağıyla burna bastırmak

Burnu, bir Arap'ınkinden daha geniş olan zenciye karşı yapılan ırkçı bir hareket.

Bu hareket aynı zamanda rakibin burnunu ezeceğine dair bir tehdit aracı olarak da kullanılır.

Arap ülkeleri.

7.09

Burnun ucuna dokunmak

Yemin. "Burnum üstüne yemin ederim."

Arap ülkeleri.

7.10

Burnu yukarıdan aşağı okşamak

Cimrilik. Bahsedilen kişinin cimri olduğunu gösterir.

Hollanda.

7.11

Burun kanadını ovuşturmak

Konuşulan kişiyle aynı fikirde olunmadığını gösterir.

Yunanistan.

7.12

Burnun ucuna ufak bir darbe indirmek

Hakaret. Eşcinsellik kanısı.

Ortadoğu.

7.13

Burna parmak uçlarıyla vurmak

Bu hareket birçok anlama gelir:

a. İngiltere'de bir sırrın paylaşılması demektir. Fakat bu aynı zamanda kendisini ilgilendirmeyen bir işe burnunu sokan birine yönelik bir tehdit anlamı da taşıyabilir.

b. İtalya'nın güneyinde, bir kurnazlığın söz konusu olduğu anlamına gelir:
"Burnu iyi koku alır."

c. Yine İtalya'da uyarı işaretidir : "Kendini ondan koru."

d. İngiltere ve İtalya'da aynı zamanda bir suç ortaklığını gösterir.

e. Diğer yerlerde tehdit olarak kullanılır: "Senin ne istediğini biliyorum" ya da bir koruma: "Kendini ondan sakın."

7.14

Muhatabına sabit bir şekilde bakarak, işaret parmağıyla burun kanadına vurmak

a. İngiltere ve İskoçya'da ve hatta Orta İtalya'da bu hareket bir sırrı paylaşma anlamına gelir.

b. Fransa'da bir suç ortaklığı ve anlaşmayı gösterir.

c. Ancak bir Galyalı ve bir Fransız için, "muhbir, burnunu olduk olmadık şeylere sokan" anlamını taşır.

7.15

İşaret parmağını ya da eli, üst dudakla burun arasında yatay olarak kaydırmak

Düş kırıklığı. Çok geç kalındığını, hiçbir şeyin görülmediğini, her şeyin burnun ucunda olup bittiğini gösterir.

> *Elini, duyulmayan bir koku ya da bir türlü yakalanamayan bir dilbalığı gibi, yatay bir şekilde burunun altından geçirdi.*
>
> JACQUES JOUET,
> *La République de Mek-Ouyes*

7.16

Yatay tutulan işaret parmağıyla burun deliklerine yukarıdan aşağıya vurmak

Kötü koku. Mecazi ve gerçek anlamıyla "bu kötü kokuyor."

7.17

İşaret parmağını burnun altından yatay olarak kaydırarak burun çekmek

Uyuşturucu. Kokaine anıştırma: Bu hareket kokain istendiği ya da satıldığı anlamına gelir.

7.18

Burun deliklerini sıkıp, burnun ucunu yukarıdan aşağıya ovuşturmak

Takdir.

Bu hareket zeki bir kişiliği belirtir (gözlükler takılırken yapılan hareket).

İtalya.

7.19

Avuç içini karşıdakinin burnunun ve yüzünün üstüne koyup, aşağıya doğru indirmek

İtme hareketinin bir çeşididir, şakalaşma, alay yoluyla bir şekilde lanetleme.

Kuzey Afrika.

7.20

Yüzü, parmaklar gergin, burnun üstüne, merkeze yerleştirilmiş avuç içiyle kapamak

Utanç. Utançtan kızarıldığı görülmesin diye yüzü gizlemek.

7.21

Burnu, avuç kapalı, çengel şeklini almış işaret parmağıyla tutmak

Kuşku. "Bunu yaparsam, kendime rağmen yaparım."

Arap ülkeleri.

7.22

Burnu, yumruk yapılmış elle tutmak ve bükmek

"Bu herif, zil zurna sarhoş."

Tipik bir Fransız hareketi.

7.23

Burnu avuçta (çok fazla sıkmadan) tutmak ve bükmek

Müstehcen bir hareket. Kapalı yumruk, anüsü simgeler. Hareketse karşı taraftaki kişinin bir kız yalayıcı olduğu ve burnunu anüsün içine sokmaktan çekinmeyeceği anlamına gelir.

Kuzey Amerika.

7.24

Burnu, bir çember oluşturmuş işaret parmağıyla başparmağın arasına alıp çevirmek (şu ya da bu yönde)

Müstehcen hareket. Karşıdaki kişinin eşcinsel olduğu anlamına gelir.

Kuzey Amerika.

7.25

İşaret ve orta parmağı, dik bir şekilde tutup, burnu boylu boyunca sıvazlamak

Beş parasız olmak. "Meteliksizim."

İspanya. Portekiz.

7.26

Burnu, işaret parmağıyla karıştırınak

Hakaret.

Çeşitleme: Başparmağı ve işaret parmağını iki deliğe sokmak. Harekete burundan çıkartılan parmakların hakaret edilen kişiye doğru atılmasıyla devam edilir.

Ortadoğu.

7.27

İşaret parmağını burnun bir tarafına koyup, onu çevire çevire deliyormuş gibi yapmak

Meydan okuma. "İstemediğim bir şeyi yapmaya beni zorlayamazsın."

Yunanistan.

7.28

Burun deliklerini işaret parmağı ve başparmak arasında sıkmak

Kötü koku. Mecazi ve gerçek anlamıyla "kötü kokuyor."

İngiltere'de bu hareketi, öteki elle hayali bir sifon çekiyormuş gibi yaparak tamamlarlar.

7.29

Burnun ucunu işaret parmağı ve başparmakla tutup yukarı çekmek

Tehdit. "Cezalandırılacaksın."

Güney Amerika.

7.30

Burnu tutup, aynı zamanda dil çıkartarak "blurp" yapmak

Tiksinti. "Beni iğrendiriyorsun."

Çocuklar ve gençler yapar.

7.31

İşaret parmağını ve orta parmağı burun deliklerinin üstüne koymak

Kolaylık.

Parmakları "burnun içine sokmak" şeklinde de yapılır.

Fransa.

7.32

İşaret parmağı ve orta parmakla burnu sıkıştırıp sağa sola hareket ettirmek

Kuşku.

"Bu işten kötü kokular geliyor, güvenmiyorum."

İtalya.

7.33

Burnu işaret parmağı ve orta parmak arasına almak

Zekâ. "Kurnaz biri."

Bu hareket, 1832 yılında Napoli'de Andrea de Jorio tarafından hazırlanan listede de yer almaktadır.

İtalya.

7.34

V şekline getirilmiş işaret parmağını ve orta parmağı, burun V'nin içinde kalacak şekilde tutup, avuç içini yüzün karşısına koymak

Müstehcen hareket, V kadın cinsel organını burun ise penisi sembolize eder.

Arap ülkeleri. Güney Amerika.

7.35

Katlanmış işaret parmağı ve orta parmak arasından başparmakla arkadaşın burnunu sıkar gibi yapmak

Çocuk şakalaşması. "Burnunu koparırım!"

7.36

Eli yelpaze şeklinde açık tutarak burnun ucuna başparmağını yerleştirmek; aynı zamanda el de hareket ettirilebilir.

Alay. Nanik yapmak.

İngiltere'de yelpazeye gönderme yapar.

Almanya'da buna uzun burun yapmak denir, *"die lange Nase."*

7.36 devam

Aynı hareketi iki elle, biri diğerinin uzantısıymışçasına, ilkinin eklem kısmına ekleyerek yapmak

Bu dalga geçme hareketi çok eski ve çok sık yapılan bir harekettir. Yaşlı Peter Bruegel'in *Delilerin Bayramı*'nda da görülür.

Buna benzer bir diğer hareket, başparmağın burna değil ağza dayanmasıyla yapılır, Hans Holbein'ın iki oyma arkalığında Yahudilerin İsa'yla dalga geçerken yaptıkları harekettir.

7.37

Başı sallayarak elin tersini burna bastırmak

Selamlama. Yüzüne dokunmak için fazla uzakta olan birine dostça yapılan bir hareket.

Arap ülkeleri.

7.38

Karşıdaki kişinin burnuna ya da yanağına burnunu sürtmek

Dostça selamlaşma.

Yanaktan öpmekten, kucaklaşmadan ya da tokalaşmadan daha az kullanılır, Polinezya, Malezya ve Eskimolarda burun sürtmesi hâlâ yaygın olarak kullanılmaktadır.

7.39

Burnu karşıdakinin burnuna üç defa hızlıca sürtmek ve dudakları şaklatmak

Bedevi kabilelerinde kullanılan dostça selamlaşma.

Arap ülkeleri.

7.40

Karşıdaki kişinin burnunun ucuna dudakları, örneğin yapılan bir tartışmanın ardından, özür dilercesine koymak

Dostça selamlaşma.

Arap ülkeleri.

7.41

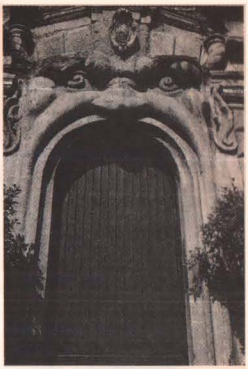
Burun deliğini açıp kapatmak

Senin o sevimli burun deliklerini oynatışını hatırlıyordum, yanımda yatarken, beni görmek için döndüğünde yaptığın hareketi.

GUSTAVE FLAUBERT, *Mektuplar, 1846*

Sekizinci Bölüm

AĞIZ

Roma, Salvator Rosa evinin kapısı.
© Lipnitzki / Roger-Viollet.

Sözün doğduğu yer olarak kabul edilir (vantrilokları ve petomanları[1] konu dışında tutuyoruz), duyguları ve heyecanları ifade ederken, el hareketleriyle bir arada kullanılmaya ihtiyacı yoktur. Birçok sıfat da bunu doğrular: bozuk, büzüşmüş, acı dolu, alaycı, şüpheli, sarkık, ağız bunların hepsi birden ve çok daha fazlası olabilir.

Raymond Queneau'ya bakın (*Loin de Rueil*):

> *Soğuk bir şekilde yola koyuluverdi, birdenbire, gecenin içinde, ağzı yüreğinde, hiçbir şey demeden.*

Ağız "büzülmüş" de olabilir; içinde fantezileri ve gizleri barındırabilir. Simone de Beauvoir'ın *Mémoire d'une jeune fille rangée*'sinde olduğu gibi:

> *İki ağzın birbiriyle temasının hangi mekanizmayla şehveti uyandırdığını anlamak isterdim: Sık sık bir kızın ya da delikanlının dudaklarına bakıp buna şaşırıyordum.*

Ağız, aynı zamanda susmasını da bilir: Çin bilgeliğini gösteren maymunlardan birinin düşüncesizce bir söz söylemektense, susmanın daha değerli olduğunu anlatmak için elleriyle ağzını kapatmasının kaynağı budur.

1 *Pétomane* (Fr.): Yellenerek konuşan.

8.01

İşaret parmağını dudağa koymak

Sessizlik. Gürültüyü yapmayın, susun.

Arap dünyasında işaret parmağının üstüne üflenir.

Bana mutlak bir sessizlik istediğini gösteren bir hareket yaptıktan sonra kendisini bekleyen sandala indi.

JULES VERNE, *Dünyanın Merkezine Yolculuk*

8.02

İki-üç parmağı birleştirerek, yarı açık ağza doğru birçok defa götürmek

Açlık. Açlığı göstermek ve yemek istendiğini işaret etmek için çok kullanılan bir harekettir.

8.03

Eli ufak bir kavanozmuşçasına ağza götürmek; işaret parmağı ve başparmak bir daire oluşturur ve toplamda bir su bardağı taklit edilir.

Susama. "İçelim, susadım!"

8.04

Eli ağza sanki çıkacak sözleri tutmak istercesine götürmek

Kızgınlık; sürpriz. Hitap hareketi.

8.05

Eli ağza doğru, ona dokunmadan götürmek

Alçakgönüllülük. Antikçağda hatiplerin söylevlerinde kullandıkları hitap hareketi.

8.06

Yumruğu ağza götürmek

Bir öncekinin farklı şekli.

Arap ülkelerinde kullanılır ama manastırlarda da uygulanmaktadır.

8.07

Yumruk kapalı, serçe parmağı havada, başparmak ağza dönük, başı arkaya atmak

Susuzluk. Matarayı ya da tulumu ağza dikme hareketi: "İçelim! Susadım!"

Akdeniz ülkeleri.

8.08

Yumruk kapalı şekilde, serçe parmağı havada, başparmağı ağza götürüp trompet çalıyormuş gibi yapmak

Trompet. Çocuk hareketi. Aynı zamanda kendini beğenmiş biriyle alay etmek için de yapılır.

8.09

İşaret parmağını ağzın içine sokup yanağı şaklatmak

Fransızcada *"babou* yapmak" denir.

Alay. "Panurge, dalga geçtiğini gösterircesine *babou* yaptı" (Rabelais).

Babou sarkık dudaklı bir büyücüydü.

8.10

Ağzı açmak, kaşları kaldırmak, gözleri faltaşı gibi açmak

Şaşkınlık.

Darwin'in *İnsanlarda ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi* (1870) eserine göre evrensel bir ifadedir.

– Gösteriyi tam olarak böyle buluyorum... Ya siz sevgili dostum?

Carbi'nin deseni, *Carrefour*, 7 Şubat 1950.

8.11

Gülümsemek

Gülümsemek, tıpkı gülmek gibi insana özgü bir harekettir. Her zaman istemdışı yapılmaz, çoğunlukla gülümsemek için insan kendini zorlar. Adına "ticari gülümseme" denen ya da taşrada seçim turuna çıkmış bir politikacının yüzündeki gülümseme böyledir.

Klineberg'e göre, Melanezya'da gülümseme üzüntü göstergesidir. Asya'da ise bir konuşma esnasında, muhatabınız konuyla ilgilenmeye başladığında gülümsemeyi keser.

8.12

Dili alt dudak ve dişler arasına iterek alt çeneyi şişirmek ve aynı anda koltukaltını kaşımak

Alay. Kaşınan bir maymunu taklit etme hareketidir.

Mek-Ouyes, ağzını, dilini alt çenesiyle derisi arasında sıkıştırarak şişiriyor ve koltukaltlarını kaşıyordu.

JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

8.13

Eli küçük bir boru gibi yaparak ağza dayamak

Bir sırrı fısıldamak; alçak sesle seslenmek.

8.14

Sağ elin beş parmağını birden, öne doğru büzüşmüş ağza doğru götürüp, ardından hoşlanma ifade eden bir "muah" sesi çıkararak ağzı açmak

Nefis, çok lezzetli.

İtalya.

8.15

El açık bir şekilde, işaret parmağı ve başparmakla dudakları yukarıdan tutmak ve hızlı bir şekilde çekmek

Bir önceki hareketle aynı.

Nefis, çok lezzetli. Bir yemeği tattıktan sonra yapılan hareket.

8.16

El ağzın önünde, parmaklar hafif aralık, avuç içi dışa dönük

Utanma; mahcubiyet.

Kuzey Amerika genç kızlarının hareketi.

8.17

El ağzın önünde, avuç içi yüze dönük

Bir öncekinin çeşitlemesi.

Hayranlık. "Harika bir kadın!" (*Les Allures de Paris*, 18. yüzyıldan hareketlerle ilgili bir şarkı).

8.18

Başparmağı ağza sokup, yanakları şişirmek ve üflemek

Duyarsızlık. Meydan okuma, tehlikeyi hiçe sayma. Hollanda.

8.19

Başparmağın ucunu emmek

Çocuksuluk. Hâlâ parmağını emen bir bebek gibi çocukluk yapan bir muhatapla dalga geçmek için kullanılır.

Hollanda'da bu hareket aynı zamanda muhatabın yalancı olduğuna işaret etmek için de kullanılır.

8.20

Katlanmış eli, sanki parmaklar arasında bir şey (yiyecek) tutuyormuşçasına ağza doğru yaklaştırmak

Açlık.

8.21

İşaret parmağının ucunu dudağın üstüne koymak ve gözleri aşağı indirmek

Sıkıntı. Pişmanlık.

8.22

İşaret parmağını büzülmüş ağza sokmak, ardından çıkarıp muhatabın yüzüne sallamak

Müstehcen hareket. Oğlancılık işareti. Hakaret.

8.23

İşaret parmağını ağza sokup hızlı bir şekilde emmek

Yoksulluk. Para ihtiyacı.

Arap ülkeleri.

8.24

Başparmak, işaret parmağı ve orta parmağın uçlarıyla dudağa, ardından alna dokunup, başı hafifçe eğmek

"Selam!" Arap selamının basitleştirilmiş hali, bu harekete 'selamın aleyküm" sözleri eşlik eder (Allahın nuru sizinle olsun).

8.25

İşaret parmağının ucuna öpücük kondurmak

Uzaktan öpmek. Veda öpücüğü.

Birdenbire, Matmazel Cardoville ani bir hareket yaptı, parmağını dudağının üstüne koydu, baktığı yere doğru iki öpücük gönderdi ve aniden yok oldu.

EUGÈNE SUE, *Le juif errant*

Öpücük yollama, Fernand Frau.

Bu hareketin bir başka şekli de, öpücüğün sevilen kişinin dudağına götürülmesidir.

Parmak uçlarına bir öpücük kondurup, Griff'in dudaklarına dokundu.

TIMOTHY FINDLEY, *Spadework*

8.26

Erkeğin bir kadının elini nazikçe tutup eğilerek sağ elin parmak eklemleri üzerine bir öpücük konduruyormuş gibi yapması

Kibarlık.

Bu "el öpme" hareketidir. Dudaklardan ses çıkmamalı, hafifçe ve oldukça seri bir şekilde yapılmalıdır. Bu onurlandırma yüksek sosyete yasalarına yanıt verir. Bir hükümdarın ya da bir din büyüğünün de eli öpülebilir.

> *Elinin tersi üste gelecek şekilde, solgun tırnaklı parmaklarını ona doğru uzattı [...]. Simon, el öpmeye pek alışık değildi. Yersiz bir şekilde bileği kaldırdı. Madam Eterlin'in dudaklarında, onunla yaptığı konuşmanın başından beri ilk defa çok hafif bir gülümseme belirdi.*
>
> MAURICE DRUON, *Les grandes familles*

Bu hareket günümüzde özenti bir kibarlık göstergesi olarak değerlendiriliyor. Özellikle de Amerikalılar bu kaybolmaya yüz tutan Fransız adetine çok gülüyorlar. Bunun en iyi örneği de Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ı Laura Bush'un elini öperken gösteren fotoğraftır.

Küçük bir reveransla el öpmek

Hareketin bu şekli derin bir saygı ifadesidir. Bugün, Fas kralının uyruklarına ait bir hareket olarak kabul edilse de, hüküm süren tüm diktatörlük ve monarşiler için de geçerlidir.

Aynı zamanda İngiltere kraliçesine gösterilen saygının da dışavurumudur.

8.27

Dudaklara parmak uçlarıyla hafifçe dokunmak, ardından eli dudaklardan sanki karşıdaki kişiye öpücük yolluyormuşçasına uzaklaştırmak

Beğeni.

Antikçağda Romalılar ve Yunanlılar tarafından çok kullanılan bir hareket; o zamanlarda tanrıya duyulan saygının da işareti.

Anglosaksonların dışında tüm Avrupa'da kullanılır.

8.28

Parmak uçlarına bir öpücük kondurup, avuç içi yukarıya gelecek şekilde eli düz tutarak bu öpücüğü birine doğru yollamak

Beğeni. Öpücük yollama.

> *... Mek-Ouyes sağ elini kalbinin üstüne koydu, oradan kaldırdı, parmakları Brout'ya yönelmiş bir şekilde, ağzının önünde yatay biçimde uzattı ve üfledi.*
>
> JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

8.29

Sevilen kişiye doğru bakarak elinin üstüne öpücük kondurmak

Uzaktan öpme. Beğeni. Hayranlık.

8.30

Yüze dikey şekilde tutulan avuç içine öpücük kondurup ardından sevilen kişiye doğru uzatmak

Beğeni. Hayranlık.

8.31

Kendi elinin tersinin parmak eklemlerine öpücük kondurup ardından avuç içini yukarı döndürmek ve gözleri de havaya kaldırmak

Beğeni. Minnet duası.

Arap ülkeleri.

8.32

Elle, ağzı hızlıca kapatmak

a. Hata. "Ağzımdan kaçtı." Eli ağza kapatarak daha fazla konuşmayı engelleme.

b. Kibarlık. "Öksürürken ağız kapatılır," diye öğretilir çocuklara.

8.33

İki elle ağzı kapatmak

Utanma. Üzüntü.

8.34

İki elin tüm parmak uçlarını birleştirip işaret parmaklarının ucunu dudağa koymak

Düşünme.

8.35

İki eli kanat gibi açıp hoparlörmüşçesine ağzın iki yanında tutmak

Yüksek sesle söylenen sözler bu harekete eşlik eder.

8.36

İlgi duyulan kişiye doğru sigara dumanını üflemek

Flört. Aşka davet.

Ortadoğu.

8.37

Bir üstün alnına eline ya da ayağına öpücük kondurmak

Saygı.

Arap ülkeleri.

Genç bir serserinin Mafya babasının yumruğunu öpmesi de bu Akdeniz kökenli hareketin bir başka şeklidir.

8.38

Aralanmış parmaklarla ağzı havalandırmak istercesine, eli ağzın önünde hareket ettirmek

Bir yemeğin çok sıcak ya da çok acı olduğunu, ağzı yaktığını gösteren hareket.

8.39

İki işaret parmağını ağza sokup, yanlardan genişletmek

Çocukların yaptığı yüz hareketlerinden biri

> *P. Ekman, Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1971 yılında 7 çeşit temel ifadeyi anlatan yüz hareketi olduğunu saptadı: sevinç, öfke, aşırı kızgınlık, şaşkınlık, acı, tiksinti ve merak. Dışavurumları, yüz kaslarının sinir dağılımlarına bağlıydı. Bu farkında olmadan yapılan yüz hareketlerine bir de çocukların kendi istekleri doğrultusunda, alay etmek ve dalga geçmek amacıyla yaptıkları hareketleri de eklemek gerekir.*

8.40

Yere tükürür gibi yapmak

Muhatap olunan kişiye hakaret, derin bir aşağılama. Akdeniz ülkeleri.

8.41

Islık çalmak

Islık çalmak doğrusu bir hareket değildir, ne var ki ıslık da eklemli bir dil değildir.

Islık, bir kişiyi yuhalamak istendiğinde, yoldan geçen bir kadını beğendiğini göstermede, (örneğin bir köpeği) çağırmada başvurulan ya da trafik memurunun uyarıda bulunurken kullandığı, parmaklarla ya da parmakları kullanmadan yapılan bir harekettir.

8.42

El ağzın üzerinde esniyormuş gibi yapmak

Sıkkınlık. "Anlattıklarıyla bizi nasıl da sıkıyor!"

DUDAKLAR

Ağzı kapatmak için onlardan iki tane olması gerekir.

9.01
Bir kadının, kimi zaman bir ben kondurulmuş üst dudağına parmağıyla dokunması
Eşcinsellik.

9.02
İşaret parmağı ve başparmakla hayali bir bıyığı burmak
Üstünlük hareketi, aynı zamanda da bir şahsın ne kadar kasıntı olduğunu gösteren alaycı hareket.

9.03
İşaret parmağı ve başparmakla dudakları, ağzı kapatacak şekilde sıkmak
Sessizlik. "Dilini tut, kes sesini."

9.04
Başparmağı, bir fermuvar kapatırcasına dudağın üstünden kaydırmak
Sır. Sessizlik. "Hiçbir şey söylemeyeceğim, bu bir sır."

9.05

İşaret parmağını dikey olarak üst dudağa koymak ve bir süre orada tutmak

Sessizlik.

> *Ağzını bir şeyler söylemek için açtığında, kadın yavaşça sağ elini onun dudaklarına koydu, sol elinin bir parmağını da kendi dudaklarına. Konuşmayın, dedi yavaşça, daha çok erken, bu size zarar verebilir.*
>
> JEAN ECHENOZ, *Au piano*

9.06

İşaret parmağını alt dudağın üstüne koymak

Bir yemeği tatma isteği, ağzının tadına düşkünlük. Aynı hareket yanlış anlamalara yol açabilecek şeyler söyleme isteğini de gösterir.

Yunanistan ve Akdeniz ülkeleri.

9.07
Dudakların kenarlarını sarkıtmak

Kuşku. Düş kırıklığı.

"Dudakları sarkıtıp sıkarak," "somurtmak" anlamına gelir (Alfred Delvau, 1867).

9.08
İşaret parmağını ya da orta parmağı çengel şeklinde alt dudakta ya da dişlerin arasında tutmak

Utangaçlık. Şaşkınlık.

9.09
Dudakların ucuyla öpüyormuş gibi yapmak

İngiltere'de, başka bölgelerde parmak ucuyla gönderilen öpücük hareketi.

Evrensel Posta Birliği'nin kartpostalları. Özel koleksiyon.

9.10

Yanaktan öpmek

Bu sevgi hareketine birkaç on yıldır Avrupa'da rastlanır, bir kadınla bir erkeğin selamlaşma hareketidir, iki erkeğin tokalaşmasından daha fazla bir anlam taşımaz. Öpücüğü veren erkektir (tersi yapılmaz), İngiltere'de bir defa (eğer cesaret edilebilirse!), Avrupa'nın birçok ülkesinde iki (iki yanak), Belçika ve Fransa'da (ve masonlar arasında) üç, hatta Paris'te dört öpücük verilir... Japonya'daysa hiç yapılmaz.

Kadınlar, tıraşsız yanaklarla bu hareket yapıldığında rahatsız olurlar.

15 yıldır, erkekler de, Fransa'ya Kuzey Amerika'dan geçen bir modayla el sıkışmaktan ziyade öpüşmeyi tercih eder oldular (bkz. 12.8).

9.11

Dudak dudağa öpüşmek

Aşk.

Öpüşmenin dudakları aşıp dili de içermesi aşıkların hayal gücü ve fantezisine bağlıdır.

Dudak dudağa öpüşmenin ortalık yerde yapılması uygun görülmez. Avam görülebilir, hatta müstehcen bulunabilir. Batı'da sokakta öpüşülebilir (bunun için Robert Doisneau'nun o ünlü *Hôtel-de-Ville Aşıkları* isimli fotoğrafına bakın).

> *Bu öpüşme bitmeyecekti. Chrysis'in dilinin altında, Kutsal Kitap'ta söylendiği gibi bal ya da süt yoktu ama canlı, hareketli, sihirli bir su vardı. Şekilden şekle giren bu dil, çukurlaşıyor ve dönüp duruyordu, geri çekiliyor ve gevşeyiveriyordu, bir elden daha okşayıcı, gözlerden daha anlam yüklü, dişi organında yuvarlaklaşan ve taçyaprağına doğru incelen bir çiçek, titremek üzere sertleşen ve yalamak üzere yumuşayan et parçası, Chrysis'in tüm sevgisini ve tutkulu fantezisini somutlaştırıyordu.*
>
> Pierre Louÿs, *Aphrodite*

Rusya'da erkeklerin birbirlerini selamlamak için dudaktan öptükleri görülür. 1968'de Prag Baharı esnasında Çek Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri Aleksandr Dubcek, Leonid Brejnev'in coşkulu öpücüklerine maruz kalmış ve sonrasında Sovyet ustası tarafından yapılan saldırılardan kendini korumak için eline bir buket çiçek tutuşturma alışkanlığı edinmiştir.

9.12

Ağzın üstünde çapraz tutulan işaret parmaklarını öpmek

Haç üstüne yemin etmek.

İtalya. Hıristiyan Akdeniz ülkeleri.

9.13

Dudakların birleştiği noktada kısa ve sesli bir şekilde dil şaklatmak

Boyun eğme. Evet. Tamam.

Avam olarak değerlendirilir.

DİL

Tat alma organı olan bu küçük, hareketli et parçası insan ilişkilerinde sanılandan fazla rol alır –aşk ilişkilerinde de elbette (bkz. Dudaklar). Fakat şu sözü de atlamamak gerekir: Her toplum kendi diline sahiptir ve onu cebinde taşımaz.

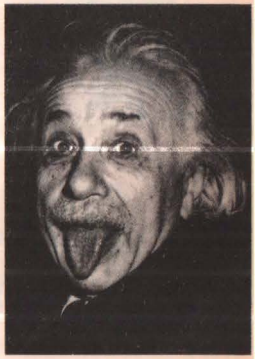
10.01

Muhataba açıkça dil çıkarmak

Küçümseme ve tahrik işareti. Tam anlamıyla "siktir" kelimesini karşılar. "Kötü eğitilmiş" çocuklar tarafından uygulanır. Bu hareket açık ellerle, kulaklara sokulup hızlı ya da yavaş sallanan başparmaklarla süslenebilir.

Tibet tarzına göre, dil çıkarmak ayrıca "iyi günler" demeye de gelir.

Albert Einstein
© Bettmann/Corbis.

10.02

Dil çıkartmak ve elle ön tarafa bir şey atıyormuş gibi yapmak

Hakaret. Bir önceki hareketin, fırlatma hareketi eklenmiş hali.

Afrika.

10.03

Dili aralanmış dudaklar arasından sokup çıkarmak

Erotik davet.

"Sevici kadınlar tarafından benimsenen bir hareket" (Léo Taxil, *La Corruption fin-de-siècle*, 1891, Champs-Elysées ve Boulogne Ormanlarında "kadınların kadınlara asılması" hakkında).

10.04

Bir şeye odaklanmış bir edayla dil çıkarmak

Alay. İşi başından aşkın olan ve bu yüzden "dili dışarıya sarkmış" bir kişiyle dalga geçmenin bir yolu.

10.05

Dili yavaşça çıkarmak ve katlanmış işaret parmağıyla ona dokunmak

Gevezelik. "Bu zevzekliktir."

Güney Amerika.

10.06

İşaret parmağının ucuyla önce dilin ucuna, ardından da burnun üstüne dokunmak

Hareketlendirme. "Acele edin."

Arap ülkeleri.

10.07

Dili dudakların arasından geçirip kenarlara dokundurmak

Müstehcen hareket. Erotik davet.

Sakin bir şekilde, elleri kalçasında, onların önünde durmuştu. Erkekler bir saniyelik bir tereddüt yaşadılar. Kadının dilini dudaklarının arasından geçirme şekliyle galip geleni ödüllendirmeye niyeti olduğunu anladılar. Tek hareketi bu olmuştu.

CHARLES-HENRY HIRCH,
Le Ö et le Coquelicot

10.08

Dilin ucunu dışarı çıkartıp hemen geri çekmek

Beceriksizlik. Çok konuştuğu hissine kapılma.
Çin.

10.09

Başparmağı dille ıslatıp ardından elleri gövde hizasına getirerek öne arkaya sallanmak

Müstehcen hareket.
Lübnan.

10.10

Dili yavaşça dudakların üzerinden geçirip, yalanmak

Bir şeyi tatmaya hazırlanmak.
Aynı dil hareketi müstehcen bir anlam da taşıyabilir.

10.11

Dili el parmaklarının üstünden geçirmek

Bir yemeğin tadına bakmak.

Lezzetten "parmaklarını yalamak" ya da "parmakları dirseğine kadar yalamak."

10.12

Ağzı, dudakların arasında yuvarlanmış dili gösterecek kadar açmak

Müstehcen hareket.

Erotik davet.

DİŞLER

Doktor sizden şöyle demenizi ister: "33,33..."[1]
Dişçi ise "32"yle yetinir.

11.01
Diş sıkmak
Enerji. Dayanıklılık. Gayret etmeye cesaret.

11.02
Alt dudağı, bir yandan başı sallayarak ısırmak
Sinirlenme. Çılgına dönme ve kendini tutma.

11.03
İşaret parmağının ikinci ve üçüncü boğumu arasındaki eklem yerini ısırmak
Pişmanlık. Talihsizlik. Çılgına dönme: "Sinirden parmaklarımı yiyorum."
Bu hareket aynı zamanda öfke göstergesidir.

11.04
İşaret parmağını ısırıp sallamak
Takdir. Şans. "Vay anasına! Şansa bak!"

1 Doktor hastasına *trente-trois* (Fransızca 33) dedirterek açılan ağzından bademciklerinin durumunu inceler. –ed.n.

II.05

Başparmağı ısırmak

a. Provokasyon.

> *Başparmağı ısırmak ya da duvar kenarına geçmek [...], 1592'ye doğru, Shakespeare'in hilebaz Verona'sında ya da birahaneleri, eğlence yerleri ve ayı dövüşlerinin yapıldığı meydanlarıyla ünlü Londra'da provokatör için en geçerli akçeydi.*
>
> J.-L. BORGES, *Historia de la eternidad*

b. Aynı zamanda Suriye'de bir delikanlının sevgilisi tarafından terslendiğinde çektiği acıyı gösterir.

II.06

Açık ellerini muhataba yöneltip iki başparmağı ısırmak

Teslim olma. "Boyun eğiyorum."

Bedevi kabilelerinde kullanılır.

Arap ülkeleri.

II.07

İşaret parmağının tırnağını ısırmak

Şaşkınlık.

> *... yaşlı adam, büyük bir şaşkınlıkla, sol işaret parmağının tırnağını ısırıyordu.*
>
> SADIK HİDAYET, *Kör Baykuş*

Bu konuda şu notu düşmekte fayda var: "Bu hareket klasik bir şaşkınlık gösterme hareketidir. Eski minyatürlerde çok sık görülür."

Yakındoğu.

11.08

Üst dudağı kaldırarak dişleri göstermek

Tehlike. Bu hareket bir erkek tarafından uygulandığında köpeğiyle aynı durumda olduğu anlamına gelir. Edgar Poe, *Arthur Gordon Pym'in Serüvenleri*'nde bu hareketi betimler:

> Her zaman ısrarla geminin ucunda yatıyordu; katliam hakkında bitmek bilmeyen sorularımıza başladığımızda ise sadece birtakım saçma hareketlerle yanıtlıyordu bizi, örneğin işaret parmağıyla üst dudağını kaldırıyor ve altındaki dişlerini gösteriyordu. Hepsi de simsiyahtı.

11.09

Ağza doğru dönmüş başparmağın tırnağıyla dişlere vurmak

Ret. Hiç. Sıfır.

YANAK

Yanak ikirciklidir: Tokada ya da öpücüğe ev sahipliği yapar. Bu yüzden tabiat insana iki yanak vermiştir: Sağlı sollu öpüşme ya da bir çift tokat için.

12.01

Hafifçe şişirilmiş yanağı okşamak

Erotik davet, buna bir göz kırpması da eklenir.

12.02

Şişirilmiş yanağa elle bastırmak

Kuşkuculuk. Hor görme: "Boş şeyler bunlar."

12.03

İki yanağı şişirmek

Bahsedilen kişinin şişmanlığını anlatır. Yanak şişirmeye göbeğin ne kadar büyük olduğunu gösteren bir hareket de eşlik eder.

12.04

Avuç içiyle yanağa vurup, ardından eli kaldırmadan yanağa bastırarak aşağıya indirmek

Yemin. "Yemin ederim."

Arap ülkeleri.

12.05

İşaret parmağının ucuyla, şişirilmiş yanağa minik fiskeler atarak havanın yavaş yavaş dışarı çıkmasını sağlamak

Alaycılık. Kuşkuculuk.

Mek-Ouyes sağ yanağını şişirip, işaret parmağıyla burp burp sesleri çıkmasını sağlayacak şekilde minik fiskeler vurarak yanıtladı.

JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

12.06

Aynı hareketi, işaret parmağı ve başparmakla iki yanağı sıkıp, parmakları aşağı indirerek yapmak

Acıma. Zayıflamayı ve hastalıktan ötürü yanakların nasıl da çöktüğünü gösteren hareket.

12.07

Yanağa işaret parmağıyla vurmak

Kuşkuculuk. "Sana inanmıyorum, bana masal anlatma."

12.08

Yanağa öpücük kondurmak

Bkz. 9.10.

Doğu'da (Japonya) kesinlikle bilinmeyen ve uygulanmayan, İngiltere'de az rastlanan, diğer ülkelerde ise sağlı sollu gerçekleştirilen hareket. Yanağa kondurulan öpücüğün sayısı tuhaf biçimde bölgelere, hatta ailelere göre çeşitlilik gösterir.

Yanak genellikle hafifçe öpülür, tıraşsız bir erkeğin, kadının canını yakmasına ya da erkeğin fondöten parçacıkları yutmasına yol açar.

Tedbir olarak ve nezaket kuralları gereğince, karşıdaki kişi de gözlük takıyorsa gözlük çıkartılır.

12.09

Sağ yanakla karşıdaki kişinin sol yanağına, ardından sol yanakla da sağ yanağına hafifçe dokunmak ve bu esnada elleri muhatabın omuzlarına koymak

Yetki sahibi bir kişinin ödül ya da nişan vermesi esnasında, gerçekleştirdiği bir "kucaklaşma" şeklidir. Kucaklaşma sarılmaya kadar varabilir, bunun örneği 6 Haziran 2004 tarihinde Caen'de (Calvados) Şansölye Gerhard Schröder ile Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın, sanki 60 yıldır görüşmüyorlarmışçasına birbirlerine sarılmaları sırasında görülmüştür.

12.10

Kendi yanağından makas almak

a. Yemeyi beğenme: "Mükemmel"

b. Güzel bir kızı beğenme. İtalya.

c. Horgörü. Arnavutluk.

12.11

İşaret parmağıyla yanağı aşağı çekmek

Somurtma. "Yüzünü asıyor."

12.12

İşaret parmağını yanağa bastırıp az ya da çok güç vermek, bu harekete bir burgu hareketi de eklenebilir

a. Hayranlık: "Ne güzel kız!" İtalya.

b. Bir eşcinselle dalga geçme: "Amma da züppe!"

c. Delilik: "Sen delisin!" Bu, şakağa konmuş parmağa benzer bir harekettir. Almanya.

12.13

Yanağını bir başkasınınkine değdirmek

Bazı Orta Avrupa ülkelerinde kullanılan bir kucaklaşma.

> *Komşular Çeçen usulü birbirlerine sarılıyorlar, kalçalarını tutup, yanaklarını birbirine yapıştırıyorlar.*
>
> DOMINIQUE LE GUILLOUX,
> *"A Grosny," Le Monde, 12 Ocak 1995*

12.14

Başparmağının tırnağıyla, kulaktan ağza kadar kendi yüzünde bir bıçak yarası açıyormuş gibi yapmak

Bahsedilen kişinin bir bıçak izi taşıdığı, "sıkı" biri olduğunu gösterir.

Güney İtalya.

12.15

İşaret parmağı ve başparmakla birinden makas almak

Küçümseme de içeren bir sevgi gösterisi.

Bu hareket Napoléon'a atfedilir, o bunu koca çocuklar gibi gördüğü, Büyük Ordu'nun Muhafız Birliği askerlerine yapmıştır.

12.16

Dudakları kenara çekerek yanağı buruşturmak

Kuşkuculuk, alaycı ve dalga geçen bir mimik.

12.17

Açık bir elin avuç içiyle yanağa vurmak

Salaklık göstergesi. "Ne salağım! Bir tokadı hak ediyorum!"

12.18

Eli bir tokat atacakmış gibi açık bir şekilde kaldırmak

Korkutma.

Bu hareketin sonunda genelde gerçek bir tokat gelir.

Sertçe, azara bir hareket katarak, bana elinin ne kadar ağır olduğunu ve bu geniş elden ne kadar kuvvetli bir ses çıkabildiğini defalarca göstermişti.

RODOLPHE TOPFFER, *Nouvelles genevoises*

12.19

Yüzün yanına eli yerleştirip, parmak uçlarını "Büürrpp" diyerek oynatmak

"Delinin teki!"

Bunun bir başka şekli de parmağı şakağa dayayarak yapılır. İngiltere.

12.20

Eli kapalı bir şekilde yanağa, sanki başın düşmesini engelliyormuşçasına yaslamak

Düşünme ve rahatlama eğilimi. Aynı zamanda yapmacık bir dikkat anlamına da gelir.

İkiye katlanmış ve yanağın üstüne konmuş el bir uyku pozisyonu gibidir; herhangi bir konuşma sırasında kullanılmaz, daha ziyade dinleyicinin ya da bir hakimin duruşudur, özellikle de anlatılanların kendisi için dikkat çekici bir yanı kalmadığında.

ALAIN, *Propos*, 1923

12.21

Sol elmacık kemiğinin belli bir noktasına parmak basmak

Uyarma.

Bu noktaya "külhanbeyi noktası" da denir. Suçlular arasındaki hiyerarşide farklı anlamları bulunur.

12.22

Yanağı, açık elin üstüne eğmek

Uyku. Bir konuşmanın sizi uyuttuğu ve birazdan yatmaya gideceğiniz anlamına gelir.

12.23

Elin tersini yanağın üstüne hafifçe sürtmek, dokundurmak

Sıkıntı. "Tıraş" sözcüğünün hareket anlamındaki karşılığıdır, yanak tıraş edilir.

Yunanistan'da aynı hareket kuşkuculuk ifadesidir. "Bende var mı bunu yiyecek göz!" demektir.

> *İskambil oyuncularından biri Blaisolle'le iyi anlaştı ve elinin tersini yüzünden geçirerek, kimseye belli etmeden M. Tormoigne'in onu ne kadar sıktığını anlattı.*
> RAYMOND QUENEAU, *Les derniers jours*, 1935

> *Sırtını döndüğünde Cécile ona küçümsemeyle bakıyordu ve kirli elinin tersini defalarca yüzünden geçiriyordu.*
> PIERRE MAC ORLAN, *Le chant de l'équipage*

Arap ülkelerindeki benzer hareket için bkz. 35.08

ÇENE

Çene, yetkeyi gösteren organdır: Bu yetke itiraz kabul etmez, bir daha çenesinden kurtulamazsınız çünkü.

13.01
Çeneyi yukarıya doğru hızla kaldırmak

Bu çene hareketi, askeri selamlaşmada eller doluysa ya da kılık kıyafet kurallar dahilinde bir selama izin vermediğinde kullanılır ve "keçi hareketi" olarak adlandırılır.

13.02
Çeneyi, başı hafifçe arkaya atarak kaldırmak

Ret. "Hayır." Yunanistan.

13.03
Çeneyi hızlıca birine doğru çevirmek

Muhatabın dikkatini çekmek için yapılan kaba bir hareket.

13.04
Çeneyi hızlıca muhataba doğru kaldırmak

Gözdağı.

13.05
Çene kaldırmak
Hakimiyet. Bu çene hareketiyle karşıdaki kişi süzülür, üzerindeki üstünlük ve yaptırım gücü doğrulanır.

13.06
Çeneyi bir yöne doğru çevirmek
Örneğin eller dolu olduğunda birini ya da bir şeyi işaret etmek için yapılır.

13.07
Çeneyi kaldırıp sağa sola çevirmek
Alaycılık. "Dalga geçmek"[1] (Fransızcada "*nique*" sözcüğünün ses benzeri olan Almanca "*nicken*" baş sallamak anlamına gelir).

13.08
İşaret parmağının ve başparmağın çeneyi kavrayarak aşağıya çekmesi
Üzüntü. Tiksinti. "Böğğk!"

13.09
Eli çenenin üstünden sivri bir şekilde geçirmek
a. Sakal ya da çene görüntüsü, sakallı bir adamı göstermekten çok bir sıkıntıyı, bir üzüntüyü ifade eder: "Ah ah!": Ayrıca bkz. 12.23.
b. Aynı hareket Arap ülkelerinde bir saygı ifadesidir, sakal bilgeliği temsil eder.
c. Bkz. 35.08.

1 Fransızca *faire la nique.*

13.10

El, avuç içi yukarıya gelecek şekilde açık, çeneden biraz uzakta tutularak, sakalın boyunu göstermek

Uzun süren bir sıkkınlık: "Sakallar buraya kadar uzadı!"

13.11

Çenenin altında hafifçe titreyen elle, sallanan bir sakal görüntüsü vermek

a. Yaşlanma. Yaşlılık ve bunamayı ifade eder. "Aksakal."

b. Ancak bu hareket aynı zamanda "keçi sakalı"nı anlatmakta da kullanılır ve "beeee" sesi çıkartılarak keçi taklidi de yapılır.

13.12

İşaret parmağı ve başparmağıyla çeneyi sıvazlamak

Güzellik. Bu hareketle bahsedilen kadının hatlarının inceliği ifade edilir.

İtalya, Yunanistan, Akdeniz ülkeleri.

13.13

Avuç içine doğru katlanmış eli, parmakların üstü çeneye değecek şekilde öne arkaya hareket ettirmek

Alaycı ret. Bu 13.07'dekine benzer bir anlam taşır, birini kudurtmak, "çatlatmak" demeye gelir.

Bununla ilgili bir çocuk şarkısı da vardır:

"Çatla, patla, kudur,
Daha bir parlarsın, olacak olan budur..."

13.14

İşaret parmağı ve orta parmakla çeneye vurmak (ya da başparmak dışındaki dört parmakla da yapılır)

Alay. Ret. "Avucunu yalamak."

Böyle bir soytarının fikrini mi dinlememi istiyorsun? Avucunu yalarsın, diye bitirdi sözlerini, bir yandan da sağ elinin işaret ve orta parmağıyla çenesine vuruyordu.

RAYMOND QUENEAU, *Le Dimanche de la vie*

Bayım sanırım bir eliniz boş, rica etsem çenemi sıvazlar mısınız? Moisan'ın deseni, Carrefour, 7 Şubat 1950. © ADAGP, Paris, 2005.

13.15

Çene ucunu hafif katlanmış işaret parmağıyla sağdan sola okşamak

Ret. "Hayır, umrumda değil."

İtalya.

13.16

İşaret parmağı ve orta parmakla çeneden alt dudağa kadar olan bölgeyi kaşımak

Hakaret içeren alaycılık. "Çeneye vurma" hareketiyle aynı anlamdadır. Kuşkuculuk.

13.17

Eli düz tutarak yüzün üstünden geçirme, alından (düşünce) kaydırıp ağza (söz), oradan çeneye götürüp parmak uçlarıyla çeneyi tutmak

Yemin.

Arap ülkeleri.

13.18

Eli, parmaklar birleşmiş, avuç çukurlaşmış bir şekilde çene yüksekliğinde tutmak

"Yüreği elinde" konuşmak.

> *Öyleyse açık açık konuşalım, elimizi yüreğimize götürerek. (Ayağa kalkmış ve elini çene hizasına getirmişti, parmakları birleşmiş, avucu çukurlaşmıştı, sanki kalbi gelip onun içine atlayacaktı.)*
>
> JULES RENARD, *Sourires pincés*, 1890

13.19

Çenenin altında işaret parmağını dik bir şekilde tutmak, bu harekete bir gülümseme ya da surat asma eşlik edebilir

(Bir erkek için) eşcinsellik, kadınsılık suçlaması.

13.20

El kapalı bir şekilde başparmakla çenenin altını sıvazlamak

Kışkırtma: "Bu iyi oldu, canıma değsin." Çocukların yaptıkları bir harekettir.

13.21

İşaret parmağıyla muhatabın çenesini yukarıya kaldırmak

Cesaretlendirme. "Kendini koyverme, kaldır başını!."

13.22

Dört parmakla arkadan öne doğru çeneye fiske vurmak

Ret. Alay etme. Kuşkuculuk.

13.23

Eli çenenin altına çok ya da az bastırarak, ufak yatay bir hareket yapmak

Sinirlenme. "Burama kadar geldi!." İllallah demek. Elin baş üstünde yaptığı hareketle aynı anlamdadır (bkz. 1.21 ve 1.22).

13.24

Eli açık tutarak hareket ettirirken, başparmağı çenenin üstünde hareketsiz tutmak

Bu nanik hareketinin bir çeşitlemesidir, zaten ona benzer. Bir reddetme hareketidir.

Güney Amerika.

13.25

Düşünceli durmak

Düşünceli hal genellikle yapmacıklıdır. Rodin'in *Düşünen Adam*'ında ise şüphesiz ki hiçbir şey zorlama ya da üstünkörü değildir. "Düşünme" çevreye verilmekten hoşlanılan bir izlenimdir; oldukça fotojenik bir görüntüdür.

13.26

Gülmeden, karşılıklı olarak birbirinin çenesini işaret parmağı ve başparmakla tutmak

Bir çocuk oyunudur ve tekerlemesi vardır:

Ben seni tutuyorum, sen de beni
Keçi sakalından,
Önce gülecek ikimizden birisi
Tadacak ötekinin şamarından.

BOYUN

İnsan bedeninin en kırılgan bölgelerinden biri. Ona yaklaşırken her zaman bir tereddüt yaşanır: Okşamak için uzanan el, onu sıkabilir de.

14.01

El açık ve düz bir şekilde ya da sadece gergin işaret parmağıyla boğazı kesme hareketi yapmak

a. Ölüm tehdidi.

Bu tehditkar hareket iki zamanlı olarak yapılır: 1. İşaret parmağı ağzın üstüne konur. ("Sessizlik. Çeneni tut.") 2. Boğaz kesme hareketi ("Yoksa boğazını keserim.")

Buna "Kabil gülüşü" denir.

> *– Bu dosyalar ancak hükümdarın izniyle açılabilir, diye fısıldadı arşiv görevlisi. Bu kurala uymayanın başı kesilir. Ve ardından elinin ayasını düz bir çizgi oluşturacak şekilde boynunun önünden geçirdi.*
>
> İsmail Kadaré, *Le Palais des rêves*

b. Ya da daha basit anlamıyla konuşmanın kısa kesilmesi gerektiğini belirtir: "Kes! Bu kadar yeter! Hadi!"

14.02

İki eli pençe şeklinde boyna doğrultulmak

Öfke. "Sinirleniyorum."

14.03

Sanki guatrını tutuyormuş gibi açık eli boynun altında tutmak

Kuşkuculuk. "Beni salak mı sanıyorsun? Sana inanmıyorum."

Güney Amerika.

14.04

Eli boğaza götürmek

Bu hareketin birçok anlamı vardır:

a. Tehdit. "Seni boğazlarım!."

Arap ülkeleri.

b. Koruma: "Kendini yakalattıracaksın, böyle giderse enselerler seni."

Güney Amerika.

c. Yapmacıklı üzüntü ve alay: "Kendimi asacağım, boğacağım," durum gitgide ümitsiz hale geldiğinde kullanılır.

d. Sinirlenme. "Yeter artık!"

İtalya.

14.05

Sağ elle boynu tutup, giysinin yakasını sıkmak

Sıkıntı. Çok kullanılan bir hitap hareketidir.

14.06

Boynu tutarak yardım istemek

Boğaza yabancı bir madde kaçtığında yardım istemek için yapılır. Bu hareket yanlış anlamalara neden olabilir, ama bununla birlikte Amerikan Kızıl Haç'ı tarafından yardım isteme hareketi olarak kabul edilmiştir.

14.07

Eli, boyunla gömlek yakası arasında kaydırmak

Uyarı. Dikkat, kandırılıyorsunuz; güvenmeyin.

İtalya.

14.08

İşaret parmağını boyunla yaka arasında, yakayı açmak için kaydırmak

Rahatlama. "Çok sıcak geldi." Bu hareket nefes almak için havanın girmesine yardımcı olur.

14.09

Kravatını kendinden memnun bir edayla sıkmak

Memnuniyet. "Çok akıllıyım, sizi alt ettim."

14.10

Kravatını muhatabına doğru sallamak

Memnuniyetle dalga geçme: "Beni alt edemedin!"

14.11

Boyundan tutmak

Dostluk. Arkadaşlığın sembolü haline gelmiş bir hareket.

Akdeniz ülkeleri.

14.12

Bir arkadaşın boynuna bir fiske dokundurmak

Davet. Son derece samimi, hatta neredeyse kaba olarak kabul edilir, "gel, bir-iki kadeh atalım!" demeye gelir.

14.13

Enseyi kaşımak

Baştan çıkarma. Bu hareketi yapan bir erkeğin niyetinin, karşılaştığı kadını baştan çıkartmak olduğu anlaşılır.

Lübnan.

14.14

Enseye elle yavaşça vurmak

Eşcinsellik yakıştırması (erkekler için).

Ortadoğu.

14.15

Eli, kulağın arkasına, boynun üstüne koymak

a. Büyük üzüntü. Bu hareketle rahatlamaya çalışılır.

b. Aynı zamanda sinirlenmeye başlanıldığı anlamına da gelir.

14.16

İşaret ve başparmak arasında âdemelmasını sıkmak

Zayıflık.

Bu hareketle bahsedilen kişinin boynunun çok ince, kendisinin çelimsiz biri olduğu anlatılır.

İtalya.

14.17

Eli yatay bir şekilde âdemelmasını hizasında tutmak

Tokluk. "Burama kadar doldum."

– Mükemmel bir yemekti dostum, şuramıza kadar doyduk... Sizi temin ederim ki abartmıyorum. Carbi'nin deseni, *Carrefour*, 7 Şubat 1950.

– Öyle lezzetliydi ki burama kadar doldum.

Elini âdemelmasının hizasına koydu.

– Çünkü bu kadar yemek vardı, diye devam etti. Öteki elini masanın 30 cm kadar üstüne yerleştirdi.

– Ardından, diye ekledi, eğer bir parça kremalı pasta da yemeyi başarabilseydim böyle olacaktı. İki eliyle çabucak yüksekliği on santimetre, çapı yirmi santimetre olan ve merkezinde de yüz yirmi derecelik bir açı bulunan küre biçiminde bir disk kesiti çiziverdi.

RAYMOND QUENEAU, *Le dimanche de la vie*

14.18

Eli, bir başkasının boynuna koymak

Sevgi hareketi ama aynı zamanda hakimiyet duygusu da barındırır.

Sadece sevgililer birbirlerini boyundan tutarlar.

On Beşinci Bölüm

OMUZLAR

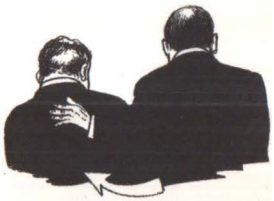
Akla hemen Sisyphos ve hamal gelir.
Dünya taşımak için fazla ağırdır...

15.01

Eli, muhatabın omzuna (omzun düz kısmına) koyup, yavaşça vurmak

Koruma hareketi, üstün (ya da üstünlük taslayanın) asta (ya da ast olduğu düşünülene) duyduğu sempatiyi ifade eder. Aynı zamanda uzlaşma, barışma anlamındadır.

George W. Bush, Evian'daki G8 zirvesinde, 1 Haziran 2003'te Jacques Chirac'ın omzuna elini böyle koymuştur.

15.02

Yanındakinin omzuna (ya da kalçasına) vurmak

Dostça ve samimi olduğu kadar, kimi zaman da kaba kaçacak bir harekettir.

> *Sürekli yolcu arabalarının gelişini seyreden aylaklar grubunun içinde bir arkadaşını gördüğünü zannetti ve nezaketten pek nasibini almamış, siz sevgilinizi düşünürken gelip kalçanıza vuruveren ve "Ne o, avlanıyor musunuz?" diyen o köylü beylerin tarzıyla onun omzuna vurmak üzere ilerledi.*
>
> Honoré de Balzac, *Théorie de la démarche*

15.03

Omuz silkmek

Bu hareketin birçok anlamı vardır. Can sıkıntısı, düş kırıklığı, küçümseme gibi. Önceleri, 14. yüzyılda "Lombardiyalılar gibi omuz silkmek" denirdi, 16. yüzyılda ise "İtalyanlar gibi omuz silkmek" denmeye başladı.

Borneo'da, kör bir dilenci parmaklarıyla günün hesabını yapıyor ve omzunu bir Batılı gibi silkiyor.

JACQUES BENS, *La trinité*

Sağ kolu başının hizasında bir çeyrek daire çizecek şekilde döndürülmüş, eli gerilmiş ve geniş çe açılmıştı; ağzı ters yönde, yani sağdan sola, sanki bir esnemeyi bastırmak için buruşturulmuş gibi, titreyerek aralanmıştı; o biçimsiz zavallı omzu kendiliğinden kulağına yaklaşıyordu, öyle ki bir düşünceyi bir söz kadar açık seçik biçimde dışavuruyordu, bayağı bir şekilde şöyle tanımlayabilirdiniz bu düşünceyi:

NE ZAVALLILIK!

Fizyognomonik belirtileri tanıyıp tanımadığınızı bilmiyorum; ama bu duruşta bir adamı gördüğünüzde, hiç çekinmeden onun sıkıntıdan patladığı yönünde bahse girebilirsiniz. Ortaya süreceğiniz paranın yarısını seve seve karşılarım.

CHARLES NODIER
Histoire du Roi de Bohême et de ses sept châteaux,1830

Doppelgänger Alman masallarında olur, gerçek hayatta değil, dedi Dupin tamamıyla Fransızvari bir omuz silkmeyle.

Stephen Marlowe, The Lighthouse at the End of the World.

İzlandalılarda omuz silkmesi bir gülümseme olarak değerlendirilebilir.

JULES VERNE, *Dünyanın Merkezine Yolculuk*

15.04
Tek bir omzu kaldırmak (silkmek)
Sıkıntı.

15.05
Eli, omzun üstünden arkaya doğru atmak
Atma hareketi.
Aldırmazlık: "Umrumda değil, hiç önemi yok."

15.06
Yan yana durup eli, birinin boynunun arkasından geçirip ters omzuna atmak
Dostluk. Sempati.

15.07
Karşılıklı durup birbirinin omzuna vurmak
Dostça bir hareket, özellikle Eskimolarda kullanılır.

15.08
Kendi omzuna elle vurmak
Memnuniyet. Kendini kutlamanın eğlenceli bir şekli.

15.09
Omzu elle silkelemek
Güney Amerika'da çok kullanılan bu hareket, "kol temizleme," dalkavukluk, "ayakkabı cilalama" gibi anlamlara gelir.

15.10

Yarı kapalı tutulan eli omza doğru tersten atmak

Özenti.

Bahsedilen kişinin özenti ve yapmacık hareketleri olan biri olduğunu anlatan, küçük gören bir hareket.

15.11

Elleri, parmaklar açık bir şekilde ve avuç içlerini dışa tutarak öne almak, omuzları kaldırıp kamburlaştırmak

Bu harekete kaşlar kalkık, dudaklar sarkmış bir halde bir mimik de eklenir.

İlgisizlik, yetersizlik, bilmezlik.

15.12

Önkolları göğüs hizasında çapraz yaparak omuzları tutma (sağ el sol omzu, sol el sağ omzu tutacak şekilde)

Bir baş hareketiyle tamamlanan saygılı bir selamlama.

Asya. Malezya.

15.13

Sol kol yatay olarak ileriye uzatılmış, sağ kol aynı hizada bükülmüş, yumruk yapılmış elin işaret parmağını bir tüfeğin tetiğine basıyormuş gibi hareket ettirmek

Bir savaş ya da av macerasını anlatırken yapılan tüfek ateşleme hareketi.

Ayrıca büyük av hikayeleri anlatıcısı Matifat'nın el hareketlerine katlanmak zorunday-

dım. Bunun dışında hiçbir şeyden bahsetmiyordu. O ne sesler, ne taklitler! Keklik çığlıkları, köpek havlamaları, tüfek patlamaları. Sonra, o ne hareketler! Kürek şeklini alan elle, av hayvanının çizdiği zikzakların taklidi, yeniden katlanan bacaklar, alınan darbeyi iyi anlatabilmek için sırtın kamburlaşması, uzanan sol kol ve silahın omuzda yarattığı hareketi göstermek için sağ kolun aldığı duruş!

JULES VERNE, *Dix heures en chasse*, 1882

15.12

Omza öpücük kondurmak

Geleneksel bir saygı ifadesi.

Rusya.

Çayı aldığımda, bana arkadan yavaşça yanaştı ve omzuma bir öpücük kondurdu.

ANTON ÇEHOV, *Av Kazası*

KOLTUKALTLARI

Nana kollarını kaldırdığında, koltukaltındaki altın tüyler görünüverirdi.
Emile Zola

16.01

Kolun altını, hatta iki kolun altını birden gıdıklamak

Şaka. Komik olmayan bir şakaya tepki olarak, buna ancak gıdıklanarak gülüneceğini anlatmak için yapılan hareket.

16.02

Bir elle başı, diğer elle koltukaltını kaşımak

Maymun taklidi. Bu alaycı harekete bir mimik eşlik eder.

16.03

Parmakları genişçe açık bırakarak, başparmakları koltukaltlarına koymak (yeleğin kol deliğine ya da pantolon askısının altına)

Kibir, palavracılık.

KOL

Bu, dümdüz yerden çıkan büyük bir kol gibiydi. Bu kolun üstteki ucunda, alttan başparmakla desteklenen bir işaret parmağı yatay olarak uzanmıştı. Bu kol, bu işaret parmağı ve bu başparmak gökyüzünde bir dik açı çiziyordu. Bu işaret parmağı ve başparmağın birleşme noktasında, üstüne kara ve şekilsiz, anlaşılmayan bir şeyin asılı olduğu bir iplik vardı.

Victor Hugo, *L'homme qui rit*

17.01

Beden dik, ayaklar birleştirilmiş, kolun ucunda işaret parmağı gergin

Otorite. Emir. "Sizi kovuyorum."

17.02

Eli kolla beraber muhataba doğru kaldırmak

Yumruk ya da tokat atma tehdidi.

17.03

Kolun ucunda eli, avuç içi muhataba gelecek şekilde tutmak

a. Stop. Dur.

Bu, trafik polisinin önünde ilerleyen araç sürücüsüne yaptığı harekettir.

b. Dur işareti her yerde anlaşılmaz. Ortadoğu'da dostça bir selam olarak da yorumlanabilir. Bundan habersiz olan Amerikan GI'la-

rı, bu hareketi görüp sadece kendilerine selam verildiğini zanneden ve durmayan birçok Iraklıyı vurmuştur. Kolun ucuyla yapılan öteki hareketler 22 numaralı "el" bölümünde yer almaktadır.

17.04
Yarışta bisikletçinin kolunu yatay olarak uzatması
Diğer yarışmacılara uyarı: "Dikkat, engel var!"

17.05
İki kolu havaya kaldırmak
Zafer işareti. Kazanmış olma sevinci.

Ardından en zoru geliyordu: Kaybettiğini kabul etmek, acıya ve düş kırıklığına teslim olmak, yenilgiye boyun eğmek, kaldı ki öteki, kollarını zafer işareti yapmak üzere yukarı kaldırmış, seke seke sahada tur atıyordu.

DOMINIQUE MULLER, *Les Malgré-nous*

17.06
Kollar aşağı sarkıtılmış, eli öne-arkaya hareket ettirmek
Kuşkuculuk.
Arap ülkeleri.

17.07
Ayağa kalkıp elleri havaya kaldırmak
Övgü.
Toplu hareket (örneğin bir statta yapılır).

17.08

Kalabalıkta bir nesneyi elinin ucuyla tutup sallamak

Toplu hareket.

Kızıl muhafızların Mao'nun *Küçük Kırmızı Kitap*'ıyla yaptıkları hareket.

17.09

İki kolu kaldırarak ilerle ya da dur işareti yapmak, kollar son anda ayrılır

Sivil ya da askeri araçlara manevra hareketi.

17.10

İki kolu havaya kaldırmak

Teslim olma. "Eller yukarı!" emrine itaat ederken yapılan hareket.

Bkz. 1.32, eli başın üstüne koyma.

17.11

İki kolu havada, önkollar kıvrık

Selam.

Charles de Gaulle'ün geleneksel hareketiydi bu.

26 Ağustos 1944'te, Champs-Elysées'deki kutlamada yapılan hareketin bir benzeri olan bu hareket 1958'de Cezayir'deki "Sizi anladım" sloganı için daha da geliştirildi, kollar gerildi, yumruklar kapandı; 1968'de de Atelier des Beaux-Arts'ın afişinde karikatürleştirildi: "Asıl maskara o!"

Arc-de-Triomphe, 26 Ağustos 1944.

General de Gaulle, tüm o kalabalığın ortasında, Champs-Elysées'ye ayak bastı. Kolları tahtadan yapılmış gibiydi.

EMMANUEL D'ASTIER DE LA VIGERIE,
De la chute à la Libération de Paris

Cumhurbaşkanı Chirac Paris'te Abdullah Bin Abdülaziz'i karşılıyor.

17.12

Kolları genişçe açarak muhataba doğrultmak

Karşılama.

Kolları açarak karşılama genellikle zorunlu olarak kucaklaşma ve tokalaşmayı da beraberinde getirir.

17.13

İki kolu bedenden ayrı tutup, eller düz bir şekilde ve avuç içleri yukarıya dönük olarak aşağı sarkıtmak

Açıklık.

Hafif bir şaşkınlık mimiğiyle beraber bir şeyin açık seçik ortada olduğunu anlatır.

17.14

İki kolu bedenden yere doğru açmak

Zayıflık. Her şeyden el etek çekme.

Bir başarısızlığın ya da mutsuzluğun göstergesidir.

17.15

İki kolu, bakışlar da aynı yöne çevrilmiş olarak yukarı kaldırmak

Yakarma. Hitap hareketi.

17.16

Kollar hemen hemen bütünüyle havaya kalkmış, eller açık, avuç içleri yukarı dönük

Tapınma. Yalvarma. Harekete, baş hafif arkaya atılmış olarak, bakışların göğe çevrilmesi eşlik eder. Toplu ya da bireysel hareket.

17.17

Ayakta ya da dizlerin üstünde oturmuş vaziyette, avuç içleri yukarıda, açık kolları aşağıya bırakmak

Tapınma. Yakarma.

17.18

Dairesel bir hareketle iki el ve iki kolu havaya kaldırmak

Kaldırmak. Yerdeki ustabaşının vinç sürücüsüne yükü kaldırması için verdiği işaret.

17.19

Gerilmiş kollarda iki eli hareket ettirmek

Bilmezlik. İlgisizlik. "Hiçbir şey bilmiyorum; benim için fark etmez."

17.20

Havadaki kolları, eller açık, soldan sağa, sağdan sola çapraz hareket ettirmek

a. Stop. Bitti.

b. Ret, yasak.

17.21

Kolun ve elin yarım daire hareketi

Yerdeki ustabaşının vinç sürücüsünü başka yöne doğru yönlendirmesi.

17.22

İki kolu genişçe ve yatay şekilde açmak

Stop. Bitti.

Bir hareketi durdurmak için çok sık kullanılan işaret. Ustabaşının vinç sürücüsüne yaptığı hareketlerden biri.

17.23
Papazın sunağın karşısında iki kolunu yatay olarak açması
Bağış.

17.24
Kolları bedenin iki yanına doğru açmak ve gözlerle aradaki mesafeye bakmak
Boyut. "Büyüklüğü, genişliği yaklaşık olarak böyle..."

17.25
Açık kolları birleştirerek elleri birbirine değdirmek
Boyut. "Bu kadar dar..."

17.26
Kollarla vücudun önünde bir çember çizer gibi dairesel hareketler yapmak
Boyut. Geniş. Büyük göbek.

Otobüs şoförü, bir durağa geldiğinde, binip binemeyeceği konusunda tereddüt duyan şişman bir kadına işaret etti, bakışları ve kollarıyla bir çember çizerek, eğer platform üstünde durup, yolcuların kullanmadığı eğik tutunma yerine iyice dayanırsa, bunun göbeğini arabanın zıplamaları esnasında koruyacağını anlatmaya çalıştı.

JEAN FOLIAIN, *Paris*

17.27
Kolları ayırarak elleri genişçe açmak
İtalyan hareketi, "geniş kalça" anlamına gelir.
a. Tehdit: "Kalçanı böyle kocaman yaparım."
b. Şans: "Böyle koca bir kalçan var." Fransızcada "kalça sahibi olmak," "şanslı olmak" anlamına gelir.

17.28

Kolları göğüs hizasında çapraz şekilde kavuşturmak

a. Hareketsizlik. "Tembellik" anlamına gelebilir.

b. Duruma ve yapılan mimiklere göre, bu hareket aynı zamanda meydan okumayı, gururu da ifade eder.

17.29

Kolları, avuçlar açık kalacak şekilde, sanki bir şeyi itiyormuş gibi öne uzatmak

a. Korku.

b. Bu hareket aynı zamanda "yavaşça; yavaşlamak" anlamına da gelir.

Cham'ın çizgisiyle Bay ve Bayan Lamélasse (1839'a doğru).

17.30

İki kolu V şeklinde kaldırmak

Zafer. Toplu ya da bireysel hareket.

17.31

Kolları kaldırıp birleştirmek, indirmeden önce de bir an için sallamak

Zafer. Bir öncekinin farklı bir şekli. Toplu ya da bireysel hareket.

17.32

İki kolu kaldırmak

Yardım çağrısı.

Dağda yardım çağrısı.

17.33
İki eli kaldırıp avuç içleri öne doğru gelecek şekilde kolları uzatmak
Merhamet, yas, acı.
Eski Mısır.

17.34
Kolları arkaya atıp, aşağıdan elleri birleştirmek
Askeri duruşta "rahat."
Sakinlik ve güvenlik duruşu.

17.35
İki kolu önde daire şeklinde, beşik sallar gibi birleştirmek
Beşik. Bebeğe gönderme yapar.

17.36
İki kolla sanki bir kürekle bir şeyler topluyormuş gibi yapmak, buna omuz üzerinden atma hareketi eşlik eder
Küçümseme. Alay. "Yaptığım şey işte bu."

17.37
Sol elde hayali bir keman, sağda da arşe varmışçasına keman çalıyormuş gibi yapmak
Muhatap olunan kişinin dalkavukluk yaptığını ifade eder.

17.38
Öne doğru hafifçe eğilip, önkol gergin, el sert biçimde öne uzanmış, ilerlemek
Kalabalığı "yarmak" için yapılan otoriter hareket ("Affedersiniz").
Bir Japon klasiği.

17.39
Kolları gergin biçimde, yatay olarak açıp motor sesi çıkararak koşmak
Uçak taklidi.
Çocuk oyunu.

17.40
Kolları yana açıp yukarı aşağı hareket ettirerek koşmak
Kuş taklidi.
Çocuk oyunu.

17.41
Kolları yukarı kaldırıp eller açık bir şekilde parmakları oynatmak
Rüzgar taklidi.

> *Yaşlı kadın kollarını kaldırdı, ellerini havaya doğru açtı ve sanki rüzgar taklidi yapıyormuş gibi parmaklarını oynattı.*
>
> ANTONIO TABUCCHI, *Gittikçe Geç Olmakta*

17.42
Kolları havaya kaldırıp hayali bir sifonu çekermiş gibi yapmak
Atsan daha iyi olur. Kötü kokuyor. Ayrıca bkz. 7.28.
İngiltere.

17.43
Bir araç kullanırken kolu dışarı uzatmak
Geçişi yasaklamak, özellikle de aracın görünür sinyal ışıkları yoksa (at arabası, bisiklet vb)
Aracın, kolun gösterdiği yöne döneceğini anlatır.

17.44

Vücudun bir hamlesiyle kolu hızlıca ileriye doğru uzatmak

Askeri hareket. Saldırı emri: "İleri! Saldırın!"

Siperden, piyadelere düşmana saldırı emri veren subayın hareketi. Abel Faivre'in yaptığı, "Onları yeneceğiz!" sloganının yer aldığı ünlü afişinde bu hareket görülür.

Jules Abel Faivre, 1916, Milli Savunma'nın Destek Çağrısı için afiş.

ÖNKOL

Önkol kemiği ve dirsek kemiği bir gemide.
Suya düşmüyor hiç kimse.
Bilin bakalım niye?

18.01

Pazıyı şişirecek şekilde önkolu bükmek

Güç.

Bu güç gösterisi pazının büyüklüğünü ve sertliğini ölçmek için elle yoklamaya dek vardırılabilir.

18.02

Açık tutulan sağ elle, yukarı kıvrılmış sol kolun pazısını tutmak ve sol eli yumruk yapmak

Müstehcen kol hareketi.

En çok kullanılan müstehcen hareketlerden biridir. Önkol ereksiyon halindeki erkeklik organını simgeler.

Çok sayıda çeşitlemesi bulunur. Örneğin yumruğu kaldırmak yerine, önkol öne yatay olarak uzatılır, el, avuç içi yukarı gelecek şekilde düz tutulur ya da önkol tek bir hareketle kaldırılmaz yavaş yavaş aşağıdan yukarıya hareket ettirilir.

Bu hareket Akdeniz kaynaklıdır. Malta'da yasaklanmıştır. Macaristan'da " at s.ki" olarak adlandırılır.

Jacques Tati'nin ilk filmi olan *Jour de fête*'te postacı François, Amerikan posta memurlarını her gördüğünde bu hareketi yapar.

> *Önkol, onurlandırmak istenilen kişiye doğru uzatılır. Ardından çabuk ve kararlı bir hareketle sol el sağ pazının üstüne vurulur. Tık diye sağ*

kalkar, aynı zamanda sağ yumruk da enerjik bir şekilde kapalı tutulur.

Bu selamlama kendi başına yeterlidir ancak bazen buna, hepsi "Sen git de..." diye başlayan farklı küfürler de eklenebilir.

YVAN AUDOUARD,
Le canard enchainé, 29 Kasım 1972

– Söyle bakalım, dedi yaşlı kadın, bu doğru mu? İşleri buraya gizlenmeye gelecek kadar kötü mü gidiyor?

Genç atlı bir an "bu konuda tekrar konuşacağız" diye aklından geçirdi, sonra kamyonetin etrafında dönüp duran arkadaşlarına doğru iki adım attı, kısık bir farın ışığında geri döndü, sol elini sağ dirsek içine attı ve ağır yumruğunu havaya kaldırarak:

– Onların ümüklerini sıkacak, demedi deme anne, dedi.

JACQUES PERRET, *Un général qui passe*

28 yaşında, basında düzeltmenlik yapan Bay Georges Rubel, Saint-Germain Bulvarında, gösterilere katılmadan motosikletiyle geçerken, polis memurlarına koluyla yaptığı müstehcen hareketten dolayı 300 franklık cezaya çarptırıldı.

LE MONDE, 26 Haziran 1973

18.03

Sol el, kolun katlandığı yeri tutarken kapalı yumruğu öne doğru atmak

Müstehcen hareket, bir öncekinin eşanlamlısı, hareket bu defa ereksiyonu değil içe girmeyi simgeler.

18.04

Kapalı sağ yumrukla sol önkolu kaşıyormuş gibi yapmak

Dalkavukluk, birini pohpohlamak, yağ çekmek.

18.05

Sol elin parmaklarıyla, önkolu dikey olarak kaldırılmış sağ dirseği tutmak ve parmakları bilek etrafında döndürmek

Delilik. Dalga geçme hareketi.

Güney İtalya.

18.06

Açık tutulan eli, bir şey atıyormuş gibi öne doğru fırlatmak

Küçümseme.

Antikçağ konuşmacılarının halka hitaben yaptıkları hareket.

18.07

Önkol ve el açık tutularak sanki arkaya bir şey atıyormuş gibi yapmak

Umursamazlık. "Cehenneme kadar yolu var."

18.08

İki eli açık tutup, önkolu dirseklerden yana doğru açmak

Zayıflık. El etek çekme. "Elimden bir şey gelmiyor."

18.09

Avuç içini aşağıda tutup önkolla bedenin önünde gidip gelme hareketi yapmak

Hafifmeşreplik. "Bu, hafif bir kız..."

Güney Amerika.

18.10

Sağ önkolu havaya kaldırıp soldan sağa sallamak (ve tersi)

Olumsuz bir hareket, bir müzayedede açık arttırmayı durdurmak anlamına da gelir.

18.11

İki eli de aynı yönde tutarak uzatılmış sağ kolla bir yön gösterirken, sol önkolu göğüs üstünde katlamak

Trafik. Polis memurunun dört yol ağzında trafiği düzenlemek için yaptığı hareket.

18.12

Önkolu yüze doğru katlamak

Gelecek bir darbeden korunma.

Bu hareket gerçek ya da sahte bir korkuyu yansıtır.

18.13

Yüzün önünde önkol ve açık elle hızlı bir hareket yapmak

Küçümseme. Olumsuzluk. "Bunun hiçbir anlamı yok."

... Soluk benizli bir grup adamı bulmak, ceketlerine dikilmiş sarı bir yıldız olacaktı, bir hangara park etmişlerdi (nereye gideceklerdi?), park etmiş, iz sürmüşlerdi, ve içimiz sıkılarak, sivil adam ya da bize refakat eden Watchmann'ı onlara ilişkin sorgulamıştık, cevap yerineyse hızlı bir el hareketi aldık, yukarıdan aşağıya, sinek kovar gibi bir hareket, aynı anda da adam şöyle diyor: "Ach! Polnish!" ya da "Ach! Jude..." Tüm söylediği buydu.

René de Obaldia, *Exobiographie*

18.14

Bir kişiyi öne geçmesi için davet edercesine önden arkaya doğru elle bir hareket yapmak

Nezaket. Genelde bir sürücünün yayaya yaptığı bir harekettir: "Geçin rica ederim."

DİRSEK

19.01

Masaya dirsekle vurmak

Cimrilik. "Ne pinti!"

Uruguay. Güney Amerika.

19.02

Diğer elin avucuyla dirseğe hafifçe vurmak

a. Bir öncekiyle aynı anlamı taşır. Güney Amerika.

b. Almanya ve Avusturya'da bu hareket bahsedilen kişinin bir geri zekâlı olduğunu ifade eder.

19.03

Sol elle sağ elin dirseğine sertçe vurmak ve sağ elle, yukarıdan aşağıya, bir şey kesiyormuş gibi yapmak

Başından savmak, kovmak.

19.04

Önkolu havada, eli yumruk yapılmış sağ kolun dirseğine sol elle hızla vurmak

Müstehcen hareket.

Saldırganlık. Meydan okuma.

İtalya.

19.05

Sol elle, avuç içi arkaya gelecek şekilde kıvrılmış sağ elin dirseğine vurmak ve eli hareket ettirmek

Müstehcen hareket.

Bir öncekiyle aynı anlamı taşır, kaldırılan dirsekle arkaya bir şey atma eylemini bir araya getiren harekettir.

19.06

Kolu yatay olarak bedenin önünde kıvırıp, sağ elin avuç içiyle önde yatay olarak kıvrılmış sol kolun dirseğine vurmak

Uyarı. Dikkat.

Muhatabı olası bir ihanet karşısında dikkatli olması konusunda uyarma anlamındadır.

Hollanda.

19.07

Kolu kırıp, hızlı bir şekilde dirseği muhatabın yönünde kaldırmak

Tehlike. Saldırı.

Saldırılan ya da tehdit edilen kişinin kendini korumaya ve dövüşmeye hazır olduğunu gösterir.

19.08

Eller göğsün önünde, katlanmış ve inip kalkan dirseklerle bir kuş taklidi yapmak

Bu harekete tavuk sesleri de eşlik eder. Korkaklık.

" Suya düşmüş bir tavuk gibisin."

Kuzey Amerika.

19.09

Yanındaki kişiyi gizlice dirsekle dürtmek

Birisi bir şey kaçırırsa onu uyarmak için yapılır.

Frédéric Pellerin'e döndü. Sanatçı kendisini bir hareketler silsilesiyle yanıtladı:

– Ah sevgili dostum, onlar beni kabul etmedi!

Aksi şeytan! Ne istiyorsunuz ki?

Bunun üzerine Frédéric Regimbert'e dirsek atttı.

– Evet! Doğru! Şimdi tam zamanı! Ben gidiyorum!

Ve Regimbert sekinin üstünden atladı.

GUSTAVE FLAUBERT, *Duygusal Eğitim*

BİLEK

Kaskatı duran önkolla narin eli birbirine bağlayan bilek mekanik bir başarıdır, omurga konusunda bütünüyle başarısızlığa uğrayan yaratıcısı onunla gurur duyabilir. Onun sayesinde birçok hareketin yapılması olanak kazanır.

20.01

Ayakta, sol elle sağ elin bileğini tutarak durmak

Karşılama.

20.02

Sol elle aynı anda havaya kaldırılan sağ elin bileğine vurmak

Yola çıkış. Kaçış.

Hareketin canlılığına ve duruma göre: "Sıvıştı" ya da "Tüyüyoruz, kaçıyoruz" ya da emir kipiyle: "Kaç, kendini kurtar!" anlamına gelir.

20.03

Bileği sarkıtıp gevşek bir şekilde sallamak

Eşcinsellik şüphesi. Kadınsı davranış.

20.04

Sağ eli yavaşça kaldırıp sol elle bileğine vurmak

Bir öncekiyle aynı anlamı taşır. Bu suçlayıcı hareket özellikle Hollanda'da kullanılır.

20.05

Sağ elin ön yüzünü bilek üstüne koyup eli yavaş yavaş omza kadar çıkarmak

Üçüncü bir kişinin ne denli doyumsuz olduğunu anlatmada kullanılır: "Elini veren kolunu kaptırır."

20.06

Kazanan kişinin bileğinden tutup kolunu havaya kaldırmak

Toplum önünde onurlandırma.

20.07

Sağ elle mastürbasyon hareketini taklit etmek

Müstehcen ve hakaret içeren bir hareket.

Bazen yumruğu kapatmadan önce avuç içine tükürüyormuş gibi de yapılır. Bu hareketi Fransızlar "*Veuve Poignet*" [Dul Bilek] diye adlandırırlar.

20.08

Yumruk yapılmış sağ bileği, sol elle tutup sallamak

Müstehcen ve hakaret içeren bir hareket.

Kol hareketinin bir çeşitlemesidir.

Akdeniz ülkeleri.

20.09

Yumruk yapılmış sağ elin bileğini, onu saran sol elin içinde öne arkaya hareket ettirmek

Müstehcen hareket. Mastürbasyon.

Kol hareketinin bir çeşidi.

Ortadoğu.

20.10

Bir elle diğer elin bileğini tutup yukarıdan aşağıya, ileri-geri oynatmak

Müstehcen hareket.

Cinsel ilişki. Mastürbasyon.

20.11

Bilekleri birbirinin üstüne sanki birbirlerine bağlıymış gibi koymak

Teslimiyet. "Teslim oluyorum. Senin esirinim."

20.12

Anahtarı kilitte döndürüyormuş gibi yapmak

Kapatmak. Hücreye sokmak. Hapsetmek.

20.13

El yarı açık şekilde bileği döndürmek

Çalmak. Araklamak.

Bir şey çalan bir hırsızın taklidi.

20.14

Sağ elin başparmak tırnağıyla sol bilek damarını kesiyormuş gibi yapmak

İntihar.

> *– Tamam, bu gözler önünde, en ufak engelde... bu yükselen çizgi basıp gitmek istediğinde... Cırrt!... Bir usturayı açıp sol elinin bilek damarını keser gibi yaptı.*
>
> LUCIEN BOYER, *Qu'il était beau mon village*

20.15

Bilekleri avuçlar önde, parmaklar hafifçe katlanmış, yüzük parmakları kanca gibi birleştirilmiş bir şekilde çaprazlamasına birleştirmek

Kuşku. Bir üçüncü kişiye karşı duyulan şüphe. Güney İtalya.

20.16

Gevşetilmiş ya da hafifçe katlanmış kolun ucunda bileği, el açık olacak şekilde bir o yana bir bu yana döndürmek

Tereddüt, kararsızlık. "Hemen hemen. Şöyle böyle."

20.17

Eli bileğin üstüne dayayıp masanın üstünde piyano çalar gibi iki, üç ya da dört parmağı tıkırdatmak

Sabırsızlık. Sinirlenme.

20.18

Önkolları dikey olarak yukarıya kıvırıp, iki eli kendi ekseninde döndürmek

Çocuk oyunu. Bu harekete şu cümleler eşlik eder:
Tel sarar yavrum tel sarar
Tel bulamazsa ne sarar
Komşunun kızını sever.

20.19

Sağ elin işaret parmağıyla sol bileğe takılmış olan saatin üstüne vurmak

Gecikme. " Çabuk olun, geç kaldık."

Yirmi Birinci Bölüm

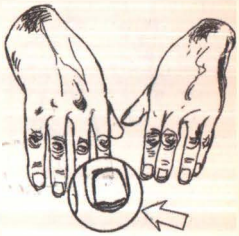
TIRNAKLAR

21.01

İki eli, avuç içleri aşağı gelecek şekilde uzatıp, on parmağın tırnakları görünecek şekilde düz tutmak

Temizlik ispatı.

Genellikle yatılı okullarda, öğretmen öğrencilerden tırnaklarının ne kadar temiz olduğunu göstermelerini istediğinde yapılır.

Sınıfın sonuncularından, bir çizgi üzerinde sıraya geçip, parmaklarını göstermeleri istenmişti. Ve şırrak! Tırnakların üstüne bir darbe indi! Kızılcık sopasının bir özelliği kırılmamasıdır, ancak incecik kıymıklara ayrılır ve usta bir el tarafından kullanılıyorsa son derece eğitici bir darbe yaratır.

André Billy, *La Terrasse de Luxembourg*

Kuru beş parmak yerine onunu göstermek, iyi iş...

Isidore Ducasse, 22 Mayıs 1869

21.02

Tırnak ucunu dişlere vurmak

Ret. Hiçlik.

Bu hareketi yapan kişinin elinde hiçbir şey olmadığı ya da karşısındakinin hiçbir şey elde edemeyeceği anlamını taşır.

Avrupa ve Arap ülkeleri.

21.03

Başparmağın tırnağını tüm çene boyunca dişlerin üzerinden geçirmek

Ret. Hiçlik.

Bir önceki hareketin bir çeşitlemesi.

21.04

Başparmağın tırnağını sert bir hareketle üst çenenin dişlerinin altına vurmak

Tehdit. Kızgınlık. Kışkırtma.

Akdeniz ülkelerine ait bir hareket.

21.05

Başparmağın tırnağına bir öpücük kondurup hızla dudaktan uzaklaştırmak

Yemin. "Yemin ederim."

Bu öpücük bir haçın üstüne konan öpücüğün yerini tutar.

İspanya. Güney Amerika.

21.06

Sinirli bir şekilde tırnak yemek

Sinirlenme.

Bu hareket, özel bir mimikle, karşıdaki kişinin ya da herhangi başka birinin, davranış ya da sözleriyle sizi sinirlendirdiğini ifade eder.

21.07

Başparmağın tırnağını kemirmek

Rahatsız olma. Sabırsızlık.

21.08

İki eli yumruk yapıp bir elin başparmak tırnağını ötekininkine vurmak

Alaycı bir şekilde alkışlamanın komik bir yolu.

21.09

Bir başparmağı ötekinin üstüne dayayıp bir böceği ezermiş gibi hafifçe döndürmek

Alay. Üstünlük. "Seni bir böcek gibi ezeceğim." İspanya.

21.10

Bir elin tırnaklarına üfleyip daha sonra ceketin üstüne sürtmek

Kendinden memnuniyet, bunu hak ettiğine ya da haklı sebepleri olduğuna inanmak.

Yirmi İkinci Bölüm

EL

El, araçların aracıdır.

Aristoteles, *Ruh Üstüne*

İnsan bedeninde, kolların ucunda bulunan ve doğanın kendisine tüm sanat ve zanaatları gerçekleştirme yetisini verdiği bölüm.

Furetière, *Dictionnaire Universel*, 1690

[İnsanda], kolların ucundaki, önkola eklemlenmiş geniş bir parçadan oluşan ve ucunda beş eklem (parmaklar) bulunan organ; bu eklemler de kendi içlerinde bölümlere ayrılırlar ve içlerinden biri (başparmak) diğer dördünün karşısına geçebilir; doğal dokunma ve tutma aracıdır; bununla beraber, özel bir anlama ve hareket organıdır.

Institut National de la Langue Française

Elin beş parmağı.
Jean Veber'in deseni.

Elle ne yapılır? İsteriz, söz veririz, çağırırız, kovarız, tehdit ederiz, yakarırız, yalvarırız, inkâr ederiz, reddederiz, soranız, takdir ederiz, sayarız, itiraf ederiz, pişman oluruz, korkarız, utanırız, şüphe duyarız, öğretiriz, emrederiz, belirtiriz, cesaretlendiririz, yargılarız, şahitlik ederiz, suçlarız, itham ederiz, hakaret yağdırırız, aşağılarız, meydan okuruz, küseriz, okşarız, alkışlarız, şükrederiz, küçük düşürürüz, alay ederiz, uzlaştırırız, tavsiye ederiz, yüceltiriz, ağırlarız, sevindiririz, yakınırız, üzeriz, yüreklere su serperiz, umut kırarız, şaşırırız, yazarız, susarız; daha ne olsun? Dille yarışırcasına bir çeşitlilik ve çokluk.

MONTAIGNE, *Denemeler*, II, 12

Yemek yemeye, içmeye, yıkanmaya, saç yapmaya, kapıyı açma ve kapamaya, işemeye, haç çıkarmaya ve asker selamı vermeye yarayan el.

PIERRE BETTENCOURT,
Le Littorama ou la triomphe de la roue libre

Sağ elimi duruşundan tanıyorum: Sağımdadır; sol elim de solumda. Ancak bazı istisnai durumlar da vardır: Şu an senin sağ elin benim solumdadır, sol elin de sağımda. Antik Roma'da erkekler cübbelerini sağ elleriyle, kadınlarsa giysilerini sol elleriyle tutardı: yani giysilerimizdeki düğmelerin yerini bile biz icat etmedik. Bugün hâlâ, demokratik olmaktan ziyade teokratik olan ülkelerde hırsızın eli kesilir. Bu hareket bu *Sözlük*'ün konusu dışındadır.

Tüm hareketler sağ elle yapılır, sol el pis işler içindir; solaklar benden başka tavsiye beklemesin.

Birçok el vardır kullanılan örneğin:

- *Adaletin eli.* Bu, krallığın işaretlerinden biridir, kraliyet asasının ucunda yer alır. Adaletin eli, fildişinden yapılmış, açık tutulan, parmakları havada, küçük bir eldir; yargının gücünü, kraliyetin en önde gelen gücünü ifade eder. Yerine tam oturacak şekilde Hutin [inatçı] diye anılan X. Louis'nin bastırdığı madeni paralar, üzerlerinde, adaletin elini taşıyan asanın bulunduğu basılan ilk paralardır.
- *Adak eli.* Bronz ya da mermerden yapılmış, antik Yunan-Roma döneminde bir tanrıdan bir dilek dilemek ya da şükretmek için ona sunulan eldir.
- *Şöhret eli.* Kurutulmuş ve asılmış bir eldir, bir mum katlanmış parmaklar arasına konur ve ona sihirli güçler vakfedilir. Bunların arasında en önemlisi, mum ışığının değdiği kişilerin hareketsiz kalmasıdır.
- *Fatma'nın eli.* Fatma, Hz. Muhammed'in 606 yılında doğan kızıdır. Eli, kem gözlere karşı na-

zarı engelleyen bir tılsımdır; Allah'ı ve Peygamberin beş parmağında taşıdığı beş ana kuralı ifade eder. Fatma'nın eli genellikle kadınlar tarafından, örneğin pandantif olarak kullanılır.

– *Masör eli.*

Ve üç silahşorlar
Ellerindeki beş parmakla
Hemen asıldılar
Denizaltının manivelasına.
JACQUES PRÉVERT

Hermann-Paul,
"El şakaları", *Le Sourire*,1900.

22.01

Eli avuç içi öne gelecek şekilde kaldırıp öne arkaya hareket ettirmek

Selam. Görüşürüz.

İşte belki de hayatımın son günü
Güneşi selamladım sağ elimi kaldırarak
Ama selamlarken ona elveda demedim –
Hayır, daha ziyade göstermenin bir yoluydu,
Her şeyin bundan ibaret olduğunu görmekten
Ne denli mutlu olduğumu.

FERNANDO PESSOA,
Poemos completos de Alberto Caeiro

22.02

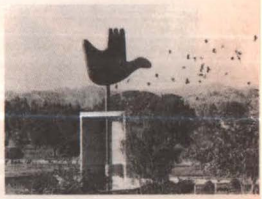
Eli kolla beraber çok ya da az gergin tutarak kaldırmak

Soru sorma girişimi. El kaldırarak oylama.

Hiçbir şekilde politik olmayan sebeplerden dolayı, kapalı bir yumruktansa açık bir eli daha çok seviyorum; bu, yakın dostum Nehru'yu çok ilgilendirmişti.

LE CORBUSIER

Pencab'da bulunan Çandigarh'ta Le Corbusier 15 m yüksekliğinde bir el inşa etmişti.

Çandigarh'taki Açık El, (1950-1965) Le Corbusier

22.03

Bir parıltıyı anlatmak için elin beş parmağını açmak

Hayranlık. Işık parıltısı.

"L'era un masna, con due oci, pff!," bu, gözleriyle yaptığı bir haylazlıktı... beş parmağını zamanla ışıltının nasıl kaybolduğunu göstermek için açtı, anıların muğlak magmasındaki iki mavi ve capcanlı göz göründü.

ROSETTA LOY, *La Bicyclette*, 1974

22.04

Düşmana yöneltilmiş, parmakları açık eli kaldırmak

Beddua.

Akdeniz ülkeleri.

22.05

Avuç içi önde, parmaklar hafifçe açılmış bir şekilde eli yukarı kaldırmak

Biraz uzaktaki ya da kalabalığın içindeki birini dostça selamlama.

22.06

Avuç içi öne gelecek şekilde eli gergin tutma

Irkçılık karşıtı hareketin simgesi.

Fransa'da sarı renktedir ve üzerinde "Arkadaşıma dokunma!" yazar.

SOS-Irkçılık tarafından 1984 Kasımında kabul edilmiştir.

ARKADAŞIMA DOKUNMA

22.07

Beyaza boyanmış avuç içini gergin tutarak öne doğru kaldırmak

Barış.

Tüm şiddet içeren tutumlara karşı olan barışçı gösteriler esnasında kalabalığın yaptığı hareket.

22.08

Eli düz tutup avuç içi hafif yere dönük olacak şekilde kaldırmak

Elde silah olmadığını gösteren Roma selamı.

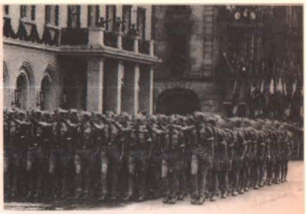
İtalya, İspanya, Almanya'da bu hareketin farklı şekilleri faşistler tarafından uygulanmıştır.

22.09

Kolu yukarıya doğru, avuç önde olacak şekilde dik tutmak

Faşist selamı.

Almanya'da "*Heil!*," İtalya'da "*Eya!*" diye bağırarak bu harekete eşlik edilir.

Hitler genç Hitlercileri denetliyor, 1936.

22.10

Kolu kıvırarak, önkol yukarıda, avuç önde selam vermek

Adolf Hitler tarafından kullanılan faşist selamı. Hızlıca yapılan bu hareket Führer'in Roma selamından uyarladığı bir harekettir.

Hitler

22.11

Kolu, avuç aşağı gelecek şekilde öne doğru uzatmak

Kendisini alkışlayan kalabalık karşısında bir politik liderin yaptığı hareket.

22.12

Avucu halka doğru tutup, önkolu yukarı kaldırmak

Kutsama.

XVI. Benedictus, Saint-Paul'de, ROMA, 2005
© R.Anticoli/Gamma.

22.13

İngiliz kraliçesinin küçük el hareketi

Eşi olmayan, tek bir kişiye mahsus hareket.

İngiliz Kraliçesi II. Elisabeth Buckingham Sarayı'ndan çıkarken, 2000.
© Stephen Lock /FSP/Gamma.

Başkan George W. Bush
Beyaz Saray'da, Mayıs 2004.

22.14

Uzaklaşırken arkasına yarım dönüp arkada bırakılan açık elle küçük bir hareket yapmak

George W. Bush'un geleneksel hareketi.

22.15

Fotoğraf makinesi objektifine açık elle hareket yapmak

Fotoğraf çekilmesini ret.

22.16

Asker selamı

Bkz. 2.07, General Poilloüe de Saint-Mars'ın genelgesi.

Ulusal ordu sayısıyla doğru orantılı olarak çok sayıda askeri selam vardır. Sağ el kepe, şapkaya ya da bir başka başlığa dokunur, kah dikey olarak kah düz, selam verilen üstün karşısında parmaklar gergin tutulur.

Yol boyunca, Kirdiler, sağ ellerinin içiyle kalçalarına vuruyorlar, ardından da asker selamı veriyorlar. Yerli askerlerin selamlama yorumu. Milis erlerinin eşleri, onlar da aynı hareketi yapıyor... (28 Ocak [1932])

MICHEL LEIRIS, *L'Afrique fantôme*

Fidel Castro, Havana, Haziran 1988.
© Françoise De Mulder/Roger-Viollet.

22.17

Açık avucu bardak şeklinde, hafifçe döndürerek eli öne uzatmak

Sunmak.

22.18

Önde ya da hafifçe yanda el parmaklarını gevşekçe salmak

Tehlikeden kurtulmak, gerçek ve mecazi anlamda.

"Çok sıcak gelmişti! Neyse ki paçayı ucuz kurtardım!"

22.19

Eli düz tutup kendi önünde dalgalandırmak

Tereddüt, kayıtsızlık.

"Şöyle böyle. Ne evet ne hayır."

22.20

Eli düz bir şekilde göğse doğru tutmak ve sağa sola dalgalandırmak

Tereddüt.

"Az çok; şöyle böyle."

22.21

Eli omuz hizasında açık tutup, avuç içi öne gelecek şekilde yavaşça hareket ettirmek

İnkar, ret.

22.22

Eli düz tutup, dört parmağı birçok defa katlayıp açmak

Selam. Merhaba ve hoşçakal, uzaktan yapılır.

Başka bir çeşidinde parmaklar birbiri ardı sıra hareket ettirilir.

22.23

Havadaki eli muhataba doğru yönelterek parmakları avuç içine birçok defa katlamak

Çağrı: "Gelin, yaklaşın."

Japonya.

22.24

Aynı hareketi yere doğru yapmak

Aynı çağrının daha gizlice yapılması

Japonya.

22.25

Eli önden arkaya doğru hareket ettirmek

Kovma: "Defol!"

22.26

Avuç içini dümdüz yukarıya, omuz hizasına gelecek şekilde kaldırmak ve başı arkaya atmak

Sadakat yemini.

22.27

Kolu kıvırıp önkolu yukarı kaldırmak, avuç içi önde olacak şekilde parmakları birleştirip omuz hizasına getirmek

Sadakat yemini.

22.28

Önkolu, avuç içi önde olacak şekilde kaldırmak

Yemin. Mahkeme önünde yemin edilirken yapılan hareket. "Yalnızca doğruyu söyleyeceğime yemin ederim."

> *Titreyen fakat tatlı bir şekilde çınlayan bir sesle Lady Beltham sağ elini kaldırarak "Yemin ederim!" dedi.*
>
> PIERRE SOUVESTRE VE MARCEL ALLAIN, *Fantomas*, 1911

22.29

Kutsal bir kitabın (İncil, Kuran...) üstüne sol eli düz bir şekilde koyup sağ eli havaya kaldırmak

Bir öncekinin çeşitlemesi. Kutsal yemin.

Bu Amerika Birleşik Devletleri'nde kullanılan yemin etme şeklidir.

22.30

Avuç içi öne gelecek şekilde eli havaya kaldırmak

Çağırma. Yardımcıların dikkatini çekme çağrısı. Hitap hareketi.

22.31

Muhataba sol elin avuç içinin üst kısmını göstermek

El çizgilerinizi okuyacak olan falcıya eli göstermek.

22.32

Eli tabutun üstüne koymak

Ölüye saygı. Son veda.

Çeşitleme: 2005 yılı Mart ayında İtalya Cumhurbaşkanı, Giuliana Sgrena isimli bir rehineyi korurken, bir Amerikan devriyesi tarafından Irak'ta öldürülen gizli servis görevlisi Nicola

Calipari'nin ulusal cenaze töreninde, iki elini düz bir şekilde uzun bir süre, Roma Havaalanı'na getirilen tabutun üstünde tutar.

22.33

Açık tutulan eli, avuç içi aşağıya doğru gelecek ve parmaklar bitişik şekilde yukarıdan aşağıya hareket ettirmek

Hoşçakal.

Yetişkinlerin kullandığı bir harekettir.

(Bir sonraki hareket çocukların bunu nasıl yaptığını anlatıyor).

22.34

Açık tutulan eli, avuç içi öne gelecek şekilde, parmakları açıp kapayarak ve hafifçe bilekten oynatarak hareket ettirmek

Hoşçakal.

Çocuk hareketi.

22.35

Avuç içi yukarıda, dört parmağı açıp kapayarak eli hareket ettirmek

a. Çağrı: "buraya gel!"

Fransa, İngiltere, Hollanda.

b. İtalya'da veda işaretidir.

22.36

Avuç içi aşağıya doğru tutularak, dört parmağı açıp kapayarak hareket ettirmek

Çağrı.

İtalya, İspanya, Tunus.

22.35 ve 22.36 no.'lu hareketler, karışıklık yaratan "yanlış anlaşılma" örnekleridir.

22.37

Eli, avuç içi yukarı gelecek şekilde düz tutarak muhataba doğru yöneltmek

Meydan okuma: "Bahse girer misiniz?"

22.38

Bir eli muhatabın yüzüne, avuç içi öne gelecek, resimdeki gibi bir etki yaratacak şekilde hızlıca açmak

Yunanistan'da çok sık kullanılan hakaret, "Montza hareketi" olarak bilinir, genelde araba kullananlar tarafından yapılır. Size, bir turist olarak, durmanızı ya da geri çekilmenizi ifade eden bir hareketle karıştırılabilir.

Bu hareketin kökeni suçluların sokaklarda teşhir edildiği döneme kadar gider; kalabalık onların yüzlerine çöp atardı. Buna cinsel bir yan anlam da eklenir: Eldeki beş parmak, hakarete uğrayan kişinin kızkardeşine yapılan beş tecavüzü ifade eder.

22.39

Avuç içleri öne gelecek şekilde rakibe doğru iki eli açık olarak fırlatmak

Bir öncekinin bir çeşitlemesi ancak daha abartılısı, çünkü bu sefer bir yerine iki el kullanılmaktadır.

22.40

Eli kapatarak tüm parmakları birleştirmek

Alay. Antoine Oudin'in (1640) "tavuk götü" diye adlandırdığı hareket.

22.41

Eli, yatay olarak bedenin önünde ileri geri oynatmak

Zina.

Bu dünyada yer alan kaç krallıkta... (Trim burada, paragrafın sonuç bölümüne dek, durmadan sağ elini ileri geri sallamaya başladı).

LAURENCE STERNE, *Tristram Shandy*

22.42

Açık tutulan eli, yüzün önünde bir yelpaze gibi ileri geri sallamak

Olumsuzluk.

Burada olumsuzlama hareketini hareketsiz kalan baş yerine el yapar.

Japonya.

22.43

Eli, çukurlaştırılmış avuç içi yukarıya dönük şekilde, yatay olarak hafif uzatmak

Dilencilik.

22.44

Avuç içi dümdüz ve başparmak ayrı, eli hafif uzatmak

Bir ödeme talebi.

22.45

Avuç içi yukarıda, eli açık tutmak ve parmakları birçok defa bükmek

Ödemek.

Güney Amerika.

22.46

Eli vermek için uzatmak

Bu bazen ikircikli bir hareket olabilir, verici sadece veriyormuş gibi yapıyordur.

Cömertliğim, kısa bir hareket.

COLETTE, *La naissance du jour*

22.47

El yatay konumda, dirsek kalça hizasında katlanmış

Hakemlik. Tenis: Top çizgiye değdi ama içeride.

22.48

Eli, avuç içi öne gelecek şekilde sanki bir şeyi itiyormuşçasına açıp aynı anda da bunlara şahit olmamak istercesine başı yana çevirmek

Hitap hareketi. İğrenme. Tiksinti.

İstihkamcı Camember'in savunma avukatı M. Bafouillet'nin yaptığı hareket.

İstihkamcı Camember Avukat – Efendiler, o görkemli geçmişin üstünü örtelim öyleyse! Onun o zavallı babasını düşünün, bir ayağı mezarda olan o seksenlik ihtiyarı, o her şeye karşın her zaman erdem yolunda ilerlemiştir!...

22.49

El açık, işaret parmağı, orta parmak ve yüzük parmağı birleştirilmiş bir şekilde, başparmak ve serçe parmağı avuç içine doğru katlamak

Takdir. Kutsama.

Antikçağdan beri bilinen dini bir hareket.

22.50

El ayasıyla, bir diğer oyuncunun arkada tuttuğu ele vurmak

Çocukların cız oyununda yapılan hareket.

22.51

Eli, bel hizasında tutup hızlı bir şekilde sanki bir şey atıyormuş gibi birden toprağa çevirmek

Hakaret. "Çöp bu. Hiçbir önemi yok. Umrumda değil."

22.52

Raketin ortasına serbest olan elle vurmak

Teniste rakibe yapılan övgü anlamındadır.

22.53

Masanın üstünde parmak uçlarıyla piyano çalmak

Sabırsızlık.

22.54

Elle, bir restoran köşesinde masa üzerine yazıyormuş gibi yapmak

Çağrı. Garsondan hesap isteme.

22.55

Sağ elin işaret parmağıyla (kalem) sol elin avuç içine (kağıt) yazar gibi yapmak

a. Yazmak. "Bana yazın."

b. Aynı hareket okumayı da ifade edebilir, bu durumda işaret parmağı öteki elin avucunda hayali bir metni takip eder.

22.56

Avuç içini bir tas şeklinde ya da yarı kapalı yumruğu maşrapa şeklinde, ağza yaklaştırmak ve başı arkaya doğru hafifçe atmak

Susamak. İçmek.

22.57

Eli düz tutup masanın üstünde yarım daireler çizerek kaydırmak

Hırsızlık.

Masanın üstünde bulunan parayı yürütme taklidi. Aynı zamanda bu hareket "ödeme zamanı" ifadesi de olabilir. Güney Amerika.

22.58

Düz tutulan eli masanın üstünde yarım daire çizecek şekilde kaydırmak

Bir önceki hareketin aynısı ancak burada masadakileri toplamak yerine yumuşak bir maddeyi masaya yaymak anlamındadır.

Batmak. Bir durumdan çıkamamak. "İçinde yüzüyorsun..."

22.59

Bir nesneyi (bir kağıt para örneğin) önce dudaklara ardından alna koymak

Saygılı bir memnuniyet.

Arap ülkeleri.

> *Yılbaşını kutlamak için taksiye, yolculuk tutarının iki katını ödüyorum. Paraya bakıyor, onu törensel bir edayla iki elinin arasına alıyor, defalarca öpüyor, ardından alnına götürüyor ve fikrimi değiştireceğimden korkarak son hızla işine geri dönüyor.*
>
> Paul Fournel, *Poil de Cairote*

22.60

Sağ elle, avuç içi masaya dönük biçimde, büyük bir dairesel alanı süpürmek

Bir bütünü ele alıp kanıtlamaya yönelik hitap hareketi, özellikle Jacques Chirac'ın çok kullandığı bir hareket.

22.61

Sağ eli açık olarak yanlamasına muhataba doğru yöneltmek

Tokatlama tehdidi.

Genelde bir yetişkinin çocuğa yaptığı bir harekettir.

22.62

Kapalı eli hayali bir kolu çeviriyormuş gibi başın yanında hareket ettirmek

Sinema, gerçek ve mecazi anlamıyla.

Bu hareket aslında, eski kamera ya da projeksiyon makinelerini çalıştırırken kullanılan hareketi yansıtır.

22.63

Eli boşlukta bir şey yakalıyormuş gibi hareket ettirmek

Hırsızlık: "Hırsıza dikkat!."

İtalya.

22.64

Eli, başparmağın üstüne diğer dört parmağı birleştirip katlayarak, açıp kapatma hareketiyle bir gaga gibi oynatmak

Sessizlik: "Kapa gaganı. Kes sesini!"

22.65

Eli, bir demet gibi yukarıya doğru kavuşturulmuş parmaklarla hafifçe oynatmak

Soru: "Ma... que... Che vuoi?" (Ne istiyorsun?")

İtalyan ulusal hareketi.

22.66

Kaldırılan eli muhataba doğru düşürmek

Ret. Olumsuzluk.

"Kes artık sesini!"

22.67

Bir demet haline getirilmiş, yukarıya kaldırılmış eli aşağıya doğru hareket ettirmek

Başarısızlık. Beceriksizlik.

Alaycı bir şekilde: " Hayatta hiçbir şeyi başaramayan biri!"

22.68

Eli, avuç içi aşağı gelecek şekilde yere doğru indirmek

Boyut. Küçük.

Bu hareket muhatabın çocuklarının boyunu anlatmada kullanılır.

22.69

Eli kaldırıp, beş parmakla yukarıyı gösterir halde, demet şekline getirerek uçlarını kasıp gevşetmek

Korku. "Ne korkunç! Onları yok etti!"

22.70

Bir demet haline getirilmiş parmak uçlarını üflemek

Sıcaklık. Yanma.

22.71

Sağ eli kaldırıp, bir iğrenme ifadesiyle başı çevirerek hızla indirmek

Tiksinti. Düş kırıklığı.

"Ach! Scheisse!" Almanya.

22.72

Ele hayali bir kupa şeklini verip ağırlık tartıyormuş gibi yapmak

Müstehcen hareket. Hakaret.

Rakibin hayalarını tartıyormuş gibi yapmak.

İspanya'da bu harekete *"huevon"* (haya) adı verilir.

İspanyolca konuşan ülkeler. Güney Amerika.

22.73

Kapalı yumruğun eklemleriyle ya da parmak uçlarıyla en yakındaki tahta parçasına dokunmak

Batıl inanç. Bu "tahtaya vurma" hareketidir. Sözüm ona kötü şanstan korunmak için yapılır.

Başka çeşitlemeleri de vardır, örneğin Hollanda'da masanın altına vurulur (boyanmamış ve cilalanmamış olması gerekir).

22.74

Bir otomobil sürücüsünün, avucuyla direksiyonu bırakmadan sağ elini yavaşça kaldırması

İrlanda'da başka bir sürücüye nezaket selamı.

Aynı zamanda el direksiyonda kalacak şekilde sadece işaret parmağı kaldırılarak da yapılabilir (Avrupa'da ağır yük taşıtları ve otobüsler arasındaki selamlaşma).

22.75

Eli, avuç içi havada ve konuşan kişi tarafından görülmeyecek şekilde, kendi önünde hareket ettirmek

Selam. Merhaba ve hoşçakal.

Tipik bir İtalyan hareketi.

22.76

Açık tutulan eli havaya kaldırarak hafif bir dönme hareketi yapmak, buna bazen bir parmak şaklatması da eşlik edebilir

Serbestlik: "Dalga geçiyorum."

22.77

Kaldırılan elin parmaklarıyla yumuşak bir şeyi sıkıyormuş gibi yapmak

Tembellik: "Vaz mı geçiyorsun?" Çingene camiası.

22.78

Eli yüz hizasına açık olarak kaldırıp işaret parmağıyla başparmağa dokunmak

Gösterme. İspatlama.

22.79

El parmaklarını demet haline getirerek parmak uçlarına dokunmak

İspatlama.

22.80

Eli çevirerek parmakları açıp hafifçe oynatmak

Bu harekete bir de hayal kırıklığı ifadesi eşlik eder.

Hayal kırıklığı. Bilmezlik. "Hiçbir şeyden haberim yok."

22.81

Eli yüz hizasında tutarak, tersi yukarı gelecek şekilde hızlıca sallamak

Abartılı şaşkınlık.

"Demek öyle... Vay vay vay..."

22.82

Eli çapa gibi yapıp, parmaklar eğik ve ayrı olacak şekilde öne doğru uzatmak

Almak, çıkarını koruma.

Arap ülkelerinde bu, yüzü tırnaklama tehdidi anlamına gelir.

22.83

Kapalı ve muhataba yöneltilmiş eli, hızlıca açmak

Kovma: "Defol! Yok ol!"

22.84

Eli kapalı tutarak sırasıyla başparmak, işaret parmağı, orta parmak, yüzük ve serçe parmağını açmak

1'den 5'e kadar saymak.

Açık el 5 sayısını gösterir.

22.85

Eli (ya da iki eli) kaldırarak, uzaktaki bir muhataba bazı sayıları göstermek için hızlıca açıp kapatmak

Saymak.

> *Yetenekli ve kibar daktilograf kaldırımda durdu, beşinci kattaki pencerelerden birine altı-yedi parmağıyla birtakım işaretler (saat, aşk) yaptı (polis memuruna göre "stratejik bir oyun"du bu).*
>
> Carlo Emilio Gadda,
> *Quer pasticciaccio brutto de via Merulana*

22.86

Avuç içine önce başparmağı sonra işaret parmağını, orta parmağı, yüzük ve serçe parmaklarını katlamak

Saymak.

Japonlar 1'den 5'e kadar böyle sayarlar. 6'dan 10' a saymaya devam etmek için aynı hareketin tersi yapılır, yani serçe parmağı, yüzük parmağı, orta parmak, işaret parmağı ve başparmak kaldırılır.

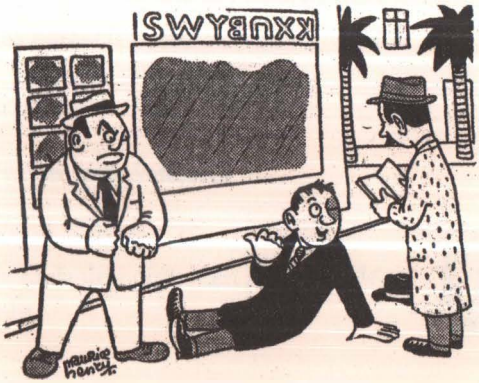
22.87

Avuç içine katlanmış başparmak dışındaki diğer parmakları açarak eli göstermek

Hakaret. Japonya.

Bu dört parmak muhatabı, alt sınıftan, hor görülesi bir kişi, mezbahada ya da kasap dükkanında çalışan biri olmakla itham eder.

– Tam olarak ne demek istedi?
Maurice Henry'nin deseni, *Carrefour*, 7 Şubat 1950.

YUMRUK

Beş parmağın birleşmesiyle eli kapatarak oluşturulan yumruk, insanın doğal savunma aracıdır. Yumruk güçtür, enerjidir, yiğitlik ve şiddettir. Yumruk hareketleri erkeğe özgüdür; kadınlar az kullanır.

22.88
Yumruğu muhataba doğru sallamak

Tehdit.

Bu, bir erkeğin, dünyanın neresinde olursa olsun, yaptığı zaman tek anlama gelecek bir harekettir. Kaş hareketi ve sözlü tehditler eşliğinde yapılır: "Gününü göreceksin!"

22.89
İki eli yumruk yapıp, kolu katlamak

Boksör duruşu.

Tehdit ve şiddet hareketi.

Ancak saldırı, fazla ileri gitmeden hakaretlerle sınırlı kalabilir.

22.90
Kaldırılan yumruğu hareket ettirmek

Hitap. Konuşmacının, kanıtlarının ya da düşüncelerinin gücünün altını çizmek için yaptığı hareket.

22.91
Sıkılmış yumruğu kendine çekmek

Cimrilik, pintilik. Japonya.

22.92
Yarı kapalı yumrukla mastürbasyon taklidi yapmak
Müstehcen hareket.
Yunanistan'da kullanılan bir hakaret tipi, bu hareket "enayi"den çok "otuzbirci" demeye gelir.

22.93
Yumruğu muhataba karşı tutup öne arkaya sarsmak
Müstehcen hareket. Hakaret.

22.94
Yumruğu sıkarak birçok defa ileri geri sallamak
Müstehcen hareket.
Hakaret içeren ret.
Güney Amerika.

22.95
Yumruk yapılmış sol elin üstüne, açık sağ elin avucuyla ses çıkartacak şekilde vurmak
"Nasıl koydum" anlamında müstehcen hareket.

22.96
Sağ elin işaret parmağıyla sol yumruğa vurmak
Bir öncekinin çeşitlemesi. Daha ölçülü bir hareket.
Cezayir.

22.97
Yumrukları sıkıp, başparmaklar üste gelecek şekilde ıslak bir süngeri sıkıyormuş gibi yapmak
Sinir, muhatabını boğma isteği.

22.98

Alnı yumruklamak

İnat. Muhatabın kalın kafalı olduğu, hiçbir şeyi anlamadığı ya da anlamayı reddettiği anlamına gelir.

22.99

Kapalı yumruğu ısırmak

Yapay ya da gerçek sıkıntı.

22.100

Kazananın yumruğunu sert bir şekilde havaya kaldırması

Zafer. Müstehcen olma sınırındaki kazanma hareketi, yenilene gerçek bir meydan okuma.

David Douillet 1996 Olimpiyat Oyunları'nda. © Gamma.

22.101

Sağ (ya da sol) yumruğu kaldırmak

İşçi hareketlerinin ya da komünist partilerin uluslararası toplum içinde yaptıkları hareket.

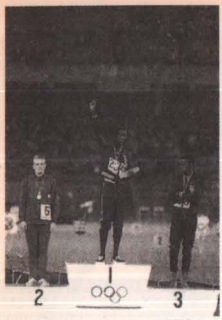

Haziran 1968 afişi (Fransa).

> *30'lu yıllarda, Hitler'in iktidara gelmesinden önce, Hamburglu dok işçileri yumrukları havada bağırırlardı: "Rote Front" (Kızıl Birlik). Selamlaşmak için önce açık ellerini havaya kaldırır, parmaklarını açar, ardından parmakları birleştirip eli kapatırlardı. İlk hareket bölünmeyi, ikincisi birleşmeyi simgelerdi.*
>
> (M.Ajoujes'ın *Le Monde*'da yayınlanmış bir mektubundan, 2 Mart 1976).

Paris, Ekim 1936. Robert Capa'nın fotoğrafı. © Cornell Capa / Magnum Photos.

Olimpiyat Oyunları, Meksika 1968

İşçi sınıfının hakimiyeti boş bir sözden başka bir şey değil, yine de Malraux'nun L'Espoire'ında, yalan söylemekten aciz olduğu için, asker selamı vermek yerine yumruğunu havaya kaldırdığı için vurulan İspanyol cumhuriyetçisi o genç subayı biraz da üzüntüyle hatırlıyorum.

ROBERT ESCARPIT, *Le Monde*, 14 Şubat 1976

16 Ekim 1968, Meksika Olimpiyat Oyunları.

200 m'de altın ve bronz madalyaların sahipleri olan Tommy Smith ve John Carlos, Amerikan ulusal marşının ilk notalarında podyumun üstünde yumruklarını havaya kaldırıyorlar; 400 m'de madalya kazanmış Evans, James ve Freeman onları taklit ediyor. Olimpiyat ekibinden atılan ve kamptan kovulan bu siyahi atletler, Amerikan ırkçılığına karşı yaptıkları bu hareketle hayatlarına ve kariyerlerine zarar verdiler.

22.102

Yumruğu havaya kaldırıp dikey olarak yukarı aşağı sallamak

Hız: "Daha çabuk! Acele edin!."

22.103

Başparmağı yumruğun içine koymak

Batıl inanç. Yumrukları hızlıca sıkarak "iyi şans" dileğinde bulunulur. Bu hareket yazgıyı değiştirmek için parmakları çapraz konuma getirmekle eş anlamlıdır.

Almanya.

22.104

Yumruğu çeneye dayamak

Meditasyon duruşu. Poz.

22.105

Dirseği kırıp yumruk kapalı bir şekilde, önkolu uzatmak ve kadının elini bu yumruğun üstüne, yönlendirilmek üzere koyması

"Bir kadına el uzatmak" çok eski bir nezaket hareketidir. Kadın elini kavalyesinin yumruğunun üstüne içli dışlı bir teması engellemek için koyar.

> *Yemekten sonra kaleyi ve manzarayı seyretmek üzere Monsieur de Marseille'in yumruğuna elimi koydum.*
>
> MADAME DE SÉVIGNÉ

> *Sigognac, eğilip, aceleyle Isabelle'e yumruğunu uzattı, kadın baronun ceketinin yıpranmış koluna ince parmak uçlarıyla tutunmuştu, sanki bu hafif temasla cesaret vermek istiyordu.*
>
> THÉOPHILE GAUTIER, *Le Capitaine Fracasse*

22.106

Yumruğu iki hareketle yukarıya kaldırmak: Dirseği bedene yaslayıp ardından da göğe doğru hızlıca kaldırmak

Gösteri. İtiraz.

Bu harekete özellikle Asya'da kalabalık tarafından atılan bir slogan eşlik eder (Kore, Japonya).

22.107

Kapalı yumruğu çevirip öne doğru uzatmak

Sağırlık.

İşaret dili. (Duyma özürlülerin bilmesi gereken bir işaret).

22.108
Stilize bir gül tutan sıkılmış yumruk
Sosyalist partilerin sembolü.

22.109
Yumruğu diğer elin avucuna bastırmak
a. Yenilgiye uğratmak. Rakibi ezmek.
b. Aynı zamanda sabırsızlık işaretidir.

22.110
Yumrukla öteki elin avucuna vurmak
Sinirlilik. Vurma isteği.

22.111
– Sol yumruk kapalı, sağ elle önce işaret parmağının eklemi (Ocak: 31 gün),
– ardından işaret parmağıyla orta parmak eklemleri arasındaki çukur (Şubat: 28 ya da 29 gün),
– orta parmağın eklemi (Mart: 31 gün),
– ondan sonraki çukur (Nisan: 30 gün),
– yüzük parmağının eklemi (Mayıs: 31 gün),
– ondan sonraki çukur (Haziran: 30 gün),
– serçe parmağının eklemi (Temmuz: 31 gün),
– tekrar işaret parmağı ekleminden başlayarak (Ağustos: 31 gün) sol elle, sağ yumrukta sırasıyla aynı noktalara dokunmak,
– serçe parmağına gelinceye kadar devam etmek (Aralık: 31 gün).

Yılın aylarının kaç gün çektiğini hesaplamak için yapılan bellek eğitici bir yöntem.

İKİ EL

23.01
İki elle büyük bir daire oluşturmak

Kaba tehdit.
Rakibi "kıçını böyle genişletmek"le tehdit etmek (bkz. 17.27).
İtalya.

23.02
Kolları ayırarak iki eli açmak

Bilmezlik. "Hiçbir şey bilmiyorum."
Saf bir mimik eşliğinde İtalyanların çok sık kullandıkları bir hareket.

> *Bella ona dudağında bir gülümsemeyle baktı, neredeyse küstah bir edayla, elleri yana açık bir şekilde.*
>
> Luigi Pirandello, *Hatıralarımız*

23.03
İki elinin boş olduğunu göstermek

Masumiyet, bilmezlik.
Bu, aynı zamanda sihirbaz hareketidir:"Bakın ellerimde, ceplerimde hiçbir şey yok."

23.04
İki eli, düz bir şekilde arabanın üstüne koymak
Polisin suçlulara yaptırdığı hareket.
Kuzey Amerika.

23.05
İki eli hızlı bir şekilde ovuşturmak
Memnuniyet, kendinden hoşnut olma.

23.06
Bir elin başparmağını dik tutup öteki eli diğerinin yanında yatay ve düz tutmak
Vermutun Torino'da 19. yy sonundaki tanıtım hareketi "*Punt e Mes* " (bir buçuk).
Tüketici bir kafede vermut ısmarlamak için bu hareketi yapar. İtalya.

23.07
İki elin eklem yerlerini üst üste koymak
Taklit hareketi: örümcek ya da yengeç.

23.08
İki eli, birinin tersi diğerinin avuç içine gelecek şekilde üst üste koyarak sallamak
Anlamazlık. Tereddüt. "Anlamıyorum."
Kuzey Afrika.

23.09
Kendi önünde bir eli ötekinin çevresinde döndürmek
a. Küçük değirmen. Oyun.
b. Zorluk. Karmaşıklık. Girişilen eylem yuvarlak çizip durur, bir türlü gerçekten başlamaz.

23.10

İki eli düz bir şekilde, parmaklar birbirine değecek kadar yaklaştırıp göğsün üzerinde tutmak

Bu harekete kapalı gözkapakları eşlik eder.

Yolculuk.

Bir kehanet şeklidir, – eğer parmaklar birbirine değerse iyiye ve yolculuğun gerçekleşeceğine, değmezse de kötüye, yolculuğun gerçekleşmeyeceğine delalet eder.

Bedevi kabileleri, Arap ülkeleri.

23.11

İki elin parmaklarını çapraz şekilde birbirinin içinden geçirip bilekleri öne arkaya hareket ettirmek

Sıkıntı.

Af dilemek.

23.12

Kapalı yumruğun eklemleriyle öteki yumruğun eklemlerine vurmak

Bahis: "Hodri meydan!"

Akdeniz ülkeleri, Yakındoğu.

23.13

İki elin parmaklarını birleştirmek

Yalvarma. Yemin.

23.14

İki eli önde birleştirip yukarıdan aşağı hareket ettirmek

Yalvarma. Öfkelenme. İtalya.

23.15

İki eli kaldırıp bir birleştirmek, bir ayırmak

Ret. Olumsuzlama.

23.16

İki eli önde tutup bir şeyi sıkıyormuş gibi yapmak

Boğma tehdidi.

23.17

Elle öteki eli testereyle kesiyormuş gibi kesmek

Yol, çare.

Bu "ağaç testeresi" hareketi yola sokulacak işlerin olduğu ve ortada bir dümenin döndüğü anlamına gelir.

Güney Amerika.

23.18

İki eli dua eder gibi birleştirip başparmakla serçe parmağını diğerlerinden iyice ayırmak

Aptallık.

Birleştirilen iki el, bir eşeğin başını temsil eder.

İtalya.

23.19

Başparmakları iyice ayırarak bir elin avuç içini diğer elin tersine koymak

Aptallık.

Bir öncekinin çeşitlemesi, eller eşeğin başını, başparmaklar da kulaklarını temsil eder.

İtalya.

23.20

İki eli önde makas gibi çaprazlayıp birbirinden sertçe ayırmak

Son. Bitiş. "Bitti. Söyleyecek başka hiçbir şey yok."

23.21

Sol elin işaret parmağını, T şekli oluşturacak halde, diğer elin avuç içine dik olarak koymak

Toplantı. Ortak bir eylem için gruba birleşme daveti.

23.22

Düz tutulan sol eli, T şekli oluşturacak halde yatay duran sağ elin avuç içine dik olarak koymak

a. Zaman doldu. Olay bitti.

Bir öncekinin çeşitlemesi, birçok spor dalında, şantiyelerde, havaalanlarında vb kullanılır. Bitiş hareketi.

b. Deutsche Telecom'un tanıtım hareketi.

23.23

İki elle flüt çalıyormuş gibi yapmak

Blöf. İlgilenmeme. "Külahıma anlat."

23.24

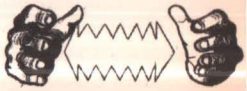
Elleri birçok defa yakınlaştırıp uzaklaştırmak.

Gülünecek şey. Akordeon çalarak "sıkışık, sıkı" kelimelerinin betimi.

Hughes Delorme, bir yaz günü, Havre'da, Frascati'nin deniz kenarındaki terasında oturduğunu anlatıyordu. Masadaki müşteriler sıcaktan bunalmışa benziyorlardı.

– İşte sıkıntıdan patlayan insanlar, diye düşündü Alphonse Allais: Yeterince egzersiz yapmıyorlar. Bu gidişata bir son demeli.

Bir müşteriye yaklaştı ve ondan hareketlerle "sıkı" kelimesini anlatmasını istedi. Sorguya çekilen kişi ilginç bir egzersize başladı. Açık tuttuğu ellerini birbirine yakınlaştırıp uzaklaştırıyor, baskı

düşüncesini ifade edebilmek için bu gel-git hareketini tekrar edip duruyordu. Bunun üzerine Allais bir diğerine yöneldi ve ondan da aynı betimi hareketlerle yapmasını istedi.

– Uzaklaşalım buradan, dedi, krize girdiklerinde tekrar geliriz.

Sonra, tüm müşterilerin "sıkı" kelimesini canlandırmaya ve hareketlerini birbiriyle karşılaştırmalarını görmek için Allais ve Delorme geri döndüler.

– Gördün mü, dedi Allais: aralarından birçoğunun tek bir nota bilmemesine rağmen onlara akordeon çalmasını öğrettim!

23.25

Birbirine geçmiş iki eli göğe doğru kaldırmak ve sinirli bir şekilde öne arkaya sallamak

İmdat çağrısı: "Yardım edin, Tanrı aşkına!"

Teslim olma, yalvarma hareketi.

23.26

Her elin işaret parmağı ve başparmağıyla halka oluşturup, çapraz tutulan ellerle zincir oluşturmak

İnsanlık zinciri. Güven sembolü.

CIC grubu tarafından kendi tanıtımlarında kullanılan hareket.

23.27

Sağ orta parmağı ender olarak da işaret parmağını sol yumruğun içine sokmak

Müstehcen hareket.

Cinsel birleşme benzetmesi.

Çeşitlemeleri için bkz. 26.22 ve 26.23

"Yunanlılardan beri ileri sürülenlerin hepsi yalan; Geometri ve düşüncenin geometrik sistem-

leriyle hiçbir yere varılamaz. Her şey bunun içindedir." Sağ işaret parmağını sol yumruğunun içine soktu.

JACK KEROUAC, *Yolda*

23.28

İşaret parmaklarını ve başparmakları birleştirerek bir dörtgen oluşturmak

Kadraj. Hedef.

23.29

Kapalı tutulan iki eli öne getirerek hafifçe kaldırıp indirmek

Taklit hareketi. Otomobil direksiyonu. Çocuk oyunu.

23.30

İki avucu birbirine yaklaştırıp işaret parmakları ve başparmaklarla tepesi havaya bakan, ikizkenar bir üçgen oluşturarak havaya kaldırmak

a. Bu hareket kadınlık üçgenini simgeler, 1960-70'lerde feminist hareketler esnasında benimsenmiştir.

> *Salak kelimesini nasıl görselleştirebiliriz? M.L.F.'nin öfkeli (tam anlamıyla) bayanları bu kelimeyi, gösteri yaptıkları günlerde, açık ellerini birleştirerek gökyüzüne çizdiler. Çok nefisti. Çok Matisse'variydi.*
>
> REMO FORIANI, *Les gros mots*

b. Güney Amerika'da bu hareket fahişeliği simgeler.

c. Aynı hareket masonlara özgü bir anlama da sahiptir (mason üçgeni).

Manastır hareketi.

23.31

İki elin başparmakları ve işaret parmaklarıyla, tepesi havaya bakan, ikizkenar bir üçgen çizmek

Manastır hareketi.

Teslis (Hıristiyan rahipleri için) ya da tektanrılı (mezarlıklarda bazı gömütlerin alınlıklarında görülür) dinlerde Tanrı.

23.32

Aynı hareketi yatay olarak yapmak

Ekmek.

Manastır hareketi.

23.33

İki eli, avuç içleri aşağıya gelecek şekilde önde tutup yavaşça birçok defa aşağı indirmek

Yavaşlatmak. Yavaşça.

23.34

Elleri alkış sesi çıkararak birbirine gürültülü bir şekilde çırpmak

Onayladığını göstermek için alkışlamak.

Uçak yolcuları çoğunlukla iniş sırasında öyle korkulu anlar geçirirler ki, pilot piste doğru bir şekilde indiğinde alkışlarlar.

23.35

Papazların, mayasız ekmeği vermek için iki eli kupa şeklinde tutmaları

Ayin.

23.36

Başı eğip, avuç içi yukarı gelecek şekilde iki eli açık tutmak

Şaşkınlık. Bilmezlik. "Hiçbir şey bilmiyorum."

23.37

Eli kapalı tutarak ama sıkmadan diğer elin avucuna vurmak

Müstehcen hareket. Oğlancılık.

> *Rout' kapalı duran ama sıkılmamış sol yumruğunu büzdü ve öteki elinin avucuyla üstüne vurup şak diye kuru bir ses çıkardı.*
>
> JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

23.38

Sol elin parmaklarıyla sağ elin avuç içine ses çıkarmaksızın vurmak

Alay.

> *Brutkovski'nin üstüne gözlerini dikmiş olan Mek-Ouyes ellerini birbirine çarptı, sağ elin parmaklarını sol avucun içinde tıngırdatıyordu ama hiçbir ses çıkmıyordu.*
>
> JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

23.39

Avuç içleri önde, iki eli açık tutarak yukarıya fırlatmak

Ret. "Yeter artık!"

11 Mart 2004'teki suikastın ertesi günü Madrid'deki İspanyol kalabalığın "*Basta Ya!*" diye bağırarak yaptıkları hareket.

Aynı zamanda Yunan "*montza*" hareketi de aynı anlamdadır ama tek elle yapılır.

Bkz. 22.38 ve 22.39.

23.40

Kollar havada, iki eli, hafif bir bilek hareketiyle göğe doğru kaldırmak

Bilmezlik. Bilgisizlik.

– 50 yıl sonra ondan bahsedileceğine inanıyor musunuz?

– Ah! Bayan, elli yıl sonrasını bilmem! diye beni yanıtladınız.

Bugün bile havaya kalkmış kollarınız ve bilinmeyene uçma hareketi yapan elleriniz gözlerimin önünde.

ANDRÉ BEAUNIER, *Eloge de la frivolité*

23.41

İki eli avuç içleri dışarı gelecek şekilde açmak

Elden bir şey gelmediği yönündeki bir duruşla tamamlanan hareket, bir sorunu çözmede yetersiz olma anlamındadır.

23.42

Kollar kalkmış, önkollar bedene paralel bir şekilde, yumrukları sıkmak

Bir tehdit içerip kararlılık ve güç gösteren hareket.

23.43

Yumrukları sallamak

Zafer.

İki yumruğun hızlıca havaya kaldırılması sportif bir zafer anlamındadır. Yumruk sabit tutulabilir ya da tersine başın üstünde neşeli bir şekilde sallanabilir.

23.44

İki elin parmaklarını çapraz bir şekilde kavuşturarak kımıldatmak, avuç içlerini okşamak

Hafif sıkıntı. Önemli bir olayı beklemek.

23.45

Bir şey sarıyormuş gibi yapıp elleri birçok defa ovuşturmak

Pek yakında gerçekleşecek mutlu bir olayı beklemek, sizin için iyi olacak bir durum için sevinmek; bir rakibin başarısızlığından hoşnut olmak.

23.46

Çapraz bir şekilde kavuşturulmuş elleri öne arkaya sallamak

Yalvarma. Kişi muhatabına doğru öne eğilir ve ondan af diler.

23.47

Kapalı elleri, başparmaklar yukarıya dönük olacak şekilde, kalça hizasına getirmek, basenin de yardımıyla öne arkaya gel-git hareketi yapmak

Müstehcen hareket.

Ayakta cinsel birleşme taklidi.

Joe Merry'nin deseni (René Mérigault).

Aşk ve cinsellik, [...] öküz için eşanlamlıdır. Kişiliğinin bu yanından, durmaksızın büyük bir coşku ve gururla bahseder. [...] Öküz, bu aletin erdemlerini anlatmak için bir görüntüye ihtiyaç duyar; en gözde hareketi de, kapalı ve ters çevrilmiş ellerini, başparmaklar dışa dönük olacak şekilde omuz hizasına getirmektir. Bu esnada ağzıyla coşkuyu ifade eden bir ses çıkartır. Ardından, ani bir hareketle, boşlukta hayali iki kalça yakalar ve onları kendine doğru sertçe çeker, karnının altı öne çıkar ve boğazından, çalıştırılan bir motosikletin sesi duyulur. Hiç şüphesiz son derece stilize olan bu hareketin içerdiği şiddete dikkat çekmek istiyorum zira genç insanın kalça-

ları arkadaşımızın taşkın hareketine öyle yumuşak bir şekilde itaat ederler ki, eller, coşkuya kapılıp, öküzün arkasına doğru giderler.

JEAN FOUGIRE, *Les Bovidés*

23.48

İki elin işaret parmaklarıyla, başın iki yanında havaya küçük çizgiler çizmek

Parantez.

İngiliz kökenli olduğu şüphe götürmeyen bu hareketi artık tüm konferans verenler kullanmaktadır.

[Bruno'nun] Havaya, parmağıyla parantezler açtığını belirtmek zorundayım. Bu bana çok iyi bir kullanım olarak göründü. Bildiğiniz gibi, bunu ifade etmek için kullanılan bir ses yok, bir soruyu anlatmak için olmadığı gibi.

Bir dostunuza şöyle dediğinizi varsayın: "Bugün daha iyi görünüyorsunuz" ve onun kendisine bir soru sorduğunuzu anlamasını istiyorsunuz: havaya parmağınızla bir "?" yapmaktan daha kolay ne olabilir? Anında anlayacaktır.

LEWIS CARROLL, *Sylvie and Bruno*

23.49

Her iki elin işaret parmağı ve orta parmağını esneterek, başın iki yanına, havaya tırnak işaretleri çizmek

İngiliz tırnakları.

Bir öncekinin çeşitlemesi.

Konferans verenlerin kullandığı bir hareket.

23.50
Elleri yıkıyormuşçasına sertçe ovuşturmak
Duyarsızlık. Sorumsuzluk. "Elimin kiri, yıkarım geçer."

23.51
Elleri yavaş yavaş açmak
Şişmanlamak.

23.51 devam
Elleri birbirine yaklaştırmak
Daraltmak. Zayıflamak.

23.52
İki eli açık tutmak
Antik Roma'da bir mezarın üstüne yontulan eller ölünün genç olduğunu gösterir.

23.53
Başparmak ve işaret parmağıyla, diğer elin avuç içindeki bir tüyü alıyormuş gibi yapmak
Tembellik suçlaması.

23.54
İşaret parmağıyla avuç içinde burgu hareketi yapmak
Müstehcen hareket. Hakaret. "Kendini becer."

23.55
Elin keskin tarafını öteki avuca vurmak
Yeter. Konuşmayı kısa keseceğine dair hareket, "Yeter bu kadar!"

23.56

Bir elin parmaklarıyla diğer elin avucundan bir şeyler topluyormuş gibi yapmak

Para.

"O zengin biri" anlamına gelebileceği gibi para istemede de kullanılır.

Güney Amerika.

23.57

Başparmağı diğer elin avucunda kaydırmak

Para isteği: "Paramı ödeyin!"

Başparmak cepteki parayı temsil eder.

Avrupa, özellikle Hollanda.

23.58

Avuç içine işaret parmağıyla bastırmak

Kuşkuculuk.

"Elimin içinde bile ne olduğunu bilmiyorum artık."

Ortadoğu.

23.59

Elleri yukarı aşağı hareket ettirerek avuç içlerini birbirine sürtmek

Bitti.

Bitmiş olmasından duyulan memnunluk, tamamlanması gereken bir işten kurtulmak.

23.60

Avuçları birbirini saracak şekilde ovuşturmak

a. Sabırsızlık. İyi bir şeyi bekleme (örneğin iyi bir yemeği).

b. Bu hareket Ortadoğu'da ümitsizliğe kapılındığında, pişmanlık duyulduğunda bükülen ellere de benzer.

23.61

Ayakta ya da diz çökerek, bakışları göğe kaldırarak, omuz hizasındaki avuçları göğe kaldırmak

Birçok dinde, özellikle de Müslümanlıkta dua etme ve Tanrı'ya yakarma hareketi.

23.62

Kolları bel hizasında kırarak iki avucu yukarıya çevirmek

Bir önceki dua ve yakarma hareketi, Tanrı'ya söylenenlerin doğruluğuna inanması bu şekilde yakarılır.

Ortadoğu, Mağrip.

23.63

Dizlerin üstünde, elleri baldırların üzerine koymak

Dua ve meditasyon hareketi.

23.64

Elleri avuç içleri yukarı gelecek şekilde uzatmak

Dışavurumsal bir mimikle eşlik edilen yakarma hareketi.

23.65

Avuç içlerini dua edercesine birleştirip başı hafifçe eğerek "Namaste" demek

Hindistan, Nepal ve Tayland'da çok sık görülen selamlama hareketi.

23.66

Elleri öne arkaya birbirine sürtmek

Lezbiyenlik şüphesi.

23.67

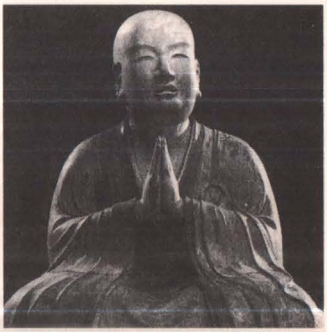

Elleri bütün parmaklar birbirine temas edecek şekilde birleştirip, önkolu göğe doğru kaldırmak

Birçok dinde ve mezhepte dua hareketi. Yakarış. Ya da sadece basit bir hata için özür dileme hareketi.

Louis David, *1. Napoléon'un Taç Giyme Töreni* (ayrıntı).

Zendo rahibinin portresi. Nanbokucho dönemi, 14. yüzyıl.

23.68

Ayrı tutulan iki eli, avuç içleri havada olacak şekilde hareket ettirmek

Bir soruyu anlamama. Bilmezlik: "Anlamıyorum, bilmiyorum." İtalya.

Bella ona dudağında bir gülümsemeyle baktı, neredeyse küstah bir edayla, elleri yana açık bir şekilde.

PIRANDELLO

23.69
İki eli kavuşturmak
Antik Roma'da kavuşturulan iki el, dirlik düzenliği ve iyi niyeti simgeler.

23.70
İki bolluk boynuzu arasında sopayı tutan eller
Antik Roma'da bolluğun dirlik ve düzenle beraber geldiğini simgeler.

Caducée, gravure XVIIe siècle.

23.71
Düz bir şekilde ileri uzatılan, birleştirilmiş iki eli açıp kapatmak
Kitap. Manastır hareketi.

23.72
Elleri parmaklar iç içe geçecek şekilde birleştirmek
Dua.

23.73
Yumrukla diğer elin, dikey tutulan avucuna ses çıkartacak şekilde vurmak
Memnuniyet. Kutlama. "Çok iyi!"

23.74
İki dirseği masaya dayayıp somurtarak yumrukları yanaklara dayamak
Sıkıntı. Sabırsızlık.

23.75
İki eli öne alıp önkolları birbirinin üzerinden geçirmek
Hızlandırma: "Daha çabuk!" Acele etme.

23.76

İki eli bir tehlikeden korunmak istercesine ya da bir olayı görmemek için kaldırmak

Korku. Tiksinti.

Hitap hareketi.

23.77

Sağ elle sol ele ufak bir darbe vurmak

Kendini cezalandırma.

Bir cezayı hakettiğinin göstergesi.

23.78

İki eli çukurlaştırarak önkoldan kırıp, sanki kapanacakmışlar gibi hareket ettirmek

Çağrı: "Yaklaşın. Gelin."

23.79

İki elin kıvrılmış işaret parmaklarını çengel şeklinde birleştirmek

Dostluk. Ergenlik hareketi.

İki serçe parmağıyla yapılan bir çeşitlemesi de vardır.

23.80

İki avucu dua edecekmiş gibi birleştirmek. İşaret parmaklarını karşılıklı olarak kaldırıp, iki eli birbirinin tersi yönde duracak şekilde kaydırmak; iki işaret parmağını ritmik bir şekilde hareket ettirmek

Çocuk oyunu.

23.81

Sol elin işaret parmağını avuç içine doğru kıvırıp, aynı anda ters döndürülmüş sağ elin orta parma-

ğını kıvırmak. Sol işaret parmağının iki kemiğinin sağ orta parmağınkiler gibi görünmesini sağlayacak şekilde, sol eli sağ elin karşısına koymak
Göz aldanması oyunu. Bu çocuk oyununa "kesik parmak" denir.

23.82

İki elin parmaklarını çaprazlamasına birbirine geçirip işaret parmaklarını avucun altında bırakmak ve sonra onları oynatmak
Çocuk oyunu: "Çan."

23.83

Sol elle bir papatyayı tutup, işaret parmağı ve başparmakla yapraklarını kopartarak, her yaprakta sırasıyla "biraz, çok, tutkulu, delicesine, hiç" demek ve bunu çiçeğin tüm yaprakları bitene kadar tekrar etmek
Kahinlik. Sevilip sevilmediğini anlamak için bakılan "papatya falı."

23.84

İki elle önde bir zinciri tutup, sonra sağ elle, sol omzun üstünden sırta sert bir darbe indirecek şekilde atmak; daha sonra zinciri tekrar iki ele alıp, bu kez sol elle sağ omzun üzerinden sırta fırlatmak vb. Her kırbaçlama öne doğru atılan, yarım bir adımla yapılır
Genellikle sonu kanla biten yaralama hareketi.
Bkz. 1.34 ve 31.29.
Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in anısına düzenlenen törenlerde Aşure Günü'nde Şii hacılar tarafından yapılan hareket.

EL ELE

El hareketleri her zaman tek başına yapılmaz. Eller kimi zaman duyguları, düşünceleri aktarmak ya da sadece oyun oynamak için birbirine dokunur.

24.01

Tanrı'nın eli yarattığı insanın eline dokunuyor

Sistina Şapeli'nde Michelangelo'nun freskinde. Bu hareket çok enderdir.

24.02

Bir tehdit savurup işaret parmağıyla muhatabın eline dokunmak

Cezalandırmak, "birinin parmaklarının üstüne dokunmak" çocukken okulda öğretmenin bir cetvelle ele vurarak cezalandırmasını anımsatır.

24.03

Eşine evlenme törenindekinin tersine sağ elini değil de sol elini vermek

"Sol elle evlilik."

Bir hükümdarın kendisinden daha alt seviyedeki biriyle yaptığı evlilik törenindeki hareketi.

24.04

Yolda yürürken birinin elini tutmak

Arkadaşlık, kardeşlik, dostluk.

Akdeniz ülkelerinde delikanlıların yaptığı bir hareket. Başka coğrafyalarda daha az kullanılır ve eşcinsellik belirtisi olarak algılanabilir.

Burada erkekler birbirine dokunur
El ele tutuşur
Parmaklarını birbirine dolar
Omuzlarının üstüne
Tüyden avuçlarını koyarlar

PAUL FOURNEL, *Toi qui connais le monde*

24.05

Kadeh kaldırmak

Birinin "sağlığına" içmek.

24.05 devam

Aynı hareketi yanındaki kişinin bardağına vurarak yapmak

Bu kişinin sağlığına kadeh "tokuşturmak."

24.06

El sıkışmak

"Tokalaşma" bir güven, sempati ve arkadaşlık işaretidir. El açık uzatılarak muhataba bir silah saklanmadığı anlatılır. Tokalaşma genelde kadın ve erkek arasında yapılmaz. Her toplum fiziksel teması onaylamaz. Unutmamak gerekir ki bazılarında gavurun eline dokunmak yasaktır. (Turistler, örneğin Hindistan'da yerli rehberlerin eldiven takmalarını her zaman yadır-

gar; bu Batılıların ele dokunma adetlerini yerine getirmek ama aynı zamanda Hindu olmayan birinin yani, bir gavurun da eline dokunmamak için alınan bir önlemdir).

Tokalaşmanın birçok şekli vardır. En çok kullanılanı *sola dönük avuç içinin muhatabınkiyle buluşturulmasıdır, böylelikle parmaklar öteki elin üstünde kapanabilir.* Harekete aynı zamanda elleri yukarı aşağı sallamak da eklenebilir.

Bazı tokalaşmalar çok ünlüdür. Mareşal Pétain'le Hitler'in Montoire (Loir-et-Cher) Garı'nda, 24 Ekim 1940'taki tokalaşmaları gibi. (O anı ölümsüzleştiren fotoğraf bu poz için çekilmemişti). Aynı şekilde çok bilinen başka bir örnek de İzak Rabin'le Yaser Arafat'ın, 13 Eylül 1993'te, Washington'da, Başkan Bill Clinton'ın önünde tokalaşmalarıdır.

24.07

Avucun aşağıya doğru döndürülmesiyle, muhatabın elini kendi elinin altında tutmak zorunda kalmak

Üstünlük durumu.

24.08

Boşta kalan elle muhatabın kolunu tutmak ya da hareketi kucaklaşmayla bitirmek

24.09

Muhatabın elini iki elle tutarken bileğe başparmakla bastırmak

Mason hareketi.

24.10 ve 24.11

Karşıdaki kişinin avucunu bir parmakla kaşımak ya da gıdıklamak

Tokalaşma başka bir hareketi gizleyebilir ve bu hareket de erotik bir anlam taşıyabilir (bu "gıdıklama" bir davettir, özellikle yetişkinler arasında) ya da özel bir anlamı vardır (farmasonların "kardeşlik" adını verdikleri mason hareketi).

Bazı adetler Batılı için abartılı gelebilir:

> *Önce eli uzatırsınız, karşınızdaki de onu tutar. Bu esnada, iki kişi de, başlangıç temasını doğrulamak için, öteki elleriyle tokalaşan ellere vurur. Bu sadece giriştir. Ardından karşınızdaki kişi sizi kendine doğru çeker esas fasıl için, büyük kucaklaşma için. Başınız onun omzunun üzerinde, ikinizin vücudu birbirine yaslanmış, sıcaklıklar birbirine karışır ve sırtınıza en az üç defa elin avucuyla vurulur. (...) Sonra aynısını yapma sırası size gelir. Bir defa bu aşamadan geçildiğinde, bir geri adım atarsınız ama sağ eliniz hâlâ ondadır.*
>
> HANIF KUREISHI,
> *My Beautiful Laundrette and the Rainbow Signe*

24.12

Muhatabınızın eklemlerini başparmağın ileri-geri hareketleriyle usulca okşamak

Erotik hareket ya da müstehcen davet.

24.13

Bileğin üstünden önkolları karşılıklı olarak sıkmak

Selam.

Antik Roma'da erkek selamlaşması. Özellikle Güney Amerika'da yeniden yaygınlaşmaya başlamıştır.

24.14

Kolu kaldırarak, sağ elin avuç içini arkadaşınızınkine şaplatmak, bu hareketi iki yumruğun birbirine aniden vurması da izleyebilir, bölgelere göre iki arkadaşın ellerini birbirlerine vurmalarından önce bazı başka hareketler de yapılabilir

Gençlerin çok sık kullandığı, tokalaşmanın yerini alan hareket.

Sporcuların yaptığı bir hareket.

24.15

Eşin eline dokunmak

"Dokunmak" onay vermektir: Satıcı ve alıcı pazarda birbirlerinin eline dokunur.

Bu dokunma anlaşma anlamına gelir.

Bu hareket bir sonraki harekete de yol açar:

"Çakın!" Grevin'in deseni.

24.15 devam

Çakmak, yani avuç içiyle aşağıda duran ötekinin avucuna vurmak

Biten bir işin sonunda: "Çak!"

Bazı bölgelerde çakmadan önce, ele ya da yere tükürülür.

24.16

El ele tutuşmak

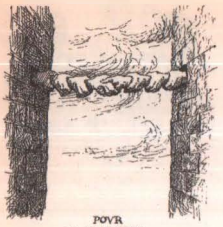
Dostluk.

Dostluk zinciri iki kişiyle başlar. Tıpkı Şansölye Kohl'la Cumhurbaşkanı François Mitterrand'ın, 22 Eylül 1984'te Verdun Mezarlığı'nda yaptıkları gibi.

© Bossu Bruecelle/Corbis Sygma.

© le cherche midi éditeur.

J. Gourmelin,
A la mémoire de l'Humanité.

Ancak bu kayıpların bilançosu ne olursa olsun, Şansölyemiz ve Fransa Cumhurbaşkanı mezarlığın önünde el ele tutuşarak tüm matematik hesaplarının üstünde, güçlü bir işaret verdiler. Doğrusu, şapkasının altında bembeyaz kesilmiş ve görünüşte böylesine saçma görünen bu soykırımın tanığı olmuş, yazar Ernst Jünger'in de içinde bulunduğu delegasyon üyeleri iki devlet adamını bizle birlikte sadece arkalarından görebildiler.

GUNTER GRASS, *Mein Jahrhundert*

24.17

Üç kişiyle başlayarak birbirinin kollarını çaprazlama tutmak

Dostluk zinciri.

24.18

Bir öncekinin bir çeşitlemesi de elleri çaprazlamadan ama havaya kaldırarak yapılır

24.19

Üç elin (üç kişinin) birbirlerini bilekten tutarak üçgen tutuşmaları

Bu dostluk zincirinden çok daha dekoratiftir.

24.20

Dört elin (dört kişi) birbirini bileklerden tutması

Bu artık bir dostluk zinciri değil, ilkyardım sandalyesidir (izciler, kurtarma ekipleri).

24.21

"Kızgın El" oyunu

Oyunculardan biri ötekinin dizlerinin üstüne başını koyar ve açık elini arkasına doğru döndürür, kimin vurduğunu anlayana dek o ele vurulur.

24.22

İki rakibin, dirseklerini, onları ayıran masaya dayayarak, önkolları birbirine değecek şekilde, birbirlerinin ellerini sıkıca kavrayıp karşıdakinin kolunu kıvırmaya ve masaya değmesini sağlamaya çalışmak

"Bilek güreşi" adı verilen güç oyunu.

24.23

İki rakip, ellerini, başparmak havada kalacak şekilde, dört parmakla, çengel şeklinde tutar. Başarılması gereken rakibin başparmağını kendi başparmağıyla yumruğun üstünde basılı tutmaktır

Çocuk oyunu, "bilek güreşi"nin "Çin usulü bilek güreşi" [parmak güreşi] isimli parodisi.

Oyun, başparmağın, rakibin elinin bazı noktalarına dokunmasına dair eklenebilecek kurallarla ilerletilebilir.

24.24

Muhatabın bir parmağını, geniş bir gömlek kolunun içinde tutmak

Pazarlık. Tibet'te ticaret yapma şekli.

Hindistan'da bu hareket bir peçetenin altından yapılır.

Tibet'in batısında yerleşmiş olan Kapmalar, geniş kolları elleri örten bol giysiler giyerler. İki adam, giysi kollarının altından, bir şahide gerek duyul-

maksızın, birbirlerinin, her biri kendine özgü bir değeri ifade eden parmaklarına dokunarak pazarlık yapabilirler.

Yirmi Beşinci Bölüm

BAŞPARMAK

Başparmak bir istisnadır: Bütün parmaklar üç kemikten oluşur, başparmak ise sadece iki, fakat bu durum onu pek de rahatsız etmez, ne de olsa o diğer dört parmağın karşısına geçebilir. Heykeltıraş César'ın kendininkini büyüterek yaptığı ve başparmağa övgü niteliğindeki heykelin konusu olmuştur. Parmakların ilkidir: Başparmak "böcek ezer." Gücün parmağıdır çünkü ne de olsa bir asayı ya da silahı tutmayı sağlayan odur; ya da cezalandırma amacıyla kırılmasını. Eski bir uzunluk ölçüsü birimidir. Japonlar onu saklama eğilimindedirler çünkü çirkin bulurlar; ama bununla birlikte onu sayı saymada kullanırlar (bu "5" sayısıdır, Batı'da ise "1").

Çünkü ellerin de kendilerine özgü bir kişilikleri vardır
Başlı başına bir alemdir onlar hareket eden
Başparmak ya da serçe parmağıdır
Mıknatısa kutuplarını veren.

Paul Verlaine, *Paralèllement*

25.01
Yumruk kapalı, başparmak yukarıda

Bu hareketin birçok anlamı vardır:

a. Memnuniyet: O.K.

b. Durma: çocuklar teneffüste oynarken oyunu durdurmak ya da af dilemek istediklerinde "başparmak!" diye bağırırlar.

c. Otostop. Bir arabadan durmasını isteyen otostopçu başparmağını kaldırır.
d. Yön: başparmak yönü gösterir.
e. Japonya'da "5," Batı'da "1" sayısını ifade eder.
f. İspanya ve Bask ülkelerinde, kaldırılan başparmak ayrılıkçı Bask hareketinin sembolüdür. Bu bir turist için yanıltıcı olabilir, dikkat edilmesi gerekir.

25.02
Kolları kaldırıp iki başparmağı havaya dikmek
Zafer.

25.03
Yumruklar kapalı, başparmak aşağı dönük
Bu hareket hoşnutsuzluğu, beğenmemeyi anlatır. Sanıldığı gibi, Roma gösterilerine ait bir hareket değildir tam olarak: Bir gladyatörün canı bağışlanmak istendiğinde, başparmak elin içinde tutulurdu (*pollice compresso*); eğer tersine, öldürülmesi isteniyorsa, başparmak kesen bir kılıcı taklit ederek aşağı indirilir (*pollice verso*).

25.04
El kapalı, dik başparmağı açık ağza doğru götürmek
İçmek.

25.05
El havada, başparmak ve serçe parmağı kaldırılmış, diğer parmaklar avucun içine doğru sıkılmış, başı arkaya doğru atıp ağza götürmek
İçmek.
El burada "porrón," yani mataraya öykünür. İspanya. Güney Amerika.

25.06

Başparmağı birçok defa arkaya doğru hareket ettirmek

Geçen zaman. Dün, evvelki gün, geçen sene...

25.07

Başparmağı kaldırarak arkaya hareket ettirmek

Müstehcen hareket.

Hakaret. Eşcinsel davet.

Otostopçular otostop yaptıkları bölgeye göre yanlış anlaşılabilecek bu hareketten kendilerini sakınmalıdırlar.

Ortadoğu. Rusya.

25.08

Başparmağı birine doğru, onu gösterircesine uzatmak

Kaba ve küçümseyici hareket "Şu..."

25.09

Kaldırılmış başparmağı döndürmek

Müstehcen hareket. Hakaret.

Arap ülkeleri.

25.10

Birinin avuç içi diğerinin tersine gelecek şekilde, bir eli diğerinin üzerine yerleştirerek, başparmakları bir kuşun kanatları gibi oynatmak

Erkek eşcinselliği.

Bu hareket Güney Amerika'da *pajaro* (kuş) olarak adlandırılır.

23.19 ile karıştırmamak gerekir.

25.11

Elleri kavuşturup başparmakları döndürmek

Tembellik. Aylaklık.

İngiltere'de *thumb twiddling* daha çok sıkıntıyı anlatır.

> *Grandet, dört saat boyunca başparmaklarını çevirdi, hesaplara gömülmüş durumdaydı, bu hesapların sonuçları, ertesi gün, büyük olasılıkla Saumur'u çok şaşırtacaktı.*
>
> HONORÉ DE BALZAC, *Eugénie Grandet*

25.12

Başparmakla kutsanan kişinin alın, gözler, burun ve ağzına dokunarak küçük haçlar çizmek

Kutsal yağ sürme ayini. Kutsama.

> *Kutsal yağlara soktuğunda başparmağı hiç titremiyordu, ardından bedenin duyularını temsil eden beş bölüme yağı sürmeye başladı.*
>
> EMILE ZOLA, *Le Rêve*

25.13

Onura layık görülenin alnına başparmakla haç işareti çizmek

Vaftiz ayinini doğrulayan rahip hareketi.

25.14

Tehdit edici şekilde başparmağı ısırmak

Hadım tehdidi.

İngiliz seyyah John Evelyn, 18.yy.'da Cenova limanına geldiğinde, bir kayıkçının bir diğeriyle konuşurken ağzına başparmağını soktuğunu ve ısırdığını görünce ne kadar şaşırdığını anlatır.

İtalya.

25.15

Başparmak emmek

Müstehcen hareket.

Gerçek bir hakaretten çok erkeklik organını emme daveti.

25.15 devam

Yumruk kapalı, başparmağı ağza götürmek ve içine üflüyormuş gibi yapmak

Taklit hareketi. Borazan.

Çocukların ağızlarıyla borazan sesi de çıkardıkları oyun.

25.16

Başparmakları ısırmak

Bir durumdan pişmanlık.

Yapılması gereken bir iş kötü yapıldığında
Başparmak ısırılır denir;
Bu günah aittir ilk babaya
Bu eski hareket ondan gelir,
Çünkü obur, bir elinde elma
Onu da ısırır başparmaklarıyla
Bu da geçer babadan oğula
Bizim de bir parmağımız olur kısa.
Anonim.

BESCHERELLE tarafından,
Dictionnaire National'den alıntılanmıştır.

25.17

Başparmağı, işaret parmağının ve orta parmağın arasından, ucundan küçük bir parça görünecek şekilde geçirmek

Çocuk oyunu.

Çocuğun burnunu alıyormuş gibi yapan yetişkinin hareketi "Burnunu kopardım!"

25.18

Kapalı yumruğun içinde, işaret parmağı ve orta parmak arasına başparmağı sokmak

a. Müstehcen hareket.

"İncir" hareketi (İtalyancası "*fica*"); vulvanın meyve olarak temsil edilmesidir.

Bu harekete eş anlamlı bir diğeri ise "zeytin"dir ve Cezayir'de doğmuş Fransızlar tarafından kullanılır.

Bu hareket Rabelais tarafından da betimlenmiştir.

> *Ama Bay Marcel, bu gerçek-bir-yanlış-anlama! Eğer sadece bir "zeytin"im olsaydı, öfkeden kudururdu!*
>
> JEAN SIMONET, *Double-Tchatche*

b. Bu hareketin nazara karşı koruma işlevi de vardır. Genellikle muskalarda (kolye, bilezik vb) kullanılır.

Brezilya, Portekiz, Güney İtalya.

BAŞPARMAK YALNIZ DEĞİL

Diğer parmaklardan ayrı olsa da başparmağın tek başına kullanımı pek yaygın değildir. İşaret parmağı ve orta parmak onun en yakın dostlarıdır.

25.19

Başparmak, işaret parmağı ve orta parmağı aralarını açarak kaldırmak

Manyetizma.

"Üç parmak kuralı"nın belleksel hareketidir ve manyetizmanın elemanlarını özetler: güç (başparmak), şiddet (işaret parmağı), alan (yüzük parmağı).

25.20

El havada, başparmağı, işaret ve yüzük parmağını kaldırıp diğer iki parmağı katlamak

Aşk.

İşaret dilinde "Sizi seviyorum" anlamına gelir.

25.21

Başparmağı, işaret parmağını ve orta parmağı kaldırıp aralarını açmak

Bosna-Hersek Sırplarının (1992) ve rejim karşıtlarının birleşme işareti (Belgrad, 1996). Kökeninde, Ortodoksların, Müslümanlara karşı Sainte-Trinité tarikatına bağlılıklarını simgeliyordu.

25.22

Eli dik tutarak, başparmak ve işaret parmağını açıp L şekline getirmek

Bayan Aquino tarafından yönetilen "Laban" (mücadele) partisinin baş harfi (Filipinler, 1986).

25.23

Başparmağı işaret parmağına sürtmek

Ödeme çağrısı.

25.24

Başparmağı ve işaret parmağını yatay olarak birbirine yaklaştırıp aralarında çok küçük bir aralık bırakmak

Az, çok az. "Bir gıdım kadar."

22.25

Başparmağı ve işaret parmağını birbirine bastırarak aralarında oval bir açıklık bırakmak

Müstehcen Hareket. Hakaret.

Bu hareket kadınlık organını ifade eder.

Ortadoğu.

25.26

Kapalı tutulan elden başparmağı hızlıca çıkarmak

Ateş lütfen.

Hareket, yakılan bir çakmağı ifade eder. Sigara tiryakisinin ateş istemesi anlamına gelir.

Laurel ve Hardy filmlerinden birinde, puroyu yakmak üzere başparmağın üstünde gerçek bir ateşin çıktığı sahneyi hatırlatır.

25.27

El kapalı tutularak yalnızca başparmak ve serçe parmağını dik tutmak

Aldatılan bir kocayı ifade eden hakaret. "Boynuzlanmak." 18. yy.'da Fransa'da bu hareket mahkemelerde kullanılabilirdi. Bu harekete aynı zamanda "Karına ithafen" "kızkardeşine ithafen" ya da "annene ithafen" sözleri de, bunun sadece bir şaka olduğunu göstermek için eklenebilir.

25.28

Son iki parmağı avuç içine doğru katlayarak başparmak ve orta parmakla işaret parmağını tutmak

Gerekçelendirme. Gerekçenin sunumu.

Antikçağ hatiplerinin hitap hareketlerinden biri.

25.29

Eli muhataba çevirerek, başparmağı dik tutup, son iki parmak kapalı kalacak şekilde işaret parmağını ve orta parmağı öne uzatmak

Silah çekmek.

Elin bir silah gibi tutulduğu ve başparmağın oynatılarak tetik gibi kullanıldığı çocuksu hareket.

25.30

Başparmak ve işaret parmağını iyice açarak, diğer üç parmak kapalı kalacak şekilde eli bilekten döndürmek

Bilmezlik. Yetersizlik. İmkansızlık.

Napoli hareketi.

25.31

Başparmağı elin diğer parmakları üzerine teker teker bastırmak

Ödemek.

Hareket, elin bir banknot üzerinde yaptığı hareketi taklit eder.

25.32

Başparmağı, işaret parmağını ve orta parmağı birleştirerek kaldırmak

Kutsama.

Masonlara özgü bazı yemin hareketleriyle karıştırmamak gerekir.

25.33

Başparmakla işaret parmağına dokunup, diğer parmaklar kalkmış şekilde, eli ağza doğru yaklaştırmak

Tat. Lezzetli, mükemmel.

25.34

Açık tutulan eli kaldırıp, başparmakla işaret parmağını birleştirmek

a. İncelik. Kibarlık.

> *(Laurent Tailhade) sürekli olarak, kadınlara, erkeklere, herkese durmamacasına gül vermeyi hayal ediyor. Hareketinin anlaşılması için –çünkü başka bir hareket bilmiyor– "Güllerimden ister misiniz?" sorusuna gerek var, bu hareket insanları çok şaşırtıyor, cümlelerinin her birini öyle doğru vurguluyor, öyle ukalaca sıralıyor ki: Önkol, tatlı bir kavis çizerek öne doğru atılıyor, bu esnada yüzük ve serçe parmağı kapalı duruyor, hayali gülün sapını tutmak için başparmak orta parmak ve işaret parmağıyla birleşiyor.*
>
> L.-G. MOSTRAILLES, *Têtes de pipes*

b. Bu sevgi hareketi İtalya'da aynı zamanda ne olup bittiğini anlama isteğini de ifade eder.

25.35

Yatay olarak, başparmakla işaret parmağının uçlarını birleştirerek bir çember oluşturmak

Yanlış anlaşılmalara en uygun hareketlerden biri.

a. Birleşik Devletler'de ve İngiltere'de : "O.K." ya da "Mükemmel" anlamına gelir.

b. Arap ülkelerinde, aynı zamanda Güney Amerika ve Almanya'da anüsü ifade eden müstehcen bir harekettir. Bu yüzden Amerikan askerleri Irak'ta anlaşılamamış oldukları için şaşırmış olmalılar.

Aynı hareketin başka anlamları da vardır:

c. Japonya'da çember, bozuk para anlamına gelir. Paradan bahsetmenin bir yolu olduğu gibi bir fiyat üzerinden pazarlık yapmak anlamına da gelir.

d. Aynı çember Avrupa'da "Sıfır"ı ifade eder, "Hiçbir değeri yok" demektir yani Amerikalıların hareketinin tam tersidir.

25.36

Başparmak ve işaret parmağını diğerleri havada kalacak şekilde birleştirmek

Gösterme.

Antikçağ hatiplerinin hitap hareketi.

25.37

Başparmakla işaret parmağını, diğerleri avuç içine katlanmış şekilde, birleştirmek

Kısmi bir kıyaslamayı gösteren (*euthymeme*), antikçağ hatiplerinin kullandıkları hareket.

25.38

Konuşmacının başparmakla işaret parmağını birleştirmesi

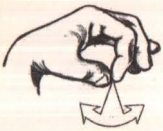
Konuya giriş. Antikçağ hatiplerinin konuşmalarının ilk bölümünde kullandıkları hitap hareketi.

25.39

Eli kaldırarak, diğer parmaklar havada kalacak şekilde, başparmak ve işaret parmağıyla yavaşça hareket eden bir daire oluşturmak

Daire anüstür ve bu hareketle üçüncü bir kişinin oğlancılığından bahsediliyordur.

25.40

Başparmak ve işaret parmağıyla sanki parmakların arasında bir şey tutuyormuş gibi çember benzeri bir şekil oluşturmak

Adalet.

Parmaklar sanki bir Roma terazisi tutuyordur. Aynı zamanda adaletli davranıldığını ifade eder.

Hervé Morvan'ın afişi, 1951.
© ADAGP, Paris 2005.

25.41

Başparmak ve işaret parmağıyla dikey olarak gösterilen bir halka oluşturmak

O.K. Mükemmel.

Yatay olarak yapılan hareketin bir çeşitlemesidir (bkz. 25.35). Aşağıdaki hareketle karıştırılabilir.

25.42

Başparmak ve işaret parmağıyla, dikey olarak gösterilen bir halka oluşturmak ve onu yukarı aşağı hareket ettirmek

Müstehcen hareket. Mastürbasyon.

İngiltere'de çok kullanılır.

Yirmi Altıncı Bölüm

İŞARET PARMAĞI

Nostradamus, baskı resim.

İşaret parmağı, başparmağa en yakın olan parmaktır ve bundan yararlanmasını da bilir. Tanımı gereği "işaret eder." Söze eşlik eder hatta onun yerine geçebilir: Göstermek, yadsımak ve reddetmek, otoriteyi göstermek, ısrar etmek, hatta kehanette bulunmak için sözlere ihtiyacı yoktur.

Tipografide, bir yönü gösteren çizim, giysili bir bilekten oluşur (erkek gömlek ve ceket kolu). Bu çizim bugün artık, önceki nesillerin insanbiçimcilikte savaş sembolü olarak tercih ettikleri basit bir oka indirgenmiştir.

Ancak işaret parmağının başka işlevleri de vardır. Ona [Fransızcada] "lèche-plat" (tabak yalayıcısı) da denir ki bunu iyi becerir. Edebiyat ona "Aşkın Kapıcısı" der, bu konuda orta parmakla yarıştadır.

İŞARET PARMAĞI
Parmakların kralı
hükmeder
ellere
Kralın
eli
hükmeder
kadere.

André Frédérique

26.01

İşaret parmağını bir yöne, bir kişiye ya da bir nesneye doğru tutmak

Yön. Belirtme, gösterme.

Bu hareket işaret parmağının var oluş sebebidir: Bu hareket olmasaydı, işaret parmağı da olmazdı.

Çocuklar bunu iyi bilir ve insanları ve nesneleri "parmakla gösterirler." Buna karşılık yetişkinler çocuklara "parmakla göstermek hoş değildir" demekten geri kalmazlar.

Bu hareket sanıldığı kadar doğal ve evrensel midir? Bu noktada ustasının gösterdiği nesneye bakmak yerine, parmağının ucuna bakan çırağın anlatıldığı Çin fıkrasını hatırlamak çok yerinde olur.

> *Savcı ayağa kalktı çok ciddi ve benim heyecanlı bulduğum bir sesle, parmağı bana doğrulmuş, yavaşça şöyle söyledi: "Sayın jüri üyeleri, bu adam, annesinin ölümünün ertesi günü yıkanmış, sıra dışı bir ilişkiye başlamış ve komik bir filme gidip eğlenmiştir. Başka söyleyecek bir şeyim yok."*
>
> ALBERT CAMUS, *Yabancı*

26.02

İşaret parmağını dik olarak tutmak

Birçok anlamı vardır:

a. Otorite.

b. Gösterme.

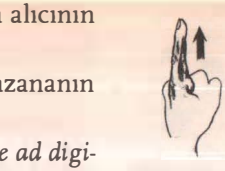
c. Söz, izin isteme – bir soruyu yanıtlamak için yapılan ama aynı zamanda öğrencilerin tuvalete gitmek üzere "çıkabilmek" için yaptıkları hareket.

d. Sırrını söyleme.

e. Fiyat artırmak. Müzayedeler esnasında alıcının yaptığı harekettir.

f. Başarı. "1" sayısını da ifade eden, kazananın yaptığı hareket.

g. Boyun eğme. Antik Roma'da *concurrere ad digitum*, arenada rakiplerden biri, parmağını kaldırıp boyun eğdiğini gösterene kadar çatışma devam edecek demekti.

26.03

İşaret parmağını muhataba doğru tutmak

Belirtme: "Siz."

Lord Kitchener'in yüzünü ve uzatılmış parmağını gösteren, 1914 yılında kısa bir sloganla İngiliz gençlerini askere çağıran, Alfred Leete'nin ünlü İngiliz afişi; bu örnek ABD'de James Montgomery Flagg tarafından Sam Amca kişisiyle tekrar ele alınmıştır: *I want you for the US Army*. Bu vesileyle, afiş sanatında hareketlere çok fazla yer verildiğini de hatırlatalım.

26.04

İşaret parmağını hızlıca muhataba yöneltmek

Tehdit.

Bu harekete öfke ve sözlü hakaretler eşlik eder.

26.05

İşaret parmağını yukarı doğru kaldırmak

Kahinlik.

Kahinin, kutsal gücü olan bir konuşmacının hareketi.

Hikmet içeren bir hareket.

26.06

İşaret parmağını kaldırıp ritmik bir şekilde sallamak

Delilik; neşe.

Benim swing zamanım
Evet, benim swing zamanım,
Traylalay traylalay traylalay
İşaret parmağı önde
Korkunç sallanıyor şöyle
Ne güzel bir şey bu böyle!

GEORGIOUS, *Mon heure de swing*

26.07

İşaret parmağını belli bir yöne doğrultmak

Belli bir hareketin yapılması emri.

Ingres, Oidipus Sfenks bilmecesini açıklıyor. Ph. RMN – René-gabriel Ojéda.

26.08

İşaret parmağını muhatabın göğsüne yöneltmek

Konuşma. Konuşma esnasında üstünlük tutumu.

26.09

İşaret parmağını havayı yararak indirmek

Tehdit.

Almanya.

Yumruk kapalı ve işaret parmağı havada, yanlamasına havayı yarıyor, Almanların tehdit hareketi...

PRIMO LEVI, *Sequesto è un uomo*

26.10

İşaret parmağını kaldırıp yavaşça hatanın yapıldığı yöne eğmek

Hatalı vuruş.

Tenis hakemlerinin kullandığı bir hareket.

26.11

İşaret parmağını yere yöneltmek

Yön: "Burası."

26.12

Sağ işaret parmağını sanki orada yazılı bir şeyler varmış gibi sol avuç içine koymak

Ödemek. Ödeme isteği.

Akdeniz ülkeleri.

26.13

İşaret parmağını öteki elin avucunun altına dikey olarak koymak

Toplantı.

Aynı işi beraber yapmak için toplanma çağrısı.

26.14

Diğer parmakları başparmakla silindir oluşturacak şekilde birleştirip işaret parmağını kaldırmak

Soru: "Nasılsın?."

Bu çok kullanılan harekete cevap olarak yukarıya kaldırılmış başparmak gösterilir (25.01 a): "O.K."

26.15

İşaret parmağını göğe doğru kaldırmak

Saygı.

Bir arkadaşın ölümüne toplu bir şekilde saygı gösterme işareti.

26 Haziran 2003'te Thierry Henry diğer takım arkadaşlarıyla birleşerek, Kolombiya'yla yapılan bir karşılaşmada vefat eden arkadaşları, futbol oyuncusu Marc-Vivien Foé'nin anısına saygılarını ifade etmek için, işaret parmağını gökyüzüne doğru dikti.

26.16

İşaret parmağını havaya kaldırarak yol kenarından, arkadan gelen arabaya bakmadan yürümek

Dostça hareket. İrlanda.

> *"Araba (...) yaklaştığında, arkasına dönmeden sol elini kaldırdı, işaret parmağını göğe doğru uzattı. Napoli'de bu aşağılayıcı bir hareket olurdu, buradaysa dostane bir hareket."*
>
> MICHEL DÉON, *Cavalier, passe ton chemin!*

26.17

İşaret parmağını kaldırıp yatay, geniş daireler çizmek

Kaldırmak.

Bir şantiyede vinç kullanan işçiye yükü kaldırması için yapılan hareket.

26.18

Kolu bükerek işaret parmağını kaldırmak

Dikkat! Ustanın ya da üstün söylediğine karşı dikkatli olmak.

26.19

İşaret parmağını kaldırıp yukarıdan aşağıya muhatabın yönünde oynatmak

Tehdit.

Öğretmenin öğrenciye yönelik yaptığı, çok da yaptırımı bulunmayan hafif tehdit hareketi.

26.20

İşaret parmağını kaldırıp sağdan sola sallamak

Olumsuzluk. Ret.

26.21

İşaret parmağını önde tutarak bir fisto gibi minik daireler çizmek

Zaman. Yarın.

Halkalar ne kadar çok olursa zamansal açıdan uzaklaşma da o kadar fazla olur.

26.22

İşaret parmağını muhataba yöneltip onu çekmek istercesine kanca hareketi yapmak

Gelmek. Yakınlaşmak. "Buraya gel."

> *İşaret parmağını gel işareti yapmak için katlamak gibi.*
>
> ALFRED JARRY, *Les jours et les nuits*

26.23

İşaret parmağını kaldırıp hızla, dikey bir çengel işareti yapmak

Japonya'da, "bu bir hırsız" anlamına gelir.

26.24

İşaret parmağıyla boş bardakların üzerinde daire çizmek

Daha. Kadehleri bir daha doldurmak. "Doldurun şunu."

> *Coussinel gözleriyle garsonu arıyor. Parmağı boş bardakların üstünde dolanıyor. Sözsüz bir anlatım. Dolu bir karaf ve yeni pastisler masaya geliyor.*
>
> JEAN-LOUIS VIOT, *Une belle garce*

26.25

İki elin işaret parmaklarının birbirine dokunması ve yavaşça gel-git hareketi yapmak

Anlaşmazlık. İki işaret parmağı birbiriyle uyuşmayan unsurları simgeler. İspanya. Güney Amerika.

26.26

İki eli yan yana getirip işaret parmaklarını birbirine dokundurarak hafifçe sürtmek

Dostluk. Onlar iki arkadaş. Ortadoğu.

26.27

İki eli yan yana getirip işaret parmaklarını birbirine sürtmek

Evlilik. Onlar evliler. Güney İtalya, Yunanistan.

26.28

İki eli yan yana getirerek işaret parmağının son kemiklerini birbirine sürtmek

a. Müstehcen hareket.

Birleşmeye çağrı. Ortadoğu.

b. Aynı hareket Japonya'da grup içinde gerilim yaratan bir durumu önlemek gerektiği anlamına gelir.

26.29

İki işaret parmağını, uçları yere gelecek şekilde birbirine sürtmek

Tartışma. Anlaşmazlık. Kuzey Amerika.

26.30

Sağ elin işaret parmağıyla sol elinkini "kesiyormuş" gibi yapmak

Hakaret. Anlaşmazlık. İngiltere. Almanya.

26.31

Sağ elin işaret parmağını sol elinkinin üzerinden, onu biliyormuş gibi tekrar tekrar geçirmek

a. Bazı gençlik çetelerinde tehdit.

b. Yine gençler arasında "kızdırma" işareti.

c. [Fr.] "Kalem açmak" (erkeğin cinsel organını emme) anlamına gelen müstehcen hareket.

26.32

Kıvrılmış işaret parmaklarının oluşturduğu kancalarla iki eli birleştirmek

Evlilik.

Evliliğin sağlamlığını göstermek için parmaklar az ya da çok sıkılır.

26.33

İşaret parmaklarını çengel şeklinde, bir zincirin halkalarını oluşturacak gibi katlamak

Bağlanmak. Beklememek, devam etmek: "Bağlanıyoruz."

Gösteri, radyo, televizyon.

26.34

Çengel şeklinde birbirine bağlanmış işaret parmaklarını göstere göstere ayırmak

Biten dostluk. Dağılan birliktelik. Kopma.

26.35

İşaret parmaklarını hareketsiz bir şekilde tutarak çarpı işareti yapmak

Haç, çarmıh.

Papaz hareketi.

26.36

Kaldırılan işaret parmağıyla havada haç işareti çizmek

Yemin.

İtalya.

26.37

Bir işaret parmağının ortasına öteki işaret parmağıyla dokunmak

Yarım. Yarısı.

26.38

Dile işaret parmağıyla şöyle bir dokunup havaya kaldırılan işaret parmağıyla "1" sayısı çizmek

Zafer. Bir puan kazanmak.

26.39

Kolları işaret parmakları göğü gösterecek şekilde kaldırmak

Zafer. Sporcu hareketi.

26.40

Alnın iki yanına dik tutulan işaret parmaklarını koymak

Boynuz.

a. Boynuzlanan birini göstermek için kullanılan klasik bir hareket.

b. Ama aynı zamanda Texas Üniversitesi'nin toplanma hareketi.

MUTFAK KONUSUNDA LATİNCEDE DENDİĞİ GİBİ: "IN THE BABAORUM!" Escaro'nun deseni, Le Canard enchaîné, Eylül 2001.

26.41

Yumruğu kaldırıp, tersini rakibe göstererek işaret parmağını havaya kaldırmak ve sallamak

Müstehcen hareket.

Tehdit ve hakaret.

26.42

İşaret parmağına üfleyip onu öteki elin yumruğunun içine sokmak

Şamdan.

Papazların ateşi (üflenen parmak) ve mumu (burada yumruktan yapılmış şamdanın içine konan parmakla sembolize ediliyor) göstermek için kullandıkları hareket.

26.43

Aynı hareketi üflemeden yapmak

Büyük olasılıkla papazların bihaber olduğu (?), tüm ülkelerde gençler kadar yetişkinlerin de anladığı, penisin içeri girmesini ifade eden müstehcen hareket.

> *Sol elinin işaret parmağını kapalı tuttuğu sağ elinin içine sokarak bir gelgit hareketi yapıyor.*
>
> ROLAND TOPOR, *Journal in Time*

> *(Şangay'da) Hareketlerle pazarlık ediyordu: Sol işaret parmağı başparmağının altına doğru kıvrılmış, iyice tükürüklediği sağ işaret parmağıyla da bunun içine girmeyi deniyor.*
> *Napoli'de ise bir çocuk: Sorella mia (hareketler). Cinquo francos (el önde ve açık). Culo (katlanmış işaret parmağı) piccolo, piccolo.*
>
> ALBERT PARAZ, *Le Gala des vaches*

26.44

Sağ elin işaret parmağı ve orta parmağını, sol elin dik duran işaret parmağının üstüne "ata biner gibi" bindirmek

Hakaret.

Konuşanlardan birinin, eşek olarak nitelendirilen ötekinin sırtına binmesi anlamına gelir.
Akdeniz ülkeleri.

26.45
İşaret parmağını ve orta parmağı, son eklemlerini oynatarak dik tutmak
Sigara içmek. Sigara. "Bir sigaran var mı?"

26.46
İşaret parmağını başparmağa hızlıca sürtüp avucun içinde şak sesi çıkarmak
Israrlı bir şekilde çağırma.
Antik Roma'da masaya servis yapan köleleri çağırmada da kullanılırdı.
Ancak günümüzde bu hareketi bir kafede garson çağırmak için kullanmak kaba ve küstahça bir yaklaşım olarak kabul edilir. Parmağını kaldıran öğrenci de bunu öğretmeninin dikkatini çekmede kullanmamalıdır.

26.47
Birleştirilmiş başparmak, işaret parmağı ve orta parmakların ucunu dudaklara götürmek
"Selam" Arap ülkelerinde selamlaşmanın basitleştirilmiş hali.

26.48
Diğer parmaklar katlanıp, başparmak, işaret parmağı ve orta parmağı birleştirerek kutsanan kişiye doğru yöneltmek
Kutsama. Dini hareket. Üç parmak teslisi ifade eder.

26.49

İşaret parmağı ve orta parmağı kaldırarak, açıp kapamak

a. Makas (kağıt-makas oyunu).

b. "Kesin."

26.50

İşaret parmağını ve orta parmağı dikey olarak masanın üstüne koyup, yürüyen bir kişinin bacaklarıymışçasına hareket ettirmek

Çocuk hareketi.

26.51

Dikey olarak işaret ve yüzük parmağı yürüyen bir adamı, kıvrılmış orta parmak ise bu adamın bedenini ya da başını simgeler

Çocuk oyunu.

Orta parmağın ikinci eklemine yürüyen adamın gözü, burnu, ağzı da çizilir.

26.52

Sol elin işaret parmağını sağ başparmak ve işaret parmağıyla tutmak

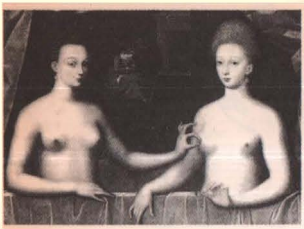
Gerekçelendirme.

Antikçağ hatiplerinin hitap hareketi.

Bu aynı zamanda Gabrielle d'Estrées'nin kızkardeşlerinden birinin göğsünü tutarken yaptığı harekettir.

Babam, hemen duruşunu değiştirdi, Raffaello'nun, büyük bir ustalıkla, Atina Okulu'ndaki Sokrates'e kazandırdığı duruşu takındı. Derin bilginiz sayesinde, bayım, Sokratesçi akıl yürütmenin ta kendisinin orada nasıl mükemmel bir

Fontainebleau Ekolü, 16. yüzyılın sonu, Louvre Müzesi.
Ph. RMN © René-Gabriel Ojéda.

hayalgücüyle gözler önüne serildiğini kavrayıverdiniz; zira felsefeci, sol işaret parmağını sağ elinin işaret ve orta parmağı arasında tutarak, ders verdiği düşünürlere şöyle diyor gibiydi: "Bana, şunla şunu, ardından da şunla şunu ilişkilendirin, çünkü benim bağlantılı tüm önergelerim birbirlerini takip ederler."

LAURENCE STERNE, *Tristram Shandy*

26.53

Sağ elin işaret parmağını sol elin yüzük parmağının son ekleminin üstüne koymak

Evlilik.

Bir alyansın yerini tutan bu hareketle bahsedilen kişinin evli olduğu ifade edilir.

26.54

İşaret parmağıyla orta parmağı bir çatal gibi muhatabın yüzüne doğru uzatmak

Tehdit. Tehdit gerçeklik taşımasa da gözleri oyma görüntüsü verilir.

26.55

İşaret ve orta parmağı çaprazlamak

Kem gözlere karşı koruma.

Şans dilemek.

Aynı zamanda parmaklar, gizlice sırtın arkasında da çapraz hale getirilebilir.

OFFENBACH. Adı duyulduğunda, sağ elin parmaklarını kem gözlere karşı korunmak için çaprazlamak gerekir.

GUSTAVE FLAUBERT,
Dictionnaire des idées reçues

İlkinden sonuncuya kadar hepsinin geçip gitmesi için onlara bir saat gerekti, onların dönüp duran birkaç manga asker olduğunu sanabilirdi insan, aynı annenin oğulları gibi birbirlerine tıpatıp benziyorlardı, hepsinin yüzünde aynı alık ifade, asker çantalarının ve mataralarının, namlularına süngü takılmış tüfeklerinin, körü körüne itaat ve onur duygusunun çürümüşlüğünün ağırlığı altında ezilip büzülüyorlardı. Ursula onların geçişini gölgelerle kaplı yatağından duydu ve parmaklarını çaprazlayarak elini havaya kaldırdı.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ,
Yüzyıllık Yalnızlık

26.56

El kapalı bir şekilde serçe ve işaret parmağını kaldırmak

Kuşku.

Boynuz. Bu hareketi birine yönelterek yapmak, ona kötü şans, talihsizlik, sıkıntı, lanet yağdırma anlamına gelir. Bu, İtalyanların "*mano cornata*" dedikleri kötü büyüdür. Akdeniz ülkeleri.

26.57

Alay edilen kişinin başının arkasından işaret parmağını ve orta parmağı göstermek

Boynuz. Ancak bu hareketin yapıldığı kişinin illa boynuzlandığı anlamına gelmez.

ŞEHRİN MUTLULUĞU İÇİN
J. Gourmelin, A la mémoire de l'humanité, © le cherche midi éditeur.

26.58

İşaret parmağı ve orta parmağı çaprazlamak

Dostluk.

Birbirine dolanan parmaklar dostluğu ifade eder: "Bir elin parmakları gibi."

Ancak aynı zamanda bu parmaklar açılarak dostluğun bittiği de arılatılabilir.

26.59

Bir elin işaret parmağı ve orta parmağıyla öteki elinkileri üst üste çaprazlamak

Yemin: "Yemin ederim."

26.60

Avuç içi öne gelecek şekilde, işaret parmağını ve orta parmağı "v" şeklinde tutmak

Zafer.

"Onları yeneceğiz" ya da "Kazandık."

Bu hareket 14 Ocak 1941'de Belçikalı bir avukat olan Victor de Lavelaye tarafından Nazilere karşı mücadelede bir sembol olarak önerildi. Winston Churchill tarafından benimsenen bu İngiliz hareketi evrenselleşti ve siyaset adamlarının yanı sıra sporcular, kendi dillerinde "zafer" sözcüğü "v" harfiyle başlamayanlar da dahil olmak üzere kitleler tarafından kullanıldı; Latince "*victoria*" sözcüğünden geldiği düşünülmektedir, Almanlar işgal esnasında Eiffel kulesinin üstüne devasa bir V yapmışlardır.

26 Ekim 1951 seçimlerinden sonra Winston Churchill.
© TopFoto / Roger-Viollet.

26.61

Aynı hareket, ama avuç içi hareketi yapana dönük

Müstehcen hareket. Büyük hakaret.

Zaferin "v"sini (bir önceki hareket) benimseyen Winston Churchill kendi hareketinin, ondan sadece elin avucunun yönü açısından farklı olan bir başkasıyla karıştırılabileceğini kesin olarak biliyordu. Bu hareket İngiltere'de büyük bir hakaret anlamına gelir.

Bir öncekinin kökenini ne denli iyi biliyorsak, bu hareketinki hakkında da o kadar az bilgiye sahibiz. İki parmağın, işaret parmağının ve orta parmağın, İngiliz okçuların düşmanlarına ok atmadan önce yaptıkları bir tehdit hareketini ifade ettiği sanılmaktadır.

26.62

Aynı hareketi, iki parmağı burnun ucuna dayayarak yapmak

Arap ülkelerinde kullanılan ve kökeni belki de bir öncekiyle aynı olan, müstehcen hareket.

Burada burnun altına yerleştirilen parmaklar, burnu ereksiyon halindeki bir erkeklik organına dönüştürürler (ayrıca bkz. 7.34).

26.63

V'nin çeşitlemeleri

a. Kurtuluş sırasında, 1944'te, işgalden kurtulan halktan sigara içenler, işaret parmağı ve orta parmakla V hareketi yapmakla işe başlıyorlar, ardından da bir sigara istemek için dudaklarına götürüyorlardı (bu hareketin Paris'ten Strasbourg'a kadar yaygınlaştığı, İkinci Zırhlı

Tümen'in taşıma görevlisi Jean Nohain tarafından saptanmıştır).

b. "Vittel Suları" bu hareketi reklam sloganı olarak kullandı. (Kafelerde, müşteriler bir V işareti yaparak Vittel suyu sipariş ediyorlardı.)

[Başlık] Vittel, beden dilini geliştiren su
[Alt] Bir Vittel ısmarlamak için bir işaret çakmanız yeterli.

26.64

Kolları kaldırarak işaret parmağı ve orta parmakla havada V yapmak

Zafer.

Sporcuların ortak hareketi.

26.65

İşaret parmağı ve orta parmakla V yapmak

İzci selamı. Yavrukurt.

26.66

İşaret parmağı, orta parmak ve yüzük parmağıyla çatal yapmak

İzci selamı. Devriye.

26.67

Açık duran işaret parmağıyla orta parmağı sertçe rakibe doğru uzatmak

Hakaret.

Yunanların "*moutza*" hareketinin basitleştirilmiş hali (bkz. 22.38 ve 22.39).

Yunanistan.

26.68

Sol eli bir kuyu görüntüsü alacak şekilde yarı kapalı tutup sağ elin işaret parmağını kaldırmak

Franc-Nohain'in Alphonse Allais'ye yazdığı bir mektupta (*Le Journal*, 8 Nisan 1894, ardından *Deux et deux font cinq* adlı derlemede, *Fragment de lettre de M. Franc-Nohain* başlığıyla yayınlanmıştır) bahsettiği el oyunundan esinlenen hareket:

Herkes daire oluşturacak şekilde, dirsek dirseğe oturur: Her biri sağ işaret parmağını kaldırır; sol el yarı kapalı, başparmağın ucu, elin ağzı küçük bir kuyu, bir hava deliği oluşturacak şekilde, orta parmağa hafifçe dokunur. Oyun yöneticisi emreder: "Herkes kendi deliğine!" ya da "Ortak deliğe!" ya da "Komşunun deliğine!" ve böylece her "ortak delik" emri verildiğinde oyuncular işaret parmaklarını çemberin ortasına ya da yanındakinin sol eliyle oluşturduğu küçük kuyunun içine ya da kendi eliyle yaptığı deliğe koyar. Emirlerin canlılığı ve neşesi içinde bundan daha eğlendirici bir şey düşünülemez; size garanti veririm ki Madam Marouillet ya da küçük d'Angoulins emir verdiğinde, onları izleyebilmek ve farklı deliklerin içinde birbirine giren elleri karıştırmamak için, büyük dikkat ve ustalık gerekecektir.

Ayrıca, yanılmak belki de daha da eğlenceli olabilir, çünkü bu bitmek bilmez tartışmalara ve olası tüm komikliklere yol açar. "Ortak delik Bay Burisson; siz yanınızdakinin deliğine koydunuz, ceza yazıyorum size! – Hiç de değil, herkes kendi deliğine dendi! – Hayır, ortak delik dendi! – Komşunun deliği dendi!"

Yirmi Yedinci Bölüm

ORTA PARMAK

Orta parmak elin beş parmağı arasında üçüncü ve en uzun parmaktır. Eşanlamlısı: ortanca parmaktır. Adından da anlaşılacağı gibi evin en küçük çocuğu değildir.

27.01

Orta parmağı havaya dikmek

Onaylama.

Güney Amerika.

27.02

Diğer parmaklar katlıyken orta parmağı kaldırmak

Müstehcen hareket.

Hakaret: Parmak hareketi, kol hareketinin küçük kardeşidir. Parmak hareketi yapmak, "Bunu sana sokarım" anlamına gelir (İtalyancada *"vaffanculo"*).

Bu, en eski müstehcen hareketlerden biridir, Roma'da da uygulanırdı ve orta parmak *"digitus impudicus"* olarak adlandırılırdı. İmparator Caligula, halkını utandırmak amacıyla, öpmeleri için elini değil orta parmağını uzatırdı.

> *Halkın katılımıyla yapılan toplantılarda, sürekli utanıp sıkılanları yerin dibine sokmak için, parmaklarıyla müstehcen hareketler yapmaya kadar vardırırdı işi.*
>
> Aemilius Lampridius, *Elagabalus'un Yaşamı*

27.03

Başparmak ve serçe parmağı bütünüyle katlanarak, işaret ve yüzük parmağını yarı kıvrılmış tutup orta parmağı kaldırmak

Müstehcen hareket.

Bu hareket bir kurşunkalemle antrenman yapmayı gerektirir!...

Parmak hareketinin Sardunya'da uygulanan bir çeşidi.

27.04

Eli yatay olarak tutup, gerekirse başparmağın desteğiyle orta parmağı dik olarak kaldırmak ve oynatmak

Müstehcen hareket.

27.05

Eli yatay ve avuç içi aşağıya gelecek şekilde tutup, aşağıya sarkıtılarak hafifçe oynatılan orta parmak dışındaki parmakları ileriye uzatmak

Müstehcen hareket.

Arap ülkeleri.

27.06

Sağ önkol yukarıya kalkmış, sol el kolun pazısını tutarken orta parmağı havaya kaldırmak

Müstehcen hareket.

Parmak hareketiyle kol hareketinin birleşimi ve böylece iki kat etkili bir hale getirmek.

Akdeniz ülkeleri.

27.07

Sağ yumruğu sol elin avuç içine vurmak ve bu esnada sağ orta parmağı kaldırmak

Müstehcen hareket.

Çok sert bir hareket.

Ortadoğu.

27.08

Başparmağın son ekleminin iç kısmına yaslanmış orta parmağı sertçe ileri doğru atmak

Fiske, reddetmeyi ve olumsuzluğu ifade eden bir hareket.

Manastırlarda "hayır" anlamına gelir.

27.09

Bir elin işaret parmağıyla öteki elin orta parmağını geriye doğru kaldırmak

Müstehcen hareket.

Hakaret.

Rusya'da bu harekete "kedinin kuyruğu altından bakmak" denir.

27.10

Avuçları birbirine yaklaştırıp, uçlarından birbirine dokunan orta parmaklar dışındakileri katlamak

Müstehcen hareket.

Bu kadınlık üçgenini temsil eden hareket, iki kişinin arasında cinsel bir ilişki olduğu anlamına gelir.

Güney Amerika.

Yirmi Sekizinci Bölüm

YÜZÜK PARMAĞI

Kaderinde "yüzük" takmak olan bu parmağın pek de bilinen bir hareketi yoktur. Bir rivayete göre yüzük parmağını direk kalbe bağlayan küçük bir damar bulunmaktadır.

"Yanında oniksten büyük bir halka duruyordu. O, bunu çok sıradan, madeni bir yüzük olarak görüyordu. Sol yüzük parmağıma yüzüğü taktı. Birden bir eşinin de onun parmağında olduğunu gördüm."

Pierre Benoit, *L'Atlantide*

SERÇE PARMAĞI

Serçe parmağı, elin "kulak karıştırıcısı" denilen beşinci parmağıdır, çünkü işitme organının içine girebilecek kadar incedir. Aynı zamanda onun kutsal bir parmak olduğuna, bilginin ve kahinliğin sembolü olduğuna inanılır.

Bu yüzden, gerçeği saklayan küçük bir çocuğa "Serçeler bana söyledi!" denir.

"Havaya kaldırılan serçe parmağı," yapmacıklığı ve kadınsı tavırları ifade eder.

29.01

Serçe parmağını tek başına kaldırmak

Zayıflık: "Benim serçe parmağımdan daha iri değil."

Bu hareket kaba bir müstehcen anlam da taşıyabilir.

29.02

Serçe parmağını kaldırıp kulağa yaklaştırmak

Sır.

Doğruyu söylemeyen bir çocuğa yapılan harekettir. Her şeyi bilen serçe parmağı yetişkinin kulağına sırrı fısıldar.

29.03

Serçe parmağını kaldırmak

Kadın.

Japonya'da serçe parmağı kadını ifade eder, daha kalın olan başparmaksa erkeği simgeler.

Bu hareket bu kadının, bir erkeğin eşi olduğunu anlatır.

Japonya.

29.04

İki kişinin sağ ellerinin serçe parmaklarının tutuşması

Dostluk.

Yeniyetme hareketi.

İşaret parmaklarıyla yapılan hareketin bir çeşidi.

29.05

Serçe parmaklarını birbirine kenetlemek

Bir anlaşmayı, bir dostluğu ifade eder.

Anlaşmazlığı anlatmak için parmaklar birbirinden ayrılır.

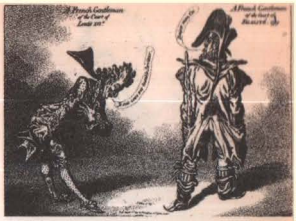
29.06

Bir bardak ya da kaseyi tutarken serçe parmağını havaya kaldırmak

Kibarlık budalalığı. Yapmacıklık.

GÖVDE

El hareketleri onun çevresinde olur ve onu korur.

Gillray'in gravürü, 1799.

30.01
Gövdeyi arkadan öne sallamak

Birçok dinde dua ya da meditasyon esnasında yapılan beden hareketi.

30.02
Gövdeyi öne doğru eğmek

Selamlama. Saygı işareti.

Batı dünyasında bazı durumlar haricinde (müşterisini karşılayan otel görevlisi ya da gösterinin sonunda selam veren oyuncular gibi) artık yapılmayan bir harekettir.

Resmi törenlerde kadınlar reverans yaparken erkekler de öne doğru eğilirler.

Rusya'da halen kullanılmakta olan ve Japonya'da eğim açısı ve süresi teşrifat kurallarına göre sıkı sıkıya belirlenen hareket.

Gavarni'nin gravürü, Le Diable à Paris, Hetzel, 1845.

> *Alkışlar duyuldu ve şarkı söylemeye devam etmesini istedikleri kanısına vardı. Bunu, beş kuple izledi, ardından sol kolunu sallayıp, sağ eliyle göğsünü tutarak büyük bir selam verdi, dipteki kapıya geldi, geri döndü ve tekrar bir selam vererek çekildi.*
>
> J.-K. Huysmans, *Le Drageoir aux épices*

Japonya, 6 Ağustos 2000.
© Kurita Kaku / Gamma.

30.03
Arkaya doğru düşüyormuş gibi yapmak
Sürpriz. Şaşkınlık.
Japon hareketi.

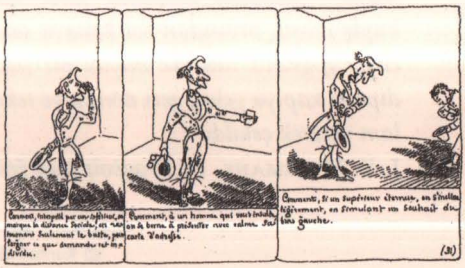
30.04
Kollar ve gövdeyle fırlama hareketi yapmak
Gerekçelendirme.

Tibetli rahiplerin tartışmalarda yaptıkları hareketleri anımsatan, gerekçeleri ifade etme şekli.
Afrika.
15 Haziran [1932]

Alışkanlığı kaybetmemek için, eşekçiler, yolları bizimle kesişen kervandan bir satıcıyla bir sürü palavra hakkında bir saat ya da daha fazla konuştular. Satıcı eşeğini ve yükünü kaybetmiş, onların eşekçilerde olabileceğini düşünüyor. Benim grubumun başındaki adamın karşısında herkes birtakım hareketler yapıyor, her açıklamaya, sanki taş atıyormuş gibi yapılan gövde ve kol hareketleri eşlik ediyor. Griaule bana daha önceden bu nazar vurmaya benzeyen, ortaya açıklama atma hareketini göstermişti.

MICHEL LEIRIS, *L'Afrique fantôme*

Rodolphe Töppfer, Monsieur Crépin.

GÖĞÜS

31.01

Sağ eli kalbin üstüne koymak

Bağlılık yemini.

Aynı zamanda bir sunum hareketidir.

ABD.

> *Biraz teatral, biraz gülünç bir hareket yaptı: Sağ kolunu genişçe kıvırdı ve elini kalbinin üstüne götürerek çok gür bir sesle bağırdı: "Ben Alfonso de Albouquerque, Hindistan genel valisi."*
>
> Antonio Tabucchi, *Hint Gece Müziği*

31.02

Eli kalbin üstüne götürmek

Aşk.

İlan-ı aşkı ifade eden en belirgin harekettir.

31.03

Sağ eli düz bir şekilde kalbin üstüne koymak

Muhatabı bağışlayıcılığa ve iyi duygulara çağrı hareketi.

Söylevlerde gelenekselleşmiş bir hareket.

31.04

Arkadaşının elini alıp kendi kalbinin üstüne koymak

Aşk. Kalp atışlarını hissettirmek için yapılan hareket.

> *Sağır-dilsiz oyununu oynarken her zaman elimi tutardı, bir defasında sağ elimi aldı ve onu sıkıca tutarak göğsüne bastırdı: Bu ebedi aşk anlamına geliyordu.*
>
> ROSETTA LOY, *La Bicyclette*

31.05

Göğüsleri iki elle kavramak (kadın için)

Utanma.

Oudin (1640) böyle bir durumda genel olarak şöyle dendiğini söyler: "Büyük Perhiz'de miyiz ki azizleri saklıyorsun?"

31.06

Göğsün üstünden neredeyse boğaza kadar olan bölümü iki elle sıkmak

Sıkıntı.

31.07

Sol eli ceketin içinden göğüs üstüne doğru kaydırmak

Napoleon'un kişisel hareketi.

31.08

Göğüs hizasında kolları kavuşturmak

Meydan okuma: "Geçemezsiniz."

31.09

Göğüs hizasında kolları kavuşturmak

Gönüllülük. Gönüllü olma hali.

Bu hareket aynı zamanda sabırla ya da sabırsızca beklemek anlamına da gelir.

31.10

Göğüs hizasında kolları kavuşturmak

Gücün ve yetkinin doğrulanması.

Benito Mussolini'nin gelenekselleşmiş hareketidir.

31.11

Eli, cüzdanın bulunduğu cebin, göğsün üstüne koymak

Kendinden hoşnutluk.

Memnunlukla kendini güvende hissetme ve yeterli parasının olduğunu gösterme.

Tezimi sunduktan sonra birkaç haftalığına yabancı bir ülkeye giderek dinlenmeye karar verdim. Bu gibi bir durumda yapılan o güzel hareketi hepiniz benden daha iyi biliyorsunuz. Ceket büyük bir özenle iliklenir, ardından uyuşuk uyuşuk, göğsün üstünde, en doğru yere genişçe açılmış el, kumaşın altından biçimi hissedilecek ve cüzdanı kontrol ettiği anlaşılacak şekilde konur. Bu benim de sizin de hiç yapmadığımız en güzel harekettir.

LOUIS CODET, *César Capéran*

31.12

Sağ eli, kalbin üstündeki sol elin üstüne koymak

Saygı.

Doğu.

31.13
Çapraz yapılmış iki eli, düz bir şekilde göğsün üstüne koymak
Yemin: "Yemin ederim."
Aynı zamanda bir dua hareketidir.

31.14
Şapkasını göğsün üstüne koymak
Karşılama.

31.15
Sağ elle kalbin üstüne vurmak
Panik. Yardım isteği.
Ortadoğu'da çok yapılan bir hareket.

31.16
Parmak uçlarıyla ya da işaret parmağının ucuyla göğse dokunmak
Kimlik: "Ben."

31.17
Sağ avuç içini göğse koymak
Sorma: "Kim? Ben mi?"
Aynı zamanda bir yadsıma işareti de olabilir: "Ben değilim."

31.18
Sağ eli düz bir şekilde kalbin üstüne koymak
Dürüstlük.
Antikçağda kölenin emir beklerken yaptığı boyun eğme hareketi.
Amerikan ulusal marşını dinlerken yapılan saygı işareti.

31.19

Sağ eli kalbin üstüne koyup, dirsek elle aynı hizaya gelecek şekilde önkolu yatay olarak tutmak

Yemin.

31.20

Sol eli kalbin üstüne koymak, sağ elle de bir uzaklaşma işareti yapmak

Eugène Sue'nün *Le Juif Errant* romanında tasvir edilen hareket:

> *... şükranla dolu bir hareketle, sol elini kalbinin üstüne koyan bu genç kız, sağ eliyle, sanki kalbi gözlerini alamadığı o yere doğru yola çıkmışçasına bir hareket yaptı.*

31.21

Başparmakları göğsün iki tarafında, koltukaltlarında, pantolon askılarının geçtiği yerde kaydırmak

Kendinden memnuniyet (bkz. 16.3).

31.22

Göğsü yumruklamak

Erkeklik. Güç.

Maymun Adam Tarzan'ı taklit etmek için çok sert şekilde ve bir haykırma eşliğinde de yumruklanabilir.

Göğse ve kollara vurulan darbeler antikçağda bir acı ve yas göstergesidir.

31.23

Göğsün önünde iki elin parmaklarını, birbirinden ayrık bir şekilde, yukarıdan aşağıya sallamak

Sıkıntı.

İtalya.

31.24

El kenarını, parmaklar aşağıya doğru dik bir şekilde tutulurken, göğse ritmik hareketlerle vurmak

Sıkıntı.

Hareket, konuşmacının sözlerinin son derece sıkıcı olduğunu ifade eder.

İtalya.

31.25

Çukurlaştırılmış iki elle göğüs hizasında kadın göğüsleri taklidi yapmak

Fiziksel güzellik.

Bu betimlemeye yönelik hareket bir takdir ifadesidir.

Bu hareketin çeşitlemeleri az çok kaba bir şekilde kadın bedenini anlatır.

31.26

Sağ elin parmaklarını birbirini takip edecek şekilde kalbe, dudaklara ve alna götürmek

Selamlama. "Selam."

Arap ülkeleri.

Kimi karşılaşmalarda bu selam şu anlama gelir: "Sana kalbimi, ruhumun soluğunu ve düşüncemi veriyorum." Genel kullanımda, bu selamlaşma sadece alna ya da alna ve göğse ya da yalnızca ağza ve alna dokunularak sınırlandırılır.

31.27

Göğsün üzerinde elleri çapraz tutmak

Henüz Kudas ayininden geçmemiş bir çocuğun hareketidir; rahip onu alnına dokunarak kutsar.

31.28

Haç işareti oyunu

Erkek çocuklarının oyunudur.

Eller sırasıyla göğsün soluna ("şef kovboy"), sağına ("yerli şef"), alna ("korkma"), yumruk kapalı olarak pantolon ağına ("seni esir aldım") dokunur.

31.29

Sağ eli düz tutarak, göğse, kalbin olduğu yere sıkıca vurmak

Onur kırılması (bkz. 1.34 ve 23.84).

Şii hacıların Aşure gününde Hz. Hüseyin'in kurban edilmesini anma töreninde yaptıkları hareket.

KALÇALAR

32.01
Yumrukları kalçanın üstünde, öne koymak

Kızgınlık. Meydan okuma.
Tehditkar hareket.

Yumruğumu kalçama yerleştirdim ve bir zındık gibi ant içtim.

Anatole France,
Le Crime de Silvestre Bonnard

Siniri kendiliğinden azaldı ve yumrukları kalçasında, melankolik ve alaycı bir edayla burjuvaları dikkatle inceledi.

Gustave Flaubert, *Bilirbilmezler*

32.02
Elleri arkadan kalçaların üstüne koymak

Kibir. Meydan okuma. Övünme.
Hoşnut bir yüz hareketi de eşlik edebilir.

32.03
Bir kadının kalçasına yumruğunu koyması

Bir moda mankeninin gövdeyi güzel göstermek için yaptığı hareket.

32.04
İki eli kalçalara koymak
Büyüklenme.

32.05
Elleri yan ceplere sokmak
Serbestlik. İlgi eksikliği.
Bu harekete omuz silkmesi de eşlik eder.

BEL VE KARIN

Kemerini sıksa bilse karnı kocaman ve yumuşak.

33.01
Mideye ya da karna el içiyle vurmak
Açlık.
İtalya.

33.02
Mideyi dairesel hareketlerle ovuşturmak
Açlık.

33.03
Düz tutulan elle ya da ellerle karna vurmak
Doymak. Tıka basa yemek.

33.04
Bileği döndürerek, yumruğu karna bastırmak
Açlık.
Karın ağrısı.

33.05
Karna hızla yumruk atmak
Japon usulü intihar.
Karna bir kılıç sokuyormuş gibi yapmak. "Ölümü hak ettim."
Batıda, şakağa ateşe etme taklidi yapılır.

33.06

Parmaklar birleştirilmiş ve gergin tutularak, elin yan tarafıyla, hızla karnı kesmek

Kesinlik taşıyan ret.

Hiç, sıfır. Bu Fransızların "kemer yapmak" dedikleri, hiçbir şeye sahip olmama durumudur.

Ludovic, sağ elinin kenarıyla, sol kalçasından başlayıp karın kemerinden geçerek sağ kalçasına kadar karnını kesiyormuş gibi yaptı.

JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

33.07

Eli düz bir şekilde karnın üstüne koyup gövdeyi eğmek

Saygı.

Acemler, derin bir saygıyı göstermek istediklerinde ellerini midelerinin üstüne koyarlar.

G.C. LICHTENBERG, *Aphorismen*

33.08

İki eli düz tutarak, kemer hizasında avuç içleri yukarı gelecek şekilde, bir tepsi görüntüsü oluşturmak

Ayin.

Ele mayasız ekmek alma törenindeki duruş.

33.09

Düz tutulan iki elle, şişmiş bir karnı gösterircesine ceketin önünü ileriye doğru çekmek

Hamilelik.

33.10

Ellerle büyük bir karna sarılıyormuş gibi yaparak, aynı anda da yanakları şişirmek

Şişman.

"Böyle şişman bir adam."

33.11

Kemer hizasına hafif (ama bazen acı verici) bir dirsek darbesi ya da yumruk atmak

Dürtme. Dostça itişme.

Ancak aynı zamanda otorite ve egemenlik anlamına da gelir (özellikle de dirsek yerine tüfek dipçiği kullanılıyorsa).

33.12

Birbirine belden sarılmak

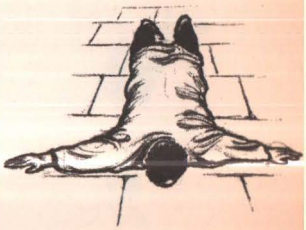
İki kişi arasındaki sevgi.

33.13

Karın üstü yere yatıp, eller bedene göre dik açı oluşturacak şekilde uzatılarak bir haç yapmak

Bu, papazlık aşaması verme töreninde yapılan harekettir. Birçok hac yerinde, mümin kendini karın üstü yere atar ve bu beden hareketini defalarca tekrarlayıp sunağa ya da kutsal azizin tasvirine kadar ilerler. Sertçe sürtünen ellerin ve dizlerin yaralanmasını engellemek için, bazı müminler ince eldivenler ve dizlikler takarlar (Nepal ve Tibet tapınaklarında).

KIÇ

Kadının ve erkeğin oturduğu yer. Yanaklar gibi ikilidir. Eller orada kendini kaybeder.

34.01
Bir oyun esnasında kıça hızlıca vurmak
Bu oyuna "tuzlu kıç" denir.
Friquasée crotestyllonnée'nin 155. mısrasına doğru:

Tuzlu kıç oynamak ister misin?
Epiphane Sidredoulx'un yorumu:
"Bu Gargantua'nın oyunlarından biridir. İsmi bize 'sıcak el' oyununu anımsatır (22.50). Bu oyunda ele değil, rakibin kıçına vurulur ve bu bir yaranın üzerine tuz basmışçasına acı verir."

34.02
Bedeni öne doğru eğip, kıçın ortasına elle vurmak
Müstehcen hareket.
Oğlancılık tehlikesi.
Ortadoğu.

34.03
Kıça tokat atmak
Dayağı hak etme.
"Bir dayağı hak ettin" ya da "Kıçına şamarı yiyeceksin." Orta Avrupa.

34.04
Birinin kıçına hafifçe dokunmak

a. Arkadaşça cesaretlendirme.

Omza vurmakla eşdeğer sportif bir hareket (Amerikan futbolu).

b. Aynı zamanda erotik bir hareket (Fransızlar "sepetteki el" diye adlandırır), özellikle de bu hareket kalçaları okşamakla devam ediyorsa. Çocuklar için bedensel bir ceza olan kıça tokat atmak, yetişkinler arasında erotik bir oyuna dönüşebilir.

34.05
Ele alınan bir belgeyle kıçı siliyormuş gibi yapmak

Resmi ya da değil, herhangi bir belge, bir karne, bir celp ya da para cezası karşısında yapılan küçümseyici hareket, devamını söylemeyelim.

34.06
Arkasını dönüp karşıdakine kıçını göstermek

Meydan okuma. Hakaret. Küçümseme: "Kıçımı ye!"

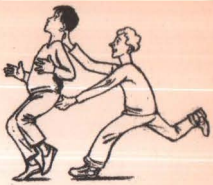
Bu hareket genellikle kıça vurulan bir tokat ve dil çıkartmayla tamamlanır.

Bu hareket aynı zamanda, örneğin çok sayıda insanın göreceği bir pencerenin ya da başka bir yerin önünde kıç gösterme oyunu da olabilir.

> *Brout' yarım dönerek, arkasını gösterip kalçalarını sıktı, bir yandan da dilini çıkardı.*
>
> JACQUES JOUET, *La République de Mek-Ouyes*

34.07

Birini arkadan, ensesinden yakalayıp, işaret parmağıyla kalça çizgisine onu koşmaya yönlendirecek şekilde itmek

Fransızların "sarımsak yarışı" dedikleri, yeniyetme oyunu.

34.08

İşaret parmağı ve orta parmakla bir kalçanın kenarına hızlıca vurmak

Yeniyetme oyunu.

"Kızartma" adı verilen acı verici, ama arkadaşça bir hareket.

KASIK, CİNSEL ORGAN, BALDIRLAR

Narinlik, duyarlılık, erotizm, hepsi hoşa gitmek için.

35.01
Eli pantolon ağına koymak

Müstehcen hareket.
Hakaret. Arap ülkeleri.

35.02
Eli pantolon ağına koyup başparmağı kaldırmak

Müstehcen hareket.
"Gel! Yak bir tane, bu Belçika malı..."
Bu kullanım, etek kıllarıyla karşılaştırılan, paket halinde satılan bir tütün cinsine yapılan bir göndermedir; sigara içmeye teşvik edilirken, sigara erkeklik organına benzetilir.

35.03
Eli tokalaşma için uzatıp, tam karşıdaki kişi onu sıkacağı anda geri çekerek pantolon ağına götürmek ve başparmağı kaldırarak ereksiyon taklidi yapmak

Müstehcen hareket. Yeniyetme şakalaşması.

35.04

Açık tutulan elle baldıra vurmak ve hareketi başparmakla kasığa dokunmakla bitirmek

Müstehcen hareket.

Binicilerin hareketi.

Meşin, binicilerin pantolonlarının iç ve arka kısımlarını koruyan bir deri parçasıdır.

"Meşin biçmek" alaycı bir şekilde derisinden bir parçayı karşısındaki kişiye önermektir, bu baldırdan kasığa doğru vurma hareketiyle yapılır, 'başparmak kökü ve serçe parmak da çırpan kanadı simgeler', bu hareketlerle birlikte şöyle denir: 'Al bakalım, bu senin kızkardeşin için...' (Askeri Süvariler, 1881).

GASTON ESNAULT, *Dictionnaire des argots*

"Olmadın boynuzlu bugün,
bu sadece anladığın gün
pöh... kralların da başına gelir
beterin beteri var aldırma... dokun bana!
geri kalma, biç bir meşin bana!"

JEHAN RICTUS, *Le Coeur populaire*

Her zaman sakin ve güleryüzlü olan Camus'nün arkasında durup onun işaret parmağını boğazına götürüp arkadan öne dört defa, boynundan çenesine doğru hareket ettirdiğini gören Longueverne ordusu şaşırdı; ardından bu zaten yeterince şey anlatmıyormuş gibi, abisinin bir topçu olduğunu da hatırlayarak sağ kalçasına sağ eliyle hızlıca vurdu, elini çevirdi, avuç içi dışarıda, başparmağı pantolon ağının başlama noktasında:

– Bunu izle, dedi, senin eline vereceğim, geri zekâlı!

LOUIS PERGAUD, *La Guerre des boutons*

Alphonse Allais'nin *A la russe, ou la basane collective* isimli öyküsünde, tüm bir tümen albayına meşin hareketi yapar:

Böylece silahları bırakmadan, iki bin sol el, iki bin sol kalçaya iki bin şahane şamar attı.
Bu hareket meşin hareketiyle son buldu, ama ne meşin, imparatorum ve ne unutulmaz bir meşin! Aynı anda da iki bin haykırış duyuldu: Allah belanı versin! Yaşlı öküz!"

35.05
Eli göstere göstere pantolon ağına koymak

Kendinden memnuniyet. Kibir.

[Jean] Delay, [Jacques] Lacan'ı, Guitrancourt'da psikiyatristlere verilen büyük bir resepsiyon konusunda sorguluyor. Açıklamalar yapılıyor, türlü öyküler anlatılıyor. Sonunda: "Ve tüm bunlar prestij içindi." Lacan büyük bir hazla elini pantolon ağına koyuyor.

RAYMOND QUENEAU, *Journal*, 1958

35.06
Taşakları pantolonun üstünden tutup sıkmak

Müstehcen hareket. Hakaret. Küçümseme. İtalya.

Üstelik İki Aziz'in... "anlarsınız.".. bir çift şey... olduklarını söyleme cüretinde bulundular.

– bu sözlere, söz konusu bölgenin tamamının, edepsiz bir şekilde elle gösterilip sıkılması eşlik etti. Bu edepsiz, hem de ne edepsiz bir hareketti ama o zamanlarda halk arasında daha ender rastlanıyordu ona.

CARLO EMILIO GADDA,
Quer pasticciaccio brutto de via Merulana

35.07
Taşakları uluorta kaşımak

Müstehcen hareket. Meydan okuma. Tehdit.
"S.ktir git!"
Meksika. Birleşik Devletler'in güneyi.
Başka yerlerde, bu hareket özellikle istemdışı yapılır. Bu konuda Oudin (1640) şu sözü ekliyor:

"Durun, sizin adınıza ödeyeceğim," dedi eli pantolon ağında olup kaşınan adam.

35.08
Karnının altındaki kılları tıraş ediyormuş gibi yapmak

Sıkıntı. Duyarsızlık. "Kes tıraşı."
Sakalın sıkıntıdan çok bilgelik anlamına geldiği bölgelerde yapılan sakal hareketiyle eşanlamlıdır.
Cezayir.

35.09
Sol elle taşakları kaşımak

Büyü.
Kem gözlere karşı yapılan bir hareket.
"Tahtaya vurmak"la aynı anlamdadır.
İtalya.

35.10

İşaret parmağını ve orta parmağı makas gibi kullanıp kendini sünnet ediyormuş gibi yapmak

Irkçı hakaret.

Yahudilerin sünnet geleneklerine gönderme yapar.

35.11

Baldırlara şamarlar atmak

Şaşkınlık.

"Demek öyle ha..."

Antikçağda, baldırlara vurulan darbeler acı belirtisiydi.

> *Yeni gelen Sammy, arkadaşının beklenmedik sözleri karşısında durdu, büyük bir şaşkınlıkla kalçalarına iki sıkı tokat attı.*
>
> PIERRE SOUVESTRE VE MARCEL ALLAIN, *Fantomas (Le Pendu de Londres)*

35.12

Sanki toz silkeliyormuş gibi eteğini sallamak

Kovma: "Defol!"

Çingene camiası.

Otuz Altıncı Bölüm

DİZLER, BACAKLAR

Bacakların da, kollar kadar çok sayıda hareket yapabildiğini söylemek gerekir. Tek eksikleri eldeki bilektir.

36.01

Diz çöküp, topukların üzerinde oturarak bedeni yere doğru eğmek

Dua. Arap ülkeleri.

36.02

Dizlerin üstünde, beden dik, elleri birleştirmek

Dua.

Bazı kutsal ziyaretlerde dizüstünde yerde ilerlenir (Guadalupe, Meksika), hatta bu şekilde bir merdivene tırmanılır (Morbihan'daki Sainte-Anne d'Auray Scala Santa'sında olduğu gibi).

Adamın biri bir kibar fahişeyle seviştikten sonra ve bu eylemin verdiği rehavetle yatakta uyuyordu, saatin geceyarısını göstermesiyle birlikte Ave Maria başladı: Kadın aniden kendini yataktan aşağı attı ve dizlerinin üstüne çökerek dua etmeye koyuldu.

Michel de Montaigne,
Journal de Voyage, Roma, Şubat 1581

36.03
Diz çöküp, topukların üstüne oturarak, elleri avuç içleri yukarıya gelecek şekilde kaldırmak
Dua etme duruşu. Yükselme.

36.04
Diz çöküp, topukların üstüne oturarak, bedeni yeri öpecek ya da alnı yere değdirecek şekilde eğmek
Dua.

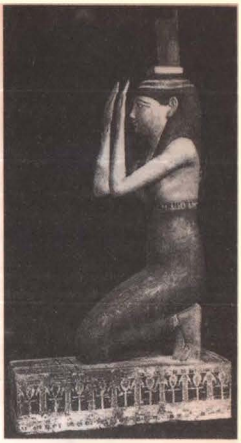

36.05
Diz çöküp kolları göğe doğru kaldırmak
Dua. Yaratana şükran.
Günümüzde galip gelen sporcuların stat zemininde yaptıkları hareket.

36.06
Çömelerek, eller birleştirilmiş şekilde, dirsekleri dizlere dayamak
Dua.

Tanrıça İsis, erkek kardeşi ve kocası Osiris'in ölümüne ağlarken.

36.07
Yerde dizlerin üstünde oturarak, iki elin avuçlarını yüze doğru çevirmek
Derin üzüntü.
Eski Mısır.

36.08
Bir dizi kırarak yere koymak
"Diz çökmek" az yapılan bir harekettir, sadece kilisede sunağın önünde ya da hâlâ romantik davranışlara inanan aşıklar tarafından ve doğal olarak İngiltere Sarayı'nda uygulanır.

36.09
Bir diz yerde, iki kolu bir galibe ya da bir üste doğru kaldırmak
Yalvarma. Af dileme.

36.10
Bir kişinin önünde iki dizinin üstünde sürünmek
Yalvarma.

36.11

Dizleri kırarken bir ayağı arkada tutmak

Bu, artık çok az kullanılan, belki sadece İngiliz Sarayında görülen "reverans" hareketidir.

Biraz daha eğilerek yapılan ama bunun aynısı olan diz kırma hareketi, inananların kutsal sunak önünden geçerlerken yaptıkları harekettir.

36.12

Dizi hafifçe kaldırıp sağ elle kaşımak

Batıl inanç. Kötü şansa ve kem gözlere karşı yapılır.

Bu hareketin, üç rahip bir arada görülünce yapılması tavsiye edilir.

Güney Amerika.

36.13

Bir köpeğin işemek için patisini kaldırması

Etnograf Michel Leiris tarafından Kasım 1982'de incelenen hareket:

Dahi köpek tarafından keşfedilen şu bedensel teknik: patiyi kaldırma...

AYAK

Yürür.

37.01
Ayakları hızlı bir şekilde birleştirerek topukları birbirine vurmak

Saygı içeren selamlama.

Eller dolu olduğunda verilen asker selamı; üste yönelik olarak yapılan "çene hareketi"yle beraber de yapılabilir (bkz. 13.01).

Halen, Avusturya ve Almanya'da sivil hayatta, tüm askeri anlamını kaybetmiş olarak yapılmaktadır.

37.02
Tepinmek

Öfke ya da sabırsızlık hareketi.

37.03
Yere ayağın ucuyla vurmak

Sabırsızlık. Öfke.

37.04
Ayakkabının ucuyla yere bir haç çizmek
Hakaret.
Bu, lanetlenen bir yere "haç yapmak" hareketidir.
Akdeniz ülkeleri.

37.05
Sırtı hafifçe muhataba doğru döndürüp, ayakları bir şey eziyormuş gibi yere sürtmek
Hor görme. Sıkıntı.
İtalya (Roma).

37.06
Masanın altından yanınızdaki bayanın ya da bayın ayağına hafifçe bastırmak
Baştan çıkarma.
Fransızların "ayak yapma" hareketi.

37.07
Oturarak ya da uzanarak, ayakkabının tabanını muhataba doğru yöneltmek
Çok büyük hakaret.
Ayakkabı tabanı kişinin tozları süpüren ve yerdeki tüm pisliklerle temas halindeki kısmı, yani en kirli kısmı olduğu için bunu bir başkasına doğru uzatmak gerçekten büyük kabalıktır.
Ortadoğu ve Doğu.

37.08

Bir motor sürücüsünün başka bir aracı geçerken sol bacağını, bir otomobile doğru, onu geçişten uzaklaştırmak amacıyla uzatması

Motosikletçinin bu uzaklaştırma hareketi, geçilen otomobilin çamurluğuna uzatılan bir ayakla da yapılabilir.

Bunu kollarıyla yapan başka motorcular da vardır.

Motorcular karşılaştıklarında bir ayaklarını kaldırarak selamlaşırlar.

> *Motorcular sana ayaklarıyla teşekkür ederlerken, insan değil, el dilini bilmeyen bir tür Marslı vatandaşlar olurlar.*
>
> STÉPHANE SANSEVERINO, *Les Embouteillages*

37.09

Ayak öpmek

Alçakgönüllülük.

Bu hareket Hıristiyan dünyasında sadece bir kişiye mahsustur: Papa, kutsal hafta boyunca özenle seçilmiş fakirlerin ayaklarını yıkar ve öper.

37.10

Aniden ayağa kalkmak

Bir arada yapılan saygı hareketi.

"*Standing ovation*": Halk bir kişinin onuruna ayağa kalkar (bir sporcu, siyaset adamı vb). Özel animatörler, televizyon programları esnasında bu hareketi sanki o anlık bir kararmış gibi yaptırırlar.

37.11

Bir stattaki seyircilerin sıra kendilerine geldiğinde ayağa kalkıp sıranın başından sonuna bir dalga hareketi oluşturmaları

Bir arada yapılan saygı hareketi.

Güney Amerika'da başlayan ve diğer kıtalara da yayılan, çok sık yapılan "Meksika dalgası."

Wimbledon, merkez kort, Temmuz 2001.

37.12

Rakibin arkasına bir ayak darbesiyle vurmak

Saldırganlık.

Arkadan ayakla vurmak, Batı öfkesinin en soylu hareketlerinden biridir, neredeyse kaybolmuş kazık geleneğinin bir uzantısıdır.
LÉON BLOY, *Le Pal*, 4 Mart 1885

Kaynakça

Calbris, Genevieve, *The Semiotics of French Gestures*. Bloomington, 1990.

Drouin-Hans, Anne-Marie, *Le Corps et ses discours*, Paris, 1995.

Eduard, Robert, *Dictionnaire des injures*, Paris, 1967, 2004.

Garnier, François, *Le Langage de l'image au Moyen-Age*, cilt 2: *Grammaire des gestes*, Paris, 1989.

Jorio, Andrea de, *La Mimica degli antichi investigata nel gestire napoletano*, Napoli, 1832.

Jousse, Marcel, *Antropologie du geste*, Paris, 1981.

Lapse, Ivan, *La langue des langues. Grammaire comparée des langages de gestes.*

Mitton, A., *Le Langage des gestes*, Nouvelle Revue des arts et des traditions populaires, 11. sayı, Mart-Nisan 1949.

Morris, Desmond, *La Clé des gestes*, Paris, 1978.

——, *Le Langage des gestes*, Paris, 1997.

Muchembled, Robert, *Pour une histore des gestes* (15.-18-yy), *Revue d'Histoire moderne et contemporaine*, 34. sayı, 1987.

Munari, Bruno, *Supplemento al dizionario italiano*, Milano, 1963.

Picard, Dominique, *Le Corps dans la relation sociale*, Paris, 1993.

Polti, Georges, *Notation des gestes*, Paris.

Schmitt, Jean-Claude, *La Raison des gestes dans l'Occident médiéval*, Paris, 1990.

Wylie, Laurence, *Le Français epinglé*, söyleşi, *L'Express*, 17 Ağustos 1977.

——, *In Athens, It's Palm-in.* Eurogestures show no signs of harmony, *Newsweek*, 12 Kasım 1990.

Dizin

Ac

acı 17.33, 31.22, 35.11
acıma 12.06
açıklık 17.13
açıkyüreklilik 13.18
açlık 8.02, 8.20, 33.01, 33.02, 33.03, 33.04
akıl 1.18, 2.02, 2.06, 4.16, 4.17, 4.18, 7.13, 7.18, 7.33
alaycılık 2.10, 3.16, 3.17, 7.01, 7.19, 7.36, 8.09, 8.12, 8.19, 9.02, 10.04, 12.05, 13.07, 13.11, 13.14, 13.16, 14.10, 16.01, 16.02, 17.36, 18.05, 21.08, 21.09, 22.40, 23.38
alçakgönüllülük 37.09
aldırmazlık, duyarsızlık 6.19, 8.18, 15.05, 15.11, 17.19, 18.07, 22.19, 23.40, 23.50, 35.08
alıcı 26.02
alkışlama 21.08, 23.34
almak 22.82
anlaşma 1.13, 24.15, 24.24
anlaşmazlık 26.25, 26.29, 26.30, 26.34, 29.05
anlayışsızlık 23.08, 23.68
antiırkçılık 22.06
antipati 3.01
antisemitizm 35.10
araklamak 20.13
aşağılama 7.01, 8.40, 10.01, 10.02, 11.02, 12.10, 15.03, 18.07, 18.13, 22.38, 22.51, 22.82, 22.87, 34.05, 37.05, 37.07
aşk 25.20, 31.02, 31.04, 31.20
ateş 25.26
avlamak 19.03, 22.25
avucunu yalamak 13.14
avuç içi 24.06, 24.07, 24.08, 24.09, 24.10, 24.11, 24.14
ayin 23.35, 33.08
aylaklık 25.11
az 25.24

Ba

babu yapmak 8.09
bağış 17.23
bağışlama 31.03
bağışlanma 25.01, 36.09, 36.10
bağlanmak 26.33
bağlılık 31.01
bakmak 4.06, 6.13, 6.14, 6.15
barış 22.07
Bask 25.01
başından savmak 19.03
baştan çıkarma 5.07, 6.02, 6.07, 6.10, 6.20, 6.21, 6.22, 8.36, 10.03, 10.07, 10.12, 12.01, 14.13, 24.12, 37.06
batıl inanç 22.73, 22.103, 36.12
batmak 22.58
bayılma 4.02
beceriksizlik 10.08, 22.67
beddua 22.04
bekleyiş 19.09, 26.18
belirtme 26.03
ben 7.06, 7.07, 31.16
beşik 17.35
bilek güreşi 24.22, 24.23
birleşme 23.21
blöf 23.23
bolluk 23.70
boynuz 2.10, 3.15, 25.27, 26.40, 26.56, 26.57
boyun eğme 1.11, 26.02, 31.18, 33.13
boyut 17.24, 17.25, 17.26, 22.68, 23.51, 23.52
böcek 21.09
bunaltı 4.04, 4.05
burun deliği 7.41

Ce

cehalet 17.19, 22.80, 23.02, 23.03, 23.36, 23.40, 23.68, 25.30
cesaretlendirme 13.21
ceza 24.02

cezalandırma 23.77
cimrilik 7.10, 19.01, 19.02, 22.89

Ça
çaba 11.01
çabuk 10.06, 22.102, 23.75, 26.60
çağrı 1.04, 8.35, 17.31, 22.23, 22.35, 22.36, 22.54, 23.25, 23.78, 26.21, 26.46
çak(mak) 24.15 tekrar
çakmak 25.26
çare 23.17
çatlatmak 13.13
çocuksuluk 8.19

Da
dalkavukluk 15.09, 17.37, 18.04
davet 14.12, 22.30
delilik, çılgınlık 1.20, 2.01, 2.02, 2.03, 2.04, 2.05, 4.03, 4.08, 4.15, 4.16, 4.17, 5.04, 12.12, 12.19, 18.05, 26.06
dengeleme 30.01
derin üzüntü 36.07
dilencilik 22.43
dinlemek 3.09, 7.14
dinlenme 17.34
direksiyon 23.29
direnç 11.01
dirlik düzen 23.69, 23.70
dostluk 14.11, 15.01, 15.06, 15.07, 23.79, 24.04, 24.16, 24.17, 24.18, 24.19, 26.16, 26.26, 26.58, 29.04, 29.05, 33.11
doymazlık 20.05
dua 1.11, 23.61, 23.62, 23.67, 23.72, 36.01, 36.02, 36.03, 36.04, 36.05, 36.06
durak 17.03, 25.01
durdurma 23.04
duyarsızlık bkz. aldırmazlık, duyarsızlık
duymayı reddetmek 3.02, 3.03
dürtme 33.11
dürüstlük 31.18
düşkırıklığı 1.14, 3.19, 7, 15, 9.07, 15.03, 22.71, 22.80
düşünme 2.06, 8.34, 12.20, 13.25

el etek çekme 17.14, 18.08
el oyunu 26.68, 34.01, 34.04
el öpme 8.26
emir 17.01, 17.44, 26.07
enerji 11.01
eşcinsellik 3.11, 3.12, 5.06, 7.12, 8.22, 9.01, 10.03, 12.12, 13.19, 14.14, 20.03, 10.04, 23.66, 25.07, 25.10, 25.40
evet 1.01, 1.02, 1.05, 1.10, 9.13, 21.02
evlilik 24.03, 26.27, 26.32, 26.53

Fa
falcılık 22.31
feminizm 23.30
fikir, düşünce 1.18, 2.06, 4.15, 4.16, 4.17
Filipinler 25.22
fısıldama 8.13
fiske 14.12
flört 8.36
fotoğrafçılık 6.13

Ge
gecikme 20.19
geçiş 17.43
geniş 17.26
gerçek 1.25
gevezelik 10.95
giriş 25.38
gösterme 13.06, 22.78, 25.08, 25.36, 26.02
gözyaşı 6.24, 6.25
güç 18.01, 23.42, 31.22
gülmek 8.11, 15.03
güzellik 13.12, 31.25

Ha
haç 4.12, 26.35, 37.04
hadım 25.14
hafifmeşreplik, fahişelik 18.09, 23.30
hakemlik 22.47, 26.10
hakimiyet 13.05, 14.18
hamilelik 33.09
hapsetmek 20.12
hareketsizlik 17.28
hata 8.32, 10.08, 12.17

hayır 1.06, 1.07, 1.09, 7.05, 13.02, 22.66, 23.15, 26.19, 27.08
hayranlık 22.03
hiç 11.09, 21.02, 21.03
hırsız 20.13, 22.57, 22.63, 26.23
hoşnutsuzluk 25.03

İç
içmek 8.03, 8.07, 22.56, 25.04, 25.05, 26.24
imkansızlık 1.24 25.30
inat 22.98
intihar 2.09, 20.14, 33.05
ırkçılık 7.08
ıslık çalmak 8.41
ispatlama 22.78, 22.79, 25.28, 26.52, 30.04
itiraz 22.106

Ka
kaçış 20.02
kadın 29.03
kadraj 23.28
kahinlik 26.05
kalça 34.03, 34.04
kalkmak 17.18, 26.17
kandırılmak 14.07
kapatmak 20.12
kararsızlık 20.16
karın ağrısı 33.04
karışık 3.07
karşılama 17.12, 20.01, 31.14
kesmek 26.49
kibarlık 8.26, 8.27, 22.105, 25.34, 29.06
kibir 16.03
kimlik 7.06, 7.07, 31,16
kitap 23.71
kıyaslama 25.37
kızartma 34.08
kızgınlık 8.04
koku 7.28, 17.42
kol hareketi 18.02, 20.09
kolaylık 7.31
konukseverlik 6.08
konuşma 26.08
kopma 26.34
korkaklık 19.08, 22.77
korku 4.07, 17.29, 18.12, 22.69, 23.76
koruma 1.33, 10.01
kovma 22.25, 22.83, 35.12
koymak 1.24
köpek 36.13
kucaklaşma 12.09
kukla 20.18
kuş 17.41
kuşkuculuk 5.02, 6.02
kutlama 22.52, 23.73
kutsama 22.12, 22.49, 25.12, 25.13, 25.32, 26.48, 31.27
küçük 22.6
küçümseme 1.03, 1.04, 17.36, 32.04, 34.06

lanetlemek 37.04 La
lezzetli 8.14, 12.10, 25.33

makas 26.49 Ma
makas oyunu 26.49
manevra 17.09
manyetizma 15.19
masumiyet 23.03, 23.50
maymun 8.12, 16.02
meditasyon 22.104
memnuniyet 14.09, 14.10, 15.08, 16.03, 21.10, 22.59, 23.05, 23.73, 25.01, 31.11, 31.21, 35.05
merak 5.01, 5.02, 5.03, 6.01
merhamet 17.33
meşin 35.04
meydan okuma 8.18, 17.28, 21.04, 22.37, 31.08, 32.01, 32.02, 34.06, 35.07
montza 22.38, 22.39, 23.39, 26.67
motorsikletçi 37.08
Mussolini 31.10
müstehcen 7.34, 8.22, 10.03, 10.07, 10.09, 10.12, 18.02, 18.03, 19.04, 19.05, 20.07, 20.08, 20.09, 20.10, 22.38, 22.41, 22.72, 22.92, 22.93, 22.94, 23.27, 23.47, 23.54,

25.07, 25.09, 25.15, 25.18, 25.25, 25.35, 25.40, 25.42, 26.28, 26.41, 26.43, 26.44, 26.61, 26.62, 27.02, 27.03, 27.04, 27.05, 27.06, 27.07, 27.09, 27.10, 34.02, 35.01, 35.02, 35.03, 35.04, 35.06, 35.07
müzik 8.08

Na
nanik (yapmak) 7.36, 7.36, 13.07, 13.13, 13.22
Napoleon 31.07
nazar 25.18, 26.55, 35.09, 36.12
neşe 26.06
nezaket 18.14, 22.105

Ok
o.k. 25.01, 25.35, 25.41
obezite 12.03
oğlancılık, sodomi 8.22, 23.37
okumak 22.55
onaylama 1.01, 1.02, 1.23, 22.02, 23.34, 27.01
onur 17.28
otorite 17.01, 26.02
otostop 25.01
oyun (çocuk ve yetişkin) 3.06, 7.35, 8.08, 8.39, 13.26, 17.39, 17.40, 20.18, 22.50, 23.09, 23.29, 23.80, 23.81, 23.82, 25.15 , 25.17, 25.29, 26.50, 26.51, 31.28, 34.07, 34.08, 35.03

Öd
ödemek 22.44, 22.45, 22.54, 22.58, 23.56, 23.57, 25.23, 25.31, 25.35, 26.12
öfke 14.02, 14.15, 21.04, 22.97, 22.11, 32.01, 37.02
öldürme 1.34, 23.84, 31.29
öpmek 8.25, 8.27, 8.28, 8.29, 9.02, 9.09, 9.10, 9.11, 12.08, 12.13
örümcek 23.07
övgü 17.07, 20.06, 22.32, 26.15, 37.10, 37.11
özeleştiri 1.19, 4.13, 4.14
özenti 15.10
özür dilemek 7.40
özür, af dilemek 3.22, 17.38

papazlık töreni 33.13 Pa
parantez 33.48
parmak kaldırmak 26.02, 26.03
pişmanlık 1.19, 3.22, 6.23, 8.21, 11.03, 23.60, 25.16
polis 23.04
politik partiler 22.108, 25.01, 25.21, 25.22

rahatlama 14.08 Ra
red 5.03, 7.02, 11.09, 13.02, 13.13, 13.14, 13.15, 13.22, 13.24, 17.20, 21.02, 21.03, 22.15, 22.21, 22.66, 22.94, 22.95, 22.96, 23.15, 23.39, 26.20, 27.08, 33.06
reklam 23.06, 23.26, 26.63
reverans 8.26, 36.11
rüküşlük 5.06
rüzgar 17.41

sabırsızlık 17.19, 20.17, 21.07, 22.53, 22.80, 22.109, 23.02, 23.03, 23.36, 23.40, 23.60, 23.68, 23.74, 25.30, 37.03 Sa
sağırlık 3.01, 3.02, 22.107
sağlığına içmek 24.05
saldırganlık 37.12
saldırı 17.44
sandalye 23.26
sarımsak yarışı 34.07
saygı 1.11, 8.37, 13.09, 15.14, 31.12, 33.07
saymak 22.84, 22.85, 22.86, 22.111, 25.01
selam 1.32, 2.07, 2.08, 4.10, 4.11, 5.01, 7.37, 7.38, 7.40, 8.24, 13.01, 15.12, 17.03, 18.10, 22.01, 22.05, 22.08, 22.09, 22.10, 22.11, 22.13, 22.14, 22.16, 22.21, 22.22, 22.33, 22.34, 22.42, 22.74, 22.75, 22.101, 23.65, 24.13, 26.47, 26.65, 26.66, 30.02, 31.26, 37.01
serbestlik 22.76, 32.05
sersemlik 1.15
sessizlik 8.01, 9.03, 9.04, 9.05, 22.64
sevgi 12.15, 14.18, 33.12
sıcak 8.38
sıfır 11.09, 25.35

sigara 26.45
sigara içmek 26.45, 16.63
sıkıntı 1.31, 4.01, 8.42, 12.23, 13.09, 13.10, 14.05, 15.03, 15.04, 22.99, 23.11, 23.4, 23.44, 25.11, 31.06, 31.23, 31.24, 35.08, 37.04
sıkışık 23.24
sinema 22.62
sinirlenme 1.21, 1.22, 4.09, 21.06
sinyal 14.07
sır 7.13, 7.14, 8.13,29.02
Sırplar 25.21
sırrını söyleme 26.02
somurtma 12.11
son 23.20, 23.22, 23.59
soru 22.65, 25.34, 26.14, 31.17
sosyalist parti 22.108
söz 13.17
sözbirliği 5.03, 5.07, 6.22
stop 17.03, 17.20
suç ortaklığı 6.22, 7.13
sunmak 22.17
susama 8.03, 8.07, 22.56, 25.04, 25.05
sünnet 35.10
sürpriz 8.04, 30.03, 35.11

Şa
şaşkınlık 1.15, 1.17, 3.08, 5.01, 8.10, 9.08, 11.07, 22.81, 23.36, 30.03, 35.11
şişman 23.51, 33.10
şüphe 1.08, 6.02, 7.11, 7.13, 7.21, 7.32, 19.06, 20.15, 26.56
şüphecilik 6.02, 6.11, 9.07, 12.02, 12.05, 12.07, 12.16, 12.23, 13.22, 14.03, 17.06, 23.58

Ta
tabanca 2.09, 25.29
tahmin 23.83
tahrik 10.01, 10.02, 11.05, 13.20
takdir, beğeni 7.18, 8.27, 8.29, 11.04, 12.10, 12.12, 12.14, 13.12
talihsizlik 11.03
tanışma 8.31
tavuk 19.08, 22.40
tehdit 3.10, 3.14, 3.20, 5.03, 6.09, 7.08, 7.13, 7.29, 11.08, 12.18, 12.21, 13.04, 14.01, 14.04, 17.02, 17.27, 19.07, 21.04, 22.38, 22.39, 22.61, 22.88, 22.89, 23.01, 23.16, 26.04, 26.09, 26.19, 26.31, 26.54, 35.07
tehlike 22.18
teksas 26.40
telefon etmek 3.04, 3.05
tembellik 17.28, 23.53, 25.11
temizlik 21.01
tereddüt 1.08, 20.16, 22.19, 22.20, 23.08
teslimiyet, boyun eğme 1.28, 11.06, 17.10, 20.11, 23.25
tetik 25.29
tiksinme 6.12, 7.03, 7.03, 7.04, 7.16, 7.28, 7.30, 13.08, 17.42, 22.48, 22.71, 23.76
tırnak 23.49
tokat 22.61
tokluk 14.17
toplantı 26.13

uçak 17.39 **Uç**
utanç 1.11, 5.05, 6.17, 7.20
utangaçlık 6.17, 31.05
utanma 8.16, 8.17, 8.33, 9.08
uyanmak 6.18
uyarı 6.06, 7.13, 12.21, 14.04, 17.04
uyku 12.22
uyuşturucu 7.17
uzlaşma 15.01

üçgen 23.30, 23.31, 23.32 **Üç**
ümitsizlik 1.12, 1.19, 1.30, 1.31, 14.04
üstünlük 1.27, 7.01
üzüntü 6.23, 6.24, 8.33, 13.08, 14.15

veda 8.25, 22.32, 22.35 **Ve**
vermek 22.46

yakarma 1.16, 1.20, 3.13, 6.03, 17.15 **Ya**

yalvarma 17.16, 17.17, 23.13, 23.14, 23.25, 23.46, 23.61, 23.62, 23.64, 23.67, 36.09, 36.10
yanık 22.70
yaratım 24.01
yardım 14.06, 31.15
yarım 26.37
yas 1.26, 17.33, 23.52, 31.22
yasak 17.20
yaşlanma 13.11
yavaşça 23.33
yavaşlatmak 23.33
yazmak 22.55
yemin 1.10, 6.05, 6.16, 7.09, 9.12, 11.04, 21.05, 22.26, 22.27, 22.28, 22.29, 23.13, 26.36, 26.59, 31.01, 31.13, 31.19
yengeç 23.07
yenilgi 22.109
yoksulluk 3.18, 8.23
yoksun kalmak 1.14
yola çıkış 10.02
yolculuk 23.10
yorgunluk 4.01
yön 17.21, 18.11, 25.01, 26.01, 26.07, 26.11
yüz hareketi 8.39

Za

zafer 17.05, 17.30, 17.31, 22.100, 23.43, 25.02, 26.02, 26.38, 26.39, 26.64
zaman 25.06, 26.21
zayıflık 14.16, 17.25, 23.51**tekrar**, 29.01
zayıflık, yetersizlik 18.08, 23.41
zenginlik 23.56
zevk 8.15, 8.38, 9.06, 10.10, 10.11, 12.10, 25.33
zina 22.41
zincir 23.26
zorluk 23.09

Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan farklı kültürlere sahip insanlar birbirleri ile ilişki kurarken bedenlerini kullanarak bazı hareketler yaparlar. "Beden Dili" bazen sözcüklerden çok daha fazla anlam içerir. Hep biliriz bazı kültürlerde eller konuşmayı desteklemek üzere yoğun biçimde kullanılır. Konuşurken en çok hareket kullanan toplumun hangisi olduğunu kime sorsanız size "İtalyanlar" der. Akdenizlilerin "elleriyle konuştuğu," İngilizlerin de bedenlerini bir dil olarak kullanmada pek "ketum" oldukları bilinir. Dilin nasıl bir aksanı varsa beden dilinin de toplumdan topluma değişen aksanı vardır; kimi zaman coğrafi sınırları tanımaz, kimi zaman da kültürler arası vahim hatalara neden olabilir. Ancak hareketlerin büyük bir kısmı süreklilik gösterir, tıpkı 18. yüzyılda yazılmış bir Fransız şarkısında söylendiği gibi:

Bu parmakla işte (işaret parmağı)
Tehdit edilir böyle (parmak işareti)
Bununla kabul edilir (baş hareketi)
Ve böyle reddedilir (kaş kaldırılır)
Her halükarda bu hareket kesin
(el uzatılır)
Bu ise demektir boş verin
(omuz silkinir)

İşte bu sözlüğün konusu "Beden Dili" adını verdiğimiz hareketler ve anlamları... François Caradec, bu çalışmasında bedenin bölümlerine göre yaptığı bir sınıflandırmayla, Batı, Akdeniz ya da Doğu kültürlerine ait 850'ye yakın hareketin tanımını yapıyor, çeşitli metinlerden alıntılarla örnekliyor. Bazı "Ünlü hareketler" ise fotoğraf ya da grafik belgelerle görselleştirilmiş. Desenler, Philippe Cousin'e ait. Kitabın sonunda yer alan zengin dizin, bütün hareketlere kolaylıkla ulaşılmasını sağlıyor. Beden Dili Sözlüğü, dil sözlüklerinin bir tamamlayıcısı ve dilbilimciler kadar göstergebilimciler için de ilginç bir başvuru kaynağı... Oulipo üyesi François Caradec'in Argo ve Popüler Fransızca Sözlük (Larousse) adlı bir çalışması daha var.

İNSAN VE TOPLUM DİZİSİ

Kitap YAYINEVİ

ISBN 975-6051-36-1

9 789756 051368

25,-YTL